

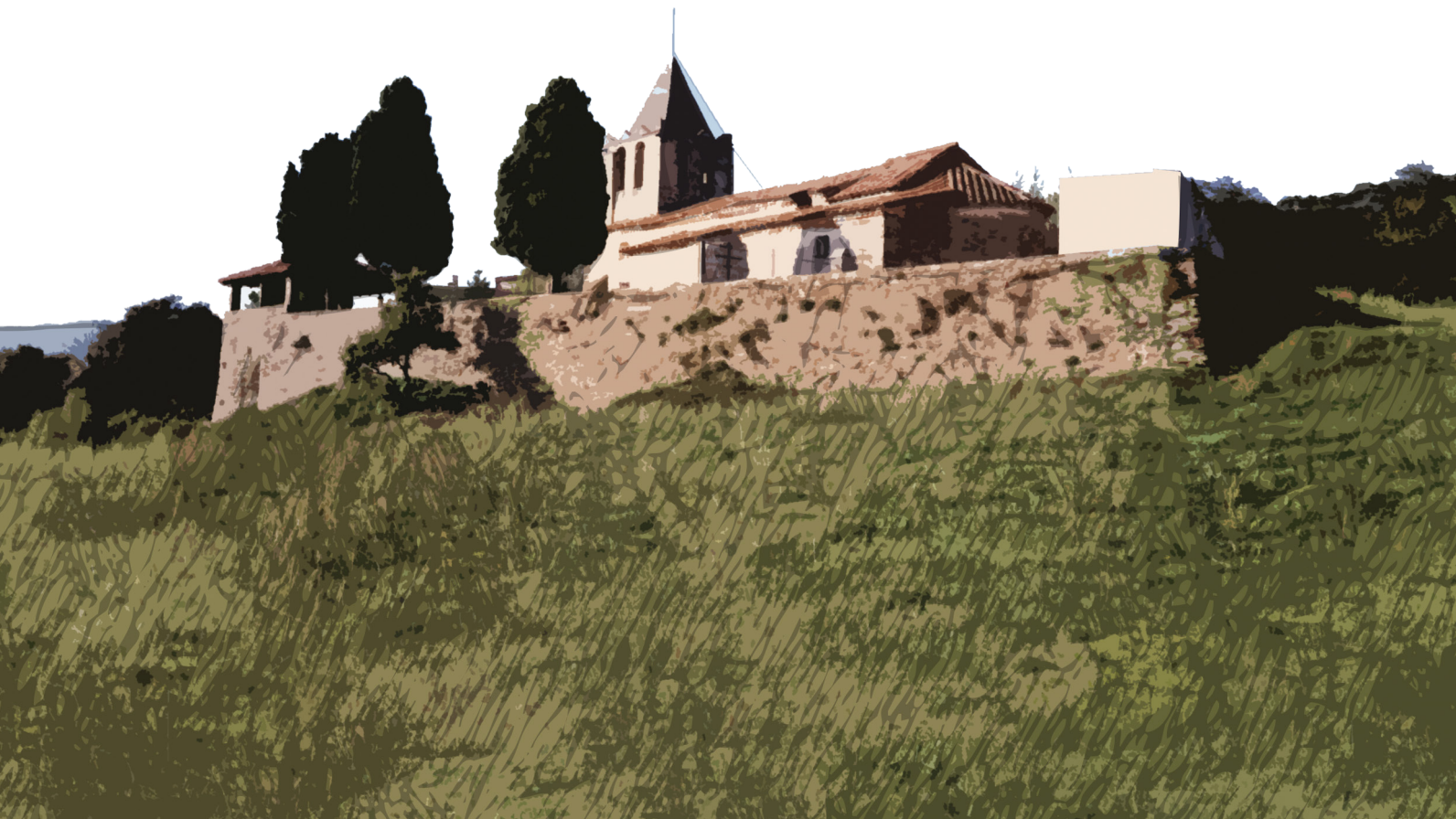
PUBLICACIONS
DE LA PRESIDÈNCIA

Sèrie Major, 9

EL CAS DEL MONTSENY

URBANISME, PROTECCIÓ DE LA NATURA I PAISATGE

Lluís Paluzie i Mir

Institut
d'Estudis
Catalans

El cas del Montseny

Urbanisme, protecció de la natura i paisatge

Lluís Paluzie i Mir

Institut
d'Estudis
Catalans

Paluzie i Mir, Lluís, 1934- autor

El Cas del Montseny : urbanisme, protecció de la natura i paisatge. — Primera edició. — (Publicacions de la Presidència. Sèrie major ; 9)

Bibliografia

ISBN 9788499656243

I. Institut d'Estudis Catalans II. Títol III. Col·lecció: Publicacions de la Presidència. Sèrie major ; 9

1. Espais naturals protegits — Política governamental — Catalunya — Història

2. Espais naturals protegits — Política governamental — Espanya — Història

3. Ordenació del territori — Catalunya — Montseny (Massís) 4. Paisatge — Protecció — Catalunya — Montseny (Massís)

502.17:32(460.23)(091)

711(234.13Montseny)

719(234.13Montseny)

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura de Joandomènec Ros,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

© Lluís Paluzie i Mir

© 2021, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició

Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: novembre del 2021

Text revisat lingüísticament pel Servei de Correcció Lingüística de l'IEC

Disseny de la coberta: Azcunce | Ventura

Imatge de la coberta: Panoràmica del nucli de la Costa, 1990. Arxiu General de la Diputació de Barcelona, Fons de la Diputació de Barcelona (exp. 0837)

Elaboració de la imatge de la coberta: Joan-Albert Ros i Torres

Compost per Pleca Digital, SLU

Impressió a Producciones Gráficas Ecológicas, SL

ISBN: 978-84-9965-624-3

Dipòsit Legal: B 16390-2021

*A la Mercè,
a la Meritxell i en Jon, a l'Elisenda i en Roger.
I als amics i companys del Servei de Parcs Naturals.*

ÍNDEX

Pròleg, per Joandomènec Ros	9
1. Introducció	11
2. L'excursionisme i el Montseny	15
3. El Montseny, font d'inspiració literària	19
4. Els precedents de la protecció del Montseny	23
4.1. Altres propostes sobre el Montseny	26
5. Una primera disposició legal de protecció: el Reial decret llei del 15 de setembre de 1928. El Patronat de la Muntanya del Montseny	29
6. El <i>Regional Planning</i> . La protecció del medi natural mitjançant la planificació territorial	33
7. Del Pla Comarcal del 1953 al Pla Provincial del 1963. El catàleg de parcs naturals	37
7.1. Marc politicoadministratiu	37
7.1.1. Antecedents	37
7.1.2. Període franquista: les comissions superiors d'ordenació provincial (CSOP)	38
7.2. El Pla d'Ordenació de Barcelona i la seva Zona d'Influència (Pla Comarcal)	39
7.2.1. La memòria	39
Part primera: <i>Història i informació urbanística</i>	39
Part segona: <i>Examen general de necessitats i previsions</i>	40
Part tercera: <i>Pla General d'Ordenació</i>	41
Part quarta: <i>Plans parcials</i>	42
7.2.2. La Llei del 3 de desembre de 1953, sobre l'ordenació urbana de Barcelona i la seva comarca i el reglament corresponent	42
7.2.3. Alguns comentaris sobre el Pla Comarcal	43
7.3. El Pla General d'Ordenació de la Província de Barcelona (Pla Provincial)	44
7.3.1. La memòria	44
7.3.2. El Pla Provincial	45
7.3.3. Les normes del Pla	48
7.3.4. Alguns comentaris sobre el Pla Provincial	48
8. La política conservacionista de la Diputació de Barcelona. El Servei de Parcs Naturals. Creació i evolució	51
9. Les urbanitzacions de segona residència ubicades en el medi rural i forestal. La incidència al Montseny	57
9.1. Antecedents i concepte	57
9.2. Dades estadístiques	57
9.3. Conclusions generals	58
9.4. Situació del problema els últims anys	58
9.5. El cas del Montseny	59
10. El Pla Especial de Protecció del Montseny (1977-1978). El Montseny, reserva de la biosfera. Jurisprudència sobre el Pla Especial del Montseny	61
10.1. El Pla de Delimitació	61
10.2. Síntesi del Pla Especial del Parc Natural del Montseny	61
10.3. La tramitació del Pla Especial	63
10.4. La instrumentació del Pla	64
10.5. La jurisprudència sobre el Pla Especial del Parc Natural del Montseny	64
11. Les competències sobre el medi natural de la Generalitat de Catalunya. La declaració del Montseny com a parc natural	65

12. El Montseny i el futur. La revisió del Pla Especial del 1977-1978 i la nova jurisprudència sobre el Montseny. La història continua...	69
13. Bibliografia	75
14. Annexos	79
ANNEX 1. Estructura i personal del Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona de l'any 1979	79
ANNEX 2. Finques adquirides en l'època de Joan Antoni Samaranch	81
ANNEX 3. Finques adquirides per la Diputació de Barcelona fins a l'any 2016	83
ANNEX 4. Decret 127/2021, de l'1 de juny, sobre el Parc Natural del Montseny i sobre els espais del PEIN el Montseny i Cingles de Bertí	85

El Montseny i l'urbanisme han estat sempre presents en la història de la protecció de la natura a Catalunya. El primer, el *Mont Signus* dels antics, la muntanya senyal que s'albira esponerosa des de molt lluny, des de terra i des de mar, per la varietat i la bellesa dels seus paisatges. L'urbanisme, perquè abans que es disposés d'eines específiques per a protegir àrees d'interès ambiental, fou l'eina fonamental per a assolir objectius de conservació d'espais naturals.

Aquest volum vol divulgar alguns aspectes de l'evolució històrica de la protecció del massís del Montseny, ensems amb l'establiment de les estructures urbanístiques que han regulat l'ordenació del territori. Des de la primera Llei del sòl (1956), les normatives urbanístiques han previst i regulat la conservació del medi natural com un objectiu fonamental. El Pla Comarcal (1953) i, amb més detall, el Pla Provincial (1963) contenen un primer catàleg dels parcs naturals de la província de Barcelona.

Els primers capítols del llibre tracten d'aspectes bàsics del coneixement, la valoració i l'estima del Montseny. En primer lloc, l'excursionisme, que a casa nostra es transformà des d'una simple cerca de lleure en espais naturals a un estudi de tots els aspectes científics de la natura: geologia, biologia, etnologia, etc. Cal tenir en compte també que el Montseny, potser per davant d'altres àmbits del país, ha estat una font d'inspiració literària; la ciutadania catalana conegué el Montseny, potser sense haver-s'hi acostat encara, a partir dels *Aires del Montseny* de mossèn Cinto Verdaguer i de la *Muntanya d'ametistes* de Guerau de Liost, així com d'altres obres literàries.

Al llarg de la primera meitat del segle xx, el Montseny fou objecte de molts estudis científics: la flora i la fauna, entre altres aspectes, foren estudiades per Pius Font i Quer, Antoni de Bolòs i Ignasi de Sagarra. Les seves troballes s'afegiren als aspectes més estètics ja coneguts i valorats pels excursionistes, i propiciaren les propostes de protecció sobre bases científiques, que culminaren en el Reial decret llei del 1928, signat pel rei Alfons XIII.

En capítols posteriors s'explica la influència del *Regional Planning* en la conservació del medi natural, tal com es pot comprovar en els plans comarcal i provincial d'aquells anys. S'hi destaca la funció pionera de la Diputació de Barcelona en les polítiques de protecció de la natura i de creació i preservació dels parcs naturals; així, es creà un servei específic per a l'ordenació i la gestió dels parcs naturals, el Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient, que de ben segur fou el primer i l'únic

en aquella època entre les administracions locals i provincials de l'Estat.

Altres temes són tractats per la seva incidència en la protecció dels espais naturals; un d'ells és el fenomen de les urbanitzacions de les dècades de 1950 i 1960 que afectà tot Catalunya, i també el Montseny. L'altre és la jurisprudència sobre les declaracions de parcs naturals i l'aprovació dels plans especials de protecció. La Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia de Catalunya van atorgar a la Generalitat de Catalunya la competència sobre aquestes matèries, la qual cosa significà un canvi important; des d'aquell moment ja no fou necessària la utilització de la legislació estatal i urbanística per a la protecció dels espais naturals. Efectivament, la Generalitat es dotà d'instruments legals propis, com la Llei d'espais naturals del 1985.

Finalment, també és tractada la revisió del Pla Especial de 1977-1978, a conseqüència de la campanya «El Montseny i el futur». El llibre acaba detallant el nou pla especial, l'anul·lació de què fou objecte i la nova jurisprudència sobre el Montseny, situació que ens ha retornat, malauradament, al principi.

De tot això, pel que fa als aspectes històrics i legals, ens en parla qui segurament més els coneix: Lluís Paluzie i Mir és advocat i tècnic urbanista i, a més de diverses tasques professionals relacionades amb l'esport, ha dedicat bona part de la seva vida a la protecció de la natura, com deixa entreveure en el llibre. Ha format part de la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, ha treballat en els Serveis d'Urbanisme i en el Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona, que dirigí en els inicis d'aquest. S'ha dedicat al medi natural i a la protecció de la natura en altres àmbits: Comissió Gestora del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac, consells rectors de la Zona Volcànica de la Garrotxa i de les Illes Medes, plans especials del Montseny, del Montnegre, de la serra del Corredor, Pla rector d'ús i gestió del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. És un coneixedor privilegiat de la legislació urbanística i ambiental, catalana i espanyola, que ell ha contribuït a establir.

Conec Lluís Paluzie des de fa molts anys, en especial des que ambdós formem part del Consell de Protecció de la Natura (CPN), que ell presidí entre el 1992 i el 2009; jo l'he succeït en aquesta responsabilitat fins a principis de l'any 2021. També vàrem dirigir conjuntament el Pla rector d'ús i gestió i el Pla Especial del

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Al llarg de més de trenta anys de dedicar-nos a les tasques de protecció de la natura de Catalunya, com a activitat complementària, però no menor, de les nostres obligacions professionals (la docència universitària en el meu cas, l'Administració de l'esport en el seu), he pogut constatar de primera mà la seva manera —*suaviter in modo, fortiter in re*— d'abordar i resoldre qüestions ambientals, i no solament legislatives.

Ja jubilat, segueix participant activament en les activitats del Consell de Protecció de la Natura, i serva un extens arxiu de documents mediambientals que es compara favorablement amb els de les nostres administracions. Aquest llibre, que ha enllestit en l'any de la pandèmia, és dedicat a un dels espais naturals que més s'estima, juntament amb la Garrotxa: el Montseny. Quan, molt abans que el tingués enllestit, em va preguntar si creia que trobaria algú que l'hi publicués, coneixedor jo de la seva àmplia experiència en el camp

de la legislació sobre la protecció de la natura, li vaig dir que ho faríem a l'Institut d'Estudis Catalans.

El Servei Editorial de l'IEC, amb la col·laboració del Servei de Correcció Lingüística d'aquesta institució, se n'ha encarregat, i, a més de la documentació gràfica que Lluís Paluzie ha aportat, han col·laborat a complementar-la l'Arxiu de l'IEC i els senyors Josep Germain (ICHN i CPN) i Josep Maria Panareda (IEC). Les Diputacions de Barcelona i Girona, que comparteixen la gestió de l'àrea protegida del Montseny, han col·laborat amb l'IEC a l'hora de finançar-ne la publicació. A tots ells cal agrair la participació, i a Lluís Paluzie, que ens hagi recordat d'una manera tan precisa el procés, encara no acabat, de la protecció d'aquest indret tan interessant de Catalunya.

JOANDOMÈNEC ROS
President de l'Institut d'Estudis Catalans
Juny del 2021

1. INTRODUCCIÓ

En la història de la conservació de la natura, el Montseny ha estat present des de molt aviat. S'ha dit que el Montseny constitueix un exemple de sensibilització popular envers la protecció d'una muntanya singular. El Montseny és, també, un model de constància i persistència històrica per part d'entitats cívi­ques i unes administracions que, seguint les iniciatives i els desitjos dels sectors més avançats i sensibles de la societat catalana, s'han dedicat amb continuïtat i especial atenció a l'assoliment d'uns instruments legals suficients i adequats a cada moment històric, per a la tutela i conservació del massís del Montseny.

És a l'Amèrica del Nord on sorgeix per primera vegada la idea o el principi rector que origina el moviment internacional i la iniciativa de molts països cap a la consecució dels grans espais lliures naturals —espais naturals protegits. Tot i que és als EUA on s'inicia, amb la creació del Parc Nacional de Yellowstone, el 1872, no podem oblidar que a Europa la primera mesura de protecció legal d'un espai lliure, entès com un acte de conservació de la natura, s'esdevé quan, a instàncies d'un grup de pintors, es protegeix una bona part del bosc de Fontainebleau, per una disposició oficial del 1848, en un moment de manca absoluta de cap doctrina i praxi sobre espais naturals protegibles o sobre normes urbanístiques i d'ordenació del territori protectores de la natura.

La influència de Yellowstone va ser indubtable en la creació de parcs i reserves arreu del món. Un fet també destacable fou el naixement, al Regne Unit, de la primera fundació privada dedicada a la conservació de la natura i el paisatge. La National Trust fou creada l'any 1895.

En aquesta primera època, alguns autors han assenyalat la influència en els objectius perseguits d'una valoració paisatgística i estètica dels espais naturals, fet que els vincula moltes vegades amb els monuments historicoartístics. Preval l'aspecte o la concepció del parc com a «santuari», més que pels seus valors de natura o la seva valoració ecològica. La problemàtica de la biodiversitat estava encara molt lluny de ser tinguda en compte i el parc era vist més aviat com a objecte estàtic i estètic.

Però aquesta consideració sobre els espais naturals no és així a tot arreu. A Catalunya, ja l'any 1876, es crea l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, primera denominació del més que centenari Centre Excursionista de Catalunya, que fou la primera entitat privada peninsular que redescobreix la muntanya al voltant d'uns objectius complexos i variats, com

l'esport, la cultura i la ciència. En la seva evolució i pràctica ha tingut una gran influència i prestigi en l'estudi, catalogació i formulació de propostes de preservació dels paisatges més singulars de Catalunya i de molts espais, indrets i elements d'interès cultural i natural. Les memòries de l'Associació foren publicades des de l'any 1880, i la proposta d'un Pla de Reserves Forestals va destacar com un precedent històric. Aquest fou un primer intent d'engegar una política conservacionista global per a Catalunya, estudiada i aprovada pel III Congrés Excursionista Català, celebrat l'abril de 1914 a Tarragona i mitjançant el qual es facilitava a la Mancomunitat de Catalunya un document que exposava la idea d'establir un sistema de parcs naturals al Principat.

Uns anys abans d'aquesta iniciativa, un personatge que ha estat recordat i estudiat pel naturalista Martí Boada,¹ el tarragoní Rafael Puig i Valls, proposava i presentava l'any 1902 un projecte de parc nacional per a la muntanya de Montserrat i suggeria la necessitat d'aplicar la mateixa protecció a les serres del Tibidabo (Collserola) i del Montseny. La influència en aquesta iniciativa de la creació de Yellowstone i altres parcs nacionals arreu del món, resulta evident, ja que la primera llei espanyola de parcs nacionals s'aprova el 1916, la qual fou, també, la primera disposició sobre protecció de la natura, si tenim en compte que una llei de protecció dels ocells de 1896 era molt limitada i particularitzada, encara que positiva, en el seu moment. La llei del 1916 va ser el primer intent seriós d'organitzar la protecció de certs espais naturals a Espanya. S'anomenà *Llei Gasset* i el senador que la va proposar fou el marquès de Villaviciosa. S'ha dit que fou una norma amb pretensions idíl·liques, però un autor actual (López Ramón) ha valorat les grans possibilitats que tenia aquesta llei per a una gestió eficaç de la natura, fins que va ser derogada i substituïda per uns discutibles i breus articles sobre parcs nacionals inclosos a la Ley de Montes del 1957.

La Llei del 1916 va donar lloc a les declaracions del Parc Nacional de Covadonga, l'any 1918, i el de la vall d'Ordesa o del riu Ara, el mateix any; i molt temps després, l'any 1954, foren creats els parcs nacionals del Teide (Tenerife) i de la Caldera de Taburiente (La Palma), i, l'any 1955, el primer i únic parc nacional de Catalunya: Aigüestortes i Estany de Sant Maurici (figura 1).

1. *Rafael Puig i Valls (1845-1920). Precursor de l'educació ambiental i dels espais naturals protegits* (1995).

FIGURA 1. Reflex al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Fotografia de Manuel Mata Oliver (Arxiu del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici).

El Montseny, potser per la seva situació geogràfica, és la muntanya més representativa de tot el territori català. Alhora, els excursionistes i els naturalistes de moltes èpoques hi han realitzat els seus recorreguts i estudis, i s'han instrumentat també seriosos intents per dotar-la d'un règim jurídic de protecció.

La primera divulgació del massís del Montseny ens arriba gràcies a un soci de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, que publica l'any 1879 una guia del Montseny sota el pseudònim d'un propietari de Breda. Ens referim a Artur Osona, que l'edita amb el títol *Excursió a la muntanya del Montseny per un propietari de la vila de Breda*, amb traduccions castellana i francesa.

El doctor Lluís Solé Sabarís, l'any 1964, en un article titulat «Visión del Montseny»,² comparava la

situació del Montseny d'aquells anys: bona comunicació fins al peu del Montseny, bons accessos, hotels confortables..., amb la realitat d'uns anys abans, quan el massís era pràcticament desconegut. Recordava, també, que el canonge Almera, que havia estudiat minuciosament la geologia de la «muntanya d'amestistes» quan ningú no visitava el Montseny, en una de les seves memòries escrita feia mig segle, invitava els barcelonins a recórrer la muntanya, tot assegurant-los que no existien els perills fantàstics que s'atribuïen al massís.

Deia Solé Sabarís que la muntanya, malgrat que estava rodejada de planures densament poblades, té una massa pètria, que tan sols està a 20 km del mar i s'eleva a més de 1.700 m d'altitud. Restava quasi aïllada a l'interior de Catalunya. Està vorejada per fàcils camins i vies naturals de comunicació, que, malgrat això, no penetren a l'interior del massís. Aquest aïllament relatiu i el caràcter del seu relleu expliquen que el Mont-

2. Revista *San Jorge*, núm. 55-56 (segon i tercer trimestre 1964).

seny constitueix un petit nus hidrogràfic, des del qual divergeixen les aigües. Per un costat, cap el Congost, que s'integra a la conca del Besòs; per un altre costat, cap a la Tordera, que flueix directament al mar, i per un altre encara, cap a la riera Major, que afluïx al Ter. Aquesta xarxa hidrogràfica fa que el Montseny es divideixi en tres massissos ben diferenciats: a l'est, el del turó de l'Home - les Agudes (1.712 m); a l'oest, el del Tagamanent i Sui (1.200 m), i al nord, el del Matagalls (1.694 m, figura 2).

S'ha dit i repetit que el Montseny gaudeix d'una gran biodiversitat, conformada en els diferents pisos de vegetació que es troben entre els 200 m i els 1.500 m d'altitud. Aquesta diversitat causada pels contrastos climàtics provoca la gran varietat del mantell vegetal que cobreix la muntanya i que repercuteix en tots els aspectes del medi físic i fa del Montseny una muntanya ideal, singular en el nostre país per ser reconeguda i protegida com un parc o reserva natural.

La sensibilització del poble català sobre el Montseny ha estat reflectida en l'obra literària, especialment poètica, de molts escriptors catalans, com Verdaguer, Guerau de Liost, Maragall... Amb el ressò encara de l'any Verdaguer (2002-2003), hem de recordar que el Montseny ha estat sempre present en moltes de les obres del poeta i dona títol a una d'elles, *Aires del Montseny*; no en va, des del seu poble nadiu, Folgueroles, a la plana de Vic, la visió del Montseny era una constant en el paisatge.

Es comença a valorar l'interès del Montseny, des del punt de vista natural, ja entrat el segle xx, quan Pius Font i Quer, Ignasi de Sagarra i Antoni de Bolòs publiquen els seus estudis científics sobre els sistemes naturals del massís, que donen peu a la presentació d'una proposta, l'any 1922, del mateix doctor Font i Quer, que fou recollida a les cròniques oficials de la Mancomunitat de Catalunya. La proposta reclamava la decla-

ració de parc nacional per a una part del Montseny, la zona coneguda com l'Alt Montseny (el turó de l'Home, les Agudes i el Matagalls). La proposta s'inspirava i recolzava en la Llei estatal del 1916 i en la recent creació dels parcs nacionals de Covadonga i d'Ordesa. La iniciativa no va ser acceptada a Madrid, malgrat l'interès de la Mancomunitat perquè prosperés. Uns quants anys després, una nova iniciativa va provocar que el rei Alfons XIII dictés a Estocolm, l'any 1928, un reial decret llei que significava un pas important per a la conservació i tutela d'una part de la muntanya: l'Alt Montseny. El decret llei, que ha estat vigent fins fa ben poc, tenia un contingut molt singular, ja que si bé no s'acollia al caràcter de les declaracions previstes a la Llei del 1916, i era, per tant, una norma legal ben atípica, incorporava disposicions prou importants perquè els efectes de la gestió poguessin ser, en certa manera, equiparables als propis dels parcs nacionals, amb la diferència que aquesta solució evitava la intervenció de l'Administració central. Una altra singularitat de la norma fou que l'administració i gestió del territori del Montseny passava a mans d'un patronat constituït únicament per la Diputació de Barcelona, malgrat que la muntanya està a cavall de dues jurisdiccions —les diputacions de Barcelona i Girona.

A Catalunya també ha destacat un altre element que ha afectat i condicionat la política de protecció de la natura i li ha donat una personalitat i un segell propis en la manera d'enfocar la qüestió. Ens referim al desenvolupament que va tenir des del segon terç del segle xx la concepció de l'ordenació del territori i l'urbanisme i la seva incidència en la preservació del medi natural. L'any 1932 es publica el Pla de Distribució en Zones del Territori Català, més conegut com el *Regional Planning*, promogut per la Generalitat republicana i obra dels germans Rubió i Tudurí. El Pla estructura i defineix el primer sistema d'espais naturals de Catalu-

FIGURA 2. Solell de la capçalera del torrent dels Rentadors, amb predomini de falguerars i matollars de ginebró i restes de faigs al fonjal i prop de la carena. Fotografia de Josep M. Panareda.

nya, amb la denominació genèrica de *parcs i boscos reservats*. El *Regional Planning* de Rubió i Tudurí és un dels primers antecedents que es coneixen de plantejaments globalitzadors.

Després del Pla Regional del 1932, s'ha d'esperar fins al 1953 per trobar un nou planejament que tingui incidència en la conservació dels grans espais lliures naturals. És el Pla d'Ordenació de Barcelona i la Seva Zona d'Influència del 1953, que ja preveu que la serra que s'aixeca entre Barcelona i Sant Cugat i des del Llobregat al Besòs haurà de constituir el gran parc natural de Barcelona i la seva comarca.

L'altre pla territorial que cal tenir en compte és el Pla Provincial de Barcelona, aprovat el 1963, el qual té com un dels seus principis bàsics la protecció del patrimoni i el paisatge. El Pla Provincial, a diferència del *Regional Planning* del 1932, va tenir una aplicació i un desplegament efectius, almenys en el camp de la protecció de la natura. Així, per primera vegada a tot l'Estat, una diputació omplia el buit que en aquesta matèria existia a Catalunya, per manca d'una voluntat d'actuació de l'Administració estatal, que era la que en aquell moment tenia una competència més directa sobre la matèria.

2. L'EXCURSIONISME I EL MONTSENY

Com hem dit abans, Artur Osona fou el primer divulgador del Montseny, amb la publicació del text que tenia per títol *Excursió a la muntanya del Montseny per un propietari de la vila de Breda*, del 1879 (figura 3). L'autor la dedica a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques amb aquest text:

Per un deure de companyerisme i a impuls d'una bona voluntat, dedico aquesta modesta obra, resultat de mon entusiasme per una muntanya tan desconeguda com admirable, a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, de la que mi honro en formar part. Seran complertes unes aspiracions si aquest petit treball és acceptat per l'Associació i si és motiu que altres de mos companys amb més dots que jo, faran altre tant, per a fer conèixer tantes belleses i grandiositats, com posseeix la nostra pàtria. Lo autor.

Aquesta obra va ser la primera aportació important a la bibliografia excursionista en el camp de les guies de

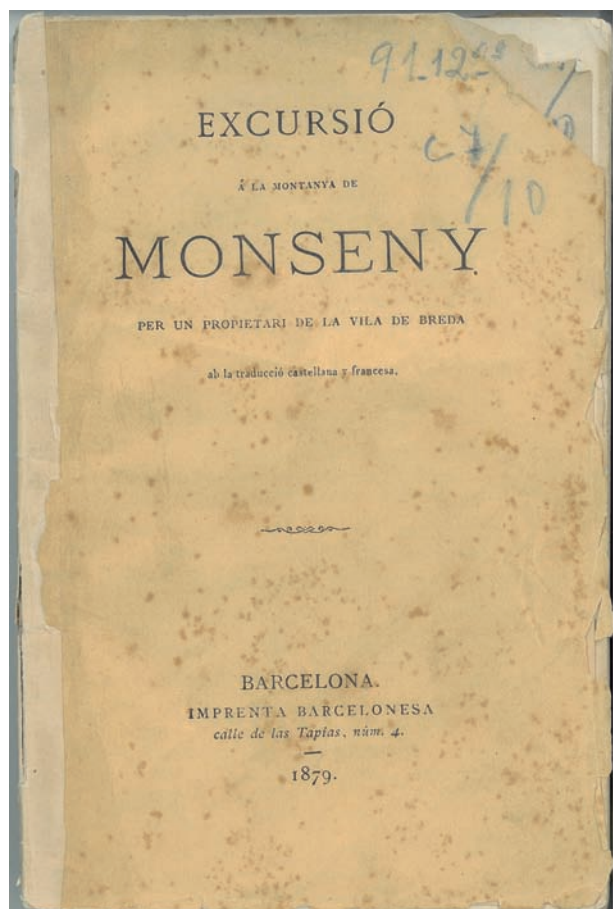

FIGURA 3. Portada de l'obra *Excursió a la muntanya del Montseny per un propietari de la vila de Breda* (Biblioteca de Catalunya).

muntanya. Artur Osona havia nascut l'any 1840 i era un terratinent de Breda, una vila situada al peu del Montseny. Home corpulent, era amic de la gent vinculada a la muntanya —traginers, bosquetans, capellans rurals— i un infatigable caminador. Escriví unes catorze guies dedicades al Montseny i a d'altres indrets fins al Pirineu. Són totes elles d'un gran interès documental pel capital toponímic que recullen i per les diverses informacions que aporten, que han estat molt útils per a la història de l'excursionisme català. *Excursió a la muntanya del Montseny per un propietari de la vila de Breda* és un petit volum de quaranta pàgines, amb un senzill mapa que recull els principals llocs i accidents de la muntanya. Al final del llibret, l'autor es declara «admirador» del Montseny. Un any més tard, Osona en publica la segona edició, titulada *Guia general de les muntanyes del Montseny*, més completa que l'anterior. Els seus vint-i-sis itineraris no sols comprenen excursions per la part culminant del massís, sinó també pel pla de la Calma, Tagamanent, Montsoriu, Hostalric i Arbúcies. Encara l'any 1886 es publica la tercera edició de la *Guia general* escrita per Artur Osona.

Una de les excursions al Montseny que va servir per escriure les guies esmentades la va descriure amb detall el *III Anuari de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques* i fou original d'Antoni Massó, que inicià la literatura descriptiva d'allò que batejà com a *colossal muntanya*. La ressenya té un gran interès històric i ens situa en un Montseny avui insòlit. La descripció és extensa, trenta pàgines, i comprèn l'anada per la muntanya des de Breda fins a Viladrau i l'ascensió als cims més rellevants. L'excursió la feren, entre d'altres, Cèsar August Torras, Carles García Vilamala, Artur Osona i Antoni Massó, veritables pioners de les descobertes de tantes muntanyes de Catalunya. Massó aprofita la descripció per fer les primeres lamentacions sobre la destrucció d'un bosc de faigs: «Faigs colossals, gegants de la vegetació, es presenten al pas les cepades soques fortament arrelades, com si volguessin xuclar tota la saba de la muntanya i les branques esteses i multiplicades, com si volguessin abraçar l'espai [...]» Massó ho aprofitava per fer un clam per evitar la destrucció d'aquests magnífics boscos, tan poètics com útils.

Artur Osona, a més de les seves expedicions per a documentar les guies, va descriure una excursió més complicada, l'anada a la vall de Santa Fe, en plena temporada de neu. La va publicar el *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana* i es va dur a terme el febrer de 1882. Osona també va ser el promotor frustrat de l'Observatori del Turó de l'Home i dels mesuraments climatolò-

gics. És per això que en totes les seves excursions deixava constància de les observacions (temperatura, dades baromètriques, vent, etc.). La primera associació catalanista, creada el 1872, es va escindir, i l'octubre de 1878 es va constituir una segona entitat —l'Associació d'Excursions Catalana— i s'inicià una època de rivalitats en les seves activitats i actuacions. Així, mentre la «Catalana» col·locava termòmetres de màximes i mínimes en els pics principals de Catalunya, entre els quals els del Montseny, la «Catalanista» projectava construir l'observatori refugi del turó de l'Home. Tasca que s'inicià l'estiu de 1881 i que va esgotar els pocs diners aportats per alguns benemèrits de l'associació, com bé ho descriu Josep Iglesias en la seva enciclopèdia de l'excursionisme. Osona va continuar la tasca de construir l'observatori refugi i, en morir (1901), va deixar la propietat de les seves guies al Centre Excursionista de Catalunya (CEC), amb la condició de continuar el projecte d'observatori, però tot va quedar aturat fins a l'any 1932, quan el doctor Eduard Fontserè, cap del Servei Meteorològic, va proposar a la Generalitat, amb motiu de l'Any Polar 1932-1933, la construcció de l'Observatori del Turó de l'Home, que aprofità algunes de les obres fetes el 1881.

La segona entitat excursionista va orientar, bàsicament, les seves activitats al massís del Montseny, el va declarar camp oficial, és a dir, espai preferent i objectiu bàsic de les seves activitats muntanyenques i científiques. En aquesta època, es produeix un cert paral·lelisme entre el Montseny i els Alps, malgrat una distància amb realitzacions de més de cent anys i una diferència substancial d'altitud entre els dos sistemes, aspectes que comporten una important diferència a l'hora de valorar els resultats de les actuacions en un massís o un altre. El fet és que les activitats als Alps foren realitzades per científics que esdevingueren alpinistes i, en canvi, al Montseny d'aquells anys, la tasca estava a càrrec d'excursionistes aficionats a les ciències.

Després d'haver donat a conèixer les característiques i aspectes diversos del Montseny, les dues associacions arriben a una novament desitjada fusió l'any 1891. Així, es constitueix el Centre Excursionista de Catalunya, que assumeix els treballs de les dues associacions i dona estabilitat a l'excursionisme català. Aquest, aviat, va estar preparat per repetir al Pirineu l'activitat desplegada al Montseny, però aquest fet inevitable no va impedir que el vell Montseny continués essent una baula bàsica per a l'excursionisme. La secció d'esports del CEC, fundada l'any 1908, va introduir les *luges* (petit trineu sense tir) i va ser el Montseny el lloc idoni per fer-ho. Fou sobre el coll Formic el març de 1909, on es va celebrar el 1r Concurs Català de Luges, amb molt èxit, i que es pot considerar la primera manifestació d'aquest esport de neu celebrada a la Península. El CEC també va projectar habilitar una part del mas de Sant Andreu de la Castanya com a re-

fugi excursionista amb vista als nous esports de neu a la serra del Matagalls, fet que coincideix amb l'actuació a Ull de Ter (1910), però la variabilitat de la neu va fer renunciar al refugi del Montseny. El Montseny és una de les muntanyes que ha estat més explicada i divulgada per l'excursionisme i per altres activitats geogràfiques i culturals. A Catalunya, ben segur que és la primera. Són innumerables les guies muntanyenques que des de 1879 fins a la segona meitat del segle xx se n'han anat publicant. En destaquen les sis edicions de la guia d'Artur Osona del segle XIX, la de 1912 d'Eduard Vidal i Riba i la del CEC, també de principis del segle xx. Més endavant, també destaquen les dues edicions de l'obra de Llorenç Estivill. També cal recordar el mapa aixecat pel suís Leo Aegerter, topògraf, publicat pel CEC l'any 1924 a escala 1:50.000 i les contínues reedicions per part de l'Editorial Alpina, obra de Josep M. Puchades i d'Antoni Bescós.

En l'aspecte esportiu, el Montseny ha estat i és paratge de moltes travesses, algunes de les quals han esdevingut tradicionals. La Marxa de Regularitat de Catalunya, de la qual s'han fet innumerables edicions, fou anunciada per primera vegada el 3 d'abril de 1927. Discorria per l'itinerari montsenyenc que va d'Aiguafreda a Sant Pere de Vilamajor, passant pel Bellit, la roca Roja, el Sui i les Planes del Cortès. Uns anys abans ja es feia la travessia del Montseny, instituïda el 1916, que va tenir celebracions discontinües i canvis d'itinerari.

Cal recordar, també, que mossèn Jaume Oliveras, figura mítica de l'excursionisme i l'escalada, va fer el 5 d'agost de l'any 1904 una travessia que, començant al Matagalls, va acabar al monestir de Montserrat. Ho va fer en menys de vint-i-quatre hores, i des de l'any 1972 el Club Excursionista de Gràcia organitza habitualment aquesta travessa en homenatge seu.

Aquesta travessia Montseny-Montserrat, amb un recorregut superior als vuitanta quilòmetres, ha esdevingut la prova de resistència per muntanya més popular i de més participació (uns 2.500 inscrits) de totes les programades pel calendari federatiu i no federatiu.

El Montseny, com a font d'inspiració literària, serà l'objecte del capítol següent, però ara no podem deixar d'esmentar la influència de l'excursionisme montsenyenc en l'obra de mossèn Cinto Verdaguier, els itineraris poètics i geogràfics del Montseny de *Guerau de Liost* (pseudònim de Jaume Bofill i Mates), les travesses del Montseny de mossèn Pere Ribot i el circuit cultural de les tres ermites d'Antoni Jonch i Cuspinera. El Centre Excursionista de Catalunya va reeditar, l'octubre de 2002, un article de Lluís Via publicat al *Butlletí* del centre el setembre de 1931, que tenia com a títol «Pel Montseny amb mossèn Cinto». L'article recordava l'excursió al Montseny dels redactors del setmanari *Juventut*, feta el 18 d'agost de 1901, acompanyant mossèn Cinto Verdaguier pel Montseny. Va ser,

certament, l'última vegada que Verdaguer va recórrer el Montseny i va pujar al cim del Matagalls. L'anada tenia el seu origen en la celebració de l'èxit que va assolir l'obra del poeta *Aires del Montseny* (figura 4), que acabava de publicar-se i que va ser una de les seves darreres obres.

Aires del Montseny es va concebre en una excursió anterior al Matagalls feta el 3 de setembre de 1899. En aquella data es va celebrar una vetllada poètica al santuari de Sant Segimon, on mossèn Cinto va recitar el poema «Dalt de l'ermita». Aquesta i altres poesies són un exemple del seu estat d'ànim a les darreries de la seva vida. La seva mort, com és conegut, es va produir el 10 de juny de 1902.

El 1904, la «Biblioteca Popular de l'Avenç» publicava *Excursions* (figura 5), de mossèn Cinto, llibre on l'autor ressenya diverses anades per diferents indrets del Pirineu, la Garrotxa (ermita del Mont) i del Montseny. S'inclouen «La creu del Montseny» i «Abraçant la creu del Montseny». La primera descripció comença així:

La primera muntanya de Catalunya que s'apareix al viatger que hi arriba per la mar de llevant, és la del Montseny, que, verda, majestuosa i amb el cap blanc, apar que'l surti escometre a mig camí [...].

La segona té el següent final:

[...] no'm guanya ningú en amor a Catalunya, més estimar-la avui, vull estimar-la demà, vull estimar-la sempre. Vull que aqueix amor no s'acabi amb una vida transitòria i fonedissa, com la neu d'aquesta muntanya crucífera, sinó que desitjo estimar-la també des d'allí

dalt, a on l'amor de l'home, unint-se amb l'amor de Déu, com una guspira al sol, és d'eterna durada.

Carles Albesa, en el seu interessantíssim llibre *El Montseny com a pretext*, ens mostra una guia del Montseny que, si bé no és excursionista, sinó poètica, també és geogràfica. Seguint l'obra poètica que té per títol *La muntanya d'ametistes*, de Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates), aquesta fa tot un recorregut del massís i es va aturant en els que considera els «punts clau» de l'excursió. L'obra *La muntanya d'ametistes* fou publicada l'any 1908, i l'any 1933, any de la mort del poeta, fou reeditada.

Al Montseny hi ha diferents mostres que mantenen viu el record de Guerau de Liost. Un pedró a prop del Matagalls, sortint de Viladrau on comença el camí de la vila, i una fita piramidal que reproduïx els primers versos de la poesia «Font de Sant Marçal», tan coneguts: «Déu te guard, vianant! Que t'imposi el Montseny una mica d'amor i una mica de seny.»

L'escriptor i poeta mossèn Pere Ribot, que va exercir de rector a la parròquia de Riells del Montseny durant molts anys en un voluntari confinament, ens ha deixat un llibre significatiu sobre el Montseny, que és il·lustrat amb excel·lents fotografies de Raimon Camprubí. L'obra és un compendi enciclopèdic sobre el massís, i en la part final detalla uns itineraris excursionistes anomenats «Travessada del Montseny en cinc jornades».

Una publicació de la Diputació de Barcelona del 1980, que tracta sobre els espais naturals a Catalunya, inclou un text de l'aleshores director del Parc Zoològic de Barcelona, estudiós i alhora enamorat del Mont-

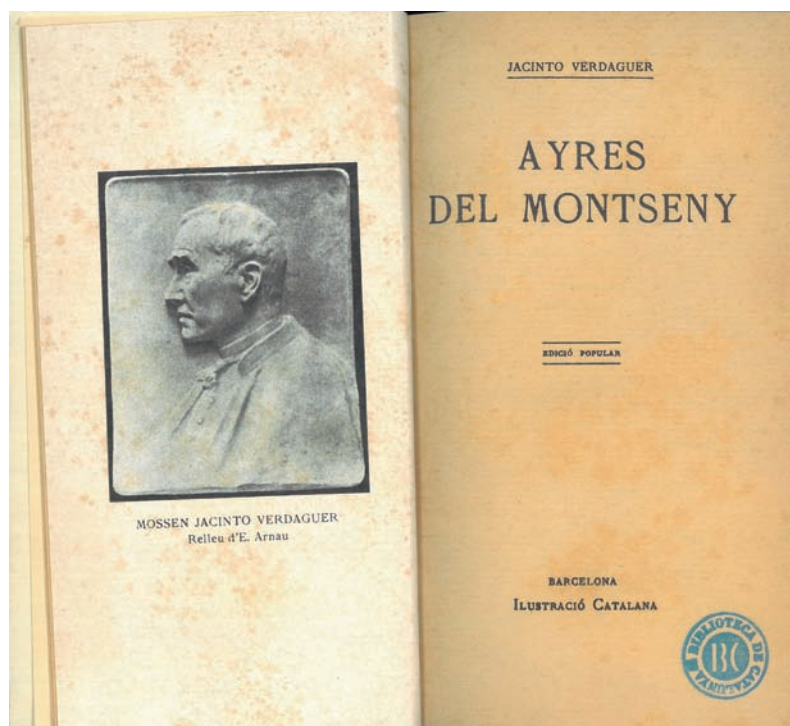

FIGURA 4. Portada de l'obra *Aires del Montseny*, de Jacint Verdaguer, amb la reproducció del relleu d'Eusebi Arnau (Biblioteca de Catalunya).

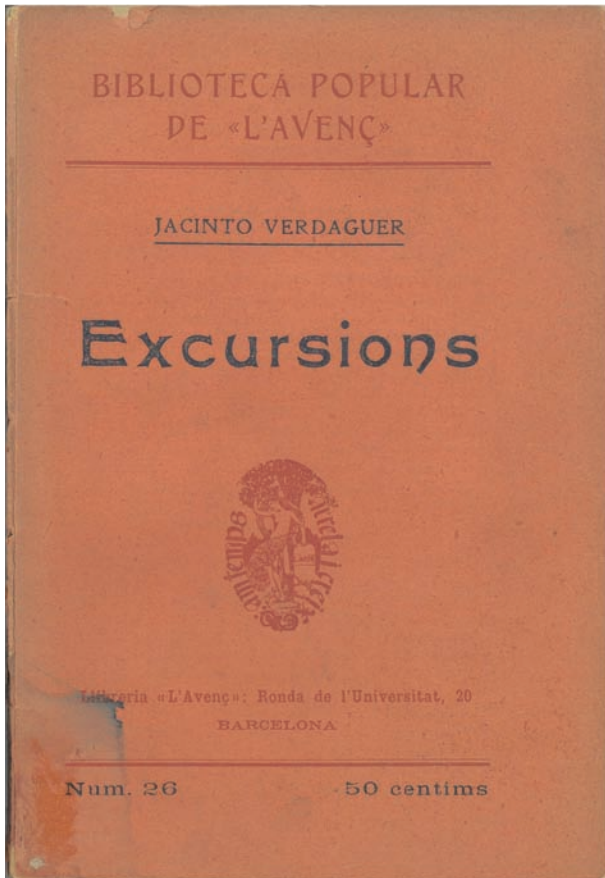

FIGURA 5. Portada de l'obra *Excursions*, de Jacint Verdaguer (Biblioteca de Catalunya).

seny, Antoni Jonch i Cuspinera. El títol de l'article ja és significatiu: «El Montseny com un exemple de lliçó educativa i saludable a l'aire lliure», en què insisteix en una proposta educativa ja formulada l'any 1973: el circuit cultural de les tres ermites, Santa Fe, Sant Marçal i Sant Bernat, que uneix en un itinerari una lliçó agradable, profunda, autèntica i perdurable de la muntanya. «El circuit», deia Jonch, «annexiona tants valors i tan variats que retardar-ne la instauració em sembla sacríleg». Entre els testimonis d'un espiritualisme popular, com són les ermites de Santa Fe, Sant Marçal i Sant Bernat, s'hi poden intercalar reserves animals, botàniques i geològiques, museus i aules didàctiques, que actüïn com a elements didàctics i formatius de primer ordre. L'emplaçament del Matagalls, com a espai més verge, continuarà si sabem protegir-lo com un testimoni del Montseny pur, d'aquell on només l'excursionista té dret a penetrar. «És un respecte que devem a la muntanya i que estem obligats a mantenir», així conclouia la proposta de Jonch del 1980.

3. EL MONTSENY, FONT D'INSPIRACIÓ LITERÀRIA

El Montseny és un massís sorprenent. La seva silueta vista des de qualsevol punt cardinal conforma un conjunt imponent. El Montseny ens dona una imatge perfectament definida i quasi familiar. Per això no és rar que des de molt antic hagi inspirat la sensibilitat artística i literària dels nostres escriptors i artistes. No es tracta, simplement, de constatar els valors naturals i de paisatge de la muntanya, ja que Catalunya, afortunadament, ens ofereix tot un conjunt divers d'espais naturals de gran valor paisatgístic, que van des de les planes del delta de l'Ebre fins a les cotes més elevades dels Pirineus, on la neu qualla sovint.

També la memòria popular li atribueix un cert caràcter sagrat, per la qual cosa agermana el massís amb altres muntanyes singulars, que es tradueixen en aquesta estrofa: «Quatre monts de Catalunya, quatre monts sants i sagrats: el Montseny, el Montsant, el Montsec i el Montserrat.»

És difícil, però, encertar en tots els motius que justifiquen o expliquen aquest atractiu singular i simbòlic que la muntanya ha assolit i que li han atorgat aquesta personalitat. Un, pot ser la seva situació estratègica dins els sistemes muntanyencs que conformen la geografia del país, ben a prop del mar i amb els seus alts cims del turó de l'Home (1.707 m), les Agudes (1.703 m) i el Matagalls (1.695 m), que constitueixen uns miradors singulars de totes les terres catalanes. Un altre és la seva proximitat a la capital de Catalunya, que ha atret moltes generacions de ciutadans a recórrer els seus indrets, pujar els seus cims, estudiar la seva flora i fauna i gaudir dels seus paisatges, que representen tots els que es poden trobar des de la Mediterrània a l'Europa nòrdica. També, un altre motiu del seu atractiu el constitueix el conjunt monumental que representen les seves ermites, els paisatges tradicionals —les masies— i les seves tradicions i llegendes que ens han tramès els seus habitants.

Les arrels del carisma que s'atribueix al Montseny es perden en el temps, com també ve de molt lluny la influència que ha tingut la natura en la literatura, en general, i en la nostra, en particular.

És en el segle XIX i en el despertar de la Renaixença que Bonaventura Carles Aribau, amb la seva «Oda a la pàtria» (1833), recull els sentiments més profunds del poble català, amb les conegudes estrofes:

Adéu-siau, turons [...]
Adéu, tu, vell Montseny [...]
Jo ton superbe front [...]
[...] e son parfum les flors.

També va constituir un catalitzador de la Renaixença i de la restauració de la llengua la poesia de Joaquim Rubió i Ors del 1839 titulada «Lo Gaiter del Llobregat», que també fa referència al Montseny:

I molt més que els castells màgics
de núvols blaus, Montseny val,
amb ses roques de coral,
i amb son front altiu nevat,
i les fredes nits d'hivern
en què ens sorprèn lo nou jorn
narrant de la llar entorn
rondalles del Llobregat.

El Montseny es fa present des del començament del moviment renaixentista, tot i que ja és esmentat molt abans, com per part del rector de Vallfogona, entre d'altres.

La personalitat històrica de Catalunya agermanada amb un sentiment religiós es fa present en la prosa i en la poesia de mossèn Cinto Verdager. En el seu llibre *Aires del Montseny* recorda que cada poble de Catalunya tenia el seu pedró, que consistia en una llosa quadrada sostinguda per un petit pilar i coronada per una creu que servia de lloc de reunions i celebracions. El Montseny, diu mossèn Cinto Verdager, pot considerar-se el «pedró» de Catalunya.

La publicació d'*Aires del Montseny* va ser celebrada amb una excursió al Montseny dels redactors del setmanari *Juventut*, acompanyant mossèn Cinto, el mes d'agost de 1901.

Sembla que la gestació d'aquest llibre té l'origen en una excursió al Matagalls feta el 2 de setembre de 1899, en la qual se celebrà una vetllada poètica a Sant Segimon, on mossèn Cinto va recitar la poesia «Dalt de l'ermita». Una de les estrofes, exemple de l'estat d'ànim de Verdager, diu el següent:

En lo bell cim d'aquesta aguda serra
on de la verge m'ha guiat l'estel
de tots els crims que he vistos en la terra
deixeu-me aconsortar mirant lo cel.

Verdager es va sentir singularment atret pel Montseny, havia crescut a l'ombra del Montseny i fins i tot va editar un setmanari, de curta durada, amb el nom de *La Creu del Montseny*, en homenatge a la creu que havia aixecat sant Antoni Maria Claret al Matagalls. Des del seu poble natal, Folgueroles, la imatge amb la silueta del massís la devia tenir sempre present en el seu

esperit de poeta. El seu poema «La veu del Montseny», del 1888, amb un diàleg simbòlic entre el Montseny i el Puigmal, constitueix l'expressió d'un pensament esperançat en la superació de la llarga decadència i infortuni del «Regne de Don Jaume». Un altre poema de Verdaguer, també llegit per ell a l'aplec del 2 de setembre de 1899 al Matagalls, «Des del Montseny», ens ofereix unes belles estrofes:

Des del bell cim de la més alta serra
avui vos he cridat, oh, Jesucrist:
jo us voldria oferir tota la terra,
amb quan sobre ella els ulls del sol han vist.

Inclòs a *Aires del Montseny* hi ha el text en prosa «La creu del Montseny» que comença amb aquesta suggestiva descripció del Montseny:

La primera muntanya de Catalunya que s'apareix al viatger que hi arriba per la mar de llevant, és la del Montseny, que verda, majestuosa i amb el cap blanc, apar que'l surti a escometre a mig camí [...].

Però la consagració poètica del Montseny es deu a Jaume Bofill i Mates, *Guerau de Liost*, l'indiscutible poeta del Montseny. La muntanya era el seu feu i el seu camp d'evasió. D'allà procedia el seu pare, i el Montseny el penetrà des de molt jove. A la seva obra *La muntanya d'ametistes*, que fou tot un esdeveniment, ens ofereix un resum exhaustiu de tot el que hi ha a la muntanya. El títol de l'obra al·ludeix a les ametistes, pedres precioses que antigament s'extreien del Montseny i també, segons Bofill i Mates, al color de la bruguera que tonifica la muntanya, semblant al color de l'ametista.

La visió poètica és objectiva i d'una gran sensibilitat, ja que el poeta no hi reflecteix en cap cas el seu esperit subjectiu. La seva naturalesa el fa meditar i descriure el que veu. Res no escapa a la seva atenció: les fonts, els torrents, les obagues, els boscos, la gent de la muntanya. Una mostra d'aquest estil la tenim als versos de «Font de Sant Marçal»:

Déu te guard, vianant. Que t'imposi el Montseny
una mica d'amor i una mica de seny.
Ací tens un pedrís clapissat de falzia.
Ací tens una font que parlar-te podria.
La virtut del Montseny és aquest rajolí
que d'avets i de faigs la fullaca esbandí.
La virtut del Montseny es congria a l'altura.
Per ço té aquesta font una ullada tan pura
i la seva canal dona l'eco planyent
de la fusta del bosc torturada pel vent.

Altres escriptors, com Eugeni d'Ors, creador del *Glosari*, evoquen el paisatge del Montseny. Diu Xènius

que Gualba és la frondosa pubertat del Montseny i sobre ella produeix una obra original i breu: *Gualba, la de mil veus*. Marià Manent, que residí a Viladrau durant la Guerra Civil, va deixar un deliciós dietari tot resseguint l'itinerari poètic de Guerau de Liost, dietari que fou inclòs en el llibre del 1948 *Montseny. Zodiac d'un paisatge* i, més tard, el 1975, en *El vel de Maia*, que obtingué el Premi Josep Pla. També Maragall, que havia fet estada a la masia de la Figuera, situada al pla de la Calma, va escriure el poema «Del Montseny», del qual escollim l'estrofa següent:

Ai! Altes soletats, que en sou, de dolces
amb els herbatges verds
on canta l'esquellot de la ramada,
i el bosc silenciós
i la masia lassa!...

Altres destacats poetes s'han inspirat en algun moment en el Montseny i en el seu món i paisatge. Entre ells cal citar Josep Maria de Sagarra, que dedica un poema a la vila del Montseny en les seves *Cançons d'abril i de novembre*, del qual escollim l'estrofa següent:

So jorn humit de prats i de comelles,
de pins i de pollancre i d'albons,
lleganys de boira, fines penjarelles
de les muntanyes pàl·lides del fons.

Apel·les Mestres edità *Llegendes i tradicions del Montseny* (1927 i 1933), recull de rondalles i falòrnies d'un indret del Montseny. En el pròleg del llibre, diu Mestres que «les llegendes, les tradicions, les supersticions, se'n van. Amb cada vell que mor en mor alguna; entre els seus llavis queda ofegada una paraula heretada des que van precedir-lo, i que ja no diran els que vindran darrera d'ell».

Finalment, no podem deixar d'esmentar el poeta mossèn Pere Ribot, que fou molts anys rector de la parròquia de Riells del Montseny i que des del seu refugi ens va llegir les seves poesies i una obra, *El Montseny*, amb excel·lents fotografies de Raimon Camprubí, que fa una descripció completa de tot el que la muntanya ofereix i representa. L'obra no deixa res sense comentari. Com diu el poeta, avui el Montseny és ja pràcticament el parc de Barcelona. Avui no hi ha distàncies i el Montseny no ofereix secrets al visitant, però el seu simbolisme persisteix i, com cada any, se succeïxen els aplecs a coll Pregon, sota la creu del Matagalls, que durant molts anys han peregrinat a la muntanya d'ametistes en homenatge a mossèn Cinto Verdaguer per perpetuar els valors de l'esperit i els sentiments de la nostra terra (figura 6).

FIGURA 6. El Montseny és un dels espais naturals més freqüentats de Catalunya. Cim del Matagalls en un cap de setmana qualsevol. Fotografia de Josep Germain.

4. ELS PRECEDENTS DE LA PROTECCIÓ DEL MONTSENY

Les iniciatives i el pensament conservacionista que han tingut diferents persones i entitats sobre el Montseny han anat forjant en el temps la idea del parc del Montseny.

Les primeres iniciatives sorgeixen per la influència de la Llei del 1916 sobre parcs nacionals i la creació del de Covadonga el 1918, que a la vegada són una conseqüència de la política de parcs nacionals nord-americans amb Yellowstone, Yosemite Valley, Grand Teton i altres de finals del segle XIX.

Per tant, no ha de sorprendre que la primera idea que va sorgir fos la creació d'un parc nacional al Montseny.

El doctor Pius Font i Quer, conservador del Departament de Botànica del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, és l'autor d'un text del 1918, amb el títol *Montseny, parc nacional*, que l'any 1922 recullen les cròniques oficials de la Mancomunitat de Catalunya.

Aquest text del doctor Font i Quer s'estructura amb una primera part que tracta l'objectiu del parc nacional del Montseny, en què manifesta que la finalitat primordial del parc és conservar la vegetació i la fauna actuals de la muntanya, i evitar que puguin ser destruïdes o modificades per l'home. La conservació de la vegetació del Montseny ens interessa, diu, sobre manera, perquè avui és com una relíquia del que abans s'estenia per les nostres planes quan el clima permetia viure entre nosaltres espècies que avui habiten els països del nord. En aquest capítol es descriuen els elements més notables de la vegetació del Montseny, i també de la fauna. Un segon apartat es refereix a la urgència de la declaració de parc nacional, comparant els valors del Montseny amb els d'altres muntanyes com Montserrat i altres indrets del Pirineu, fent esment dels criteris que contenia el decret que seguia a la publicació de la Llei de parcs nacionals, entre els quals es valorava la facilitat per a la visita d'un parc nacional i, en el cas del Montseny, Font i Quer en valorava l'extraordinària situació pròxima a la capital i amb dues línies fèrries als seus peus. Però també en descrivia els perills, d'aquesta accessibilitat. Un altre element que en destacava era el de l'aigua que embelleix el paisatge. Segons s'indicà en el text, la societat cívica Ciudad Jardín, promotora a Espanya dels parcs nacionals, havia demanat a l'enginyer en cap del districte forestal una relació de llocs dignes de ser declarats parcs nacionals. I l'informe lliurat havia estat a favor de Montserrat i del Montseny.

En un altre apartat del text es descrivia la delimitació del parc projectat, en la qual entrava la vall de

Gualba, la vall de Santa Fe, el turó de Morou, el pla de l'Espinal, el turó Gros, el turó de l'Home i les Agudes (figura 7); la vall de Sant Marçal, les fagedes de Viladrau, el coll Pregon, el Matagalls, Sant Segimon, el coll Formic i el refugi de la Castanya.

Altres apartats del text estaven dedicats al parc nacional com a institució cultural, la creació d'un jardí alpí, la descripció d'un programa de treballs a desplegar, la instal·lació d'una granja experimental de muntanya i d'un parc zoològic de muntanya i l'organització de cursos d'estiu al Montseny per divulgar les ciències naturals.

Ignasi de Sagarra, conservador de zoologia al Museu de Ciències Naturals, formula un text amb el títol: *Orientacions per al futur parc nacional. L'equilibri biològic al Montseny*, que també es recull l'any 1922 a les cròniques oficials de la Mancomunitat.

«Hem de veure», diu Sagarra, «per sobre de tot, en el Montseny, una regió selvàtica per excel·lència. No en tenim pas gaires, d'indrets com les valls superiors del Montseny, amb una visió plena dels boscos de l'Europa Central.» Estima que dins els límits del futur parc nacional hi hem de considerar compreses les parts superiors de les dues carenes, prenent, a més, alguna de les valls basilers, com a accés natural del parc, valls que podrien molt bé ésser la de Gualba o la de Palautordera. «Així», continua, «tindríem una regió molt extensa en dos nuclis i amb el màxim d'uniformitat biològica.» Sagarra fa, a continuació, una descripció acurada de la vida selvàtica i gemada que es desplega al Montseny, descrivint les espècies més emblemàtiques i els seus hàbitats. Els hostes genuïns que s'hi troben, la vida dels quals es manifesta en un ambient de pregona tranquil·litat. En el nucli muntanyós que serà el nostre parc nacional, s'hi conserva una relíquia d'aquella fauna que abans es desvetllava per tota la plana circumdant i que feia arribar al Montseny l'onada de formes generades al Pirineu i altres nuclis muntanyosos. «Avui», diu Sagarra, «aquella connexió ja no existeix, i aquest isolament ha permès que els agents modificadors actuessin més intensament en la fauna montsenyenca.»

En la seva proposta, Sagarra fa una doble interpretació del que haurà de ser el Montseny una vegada declarat parc nacional. Establint-ne un criteri positiu: la conservació del Montseny i la restitució de tot allò que ja ha estat malmès per la intervenció de l'home. El criteri negatiu seria modificar la fesomia del Montseny, portant-lo al desequilibri biològic, amb determinades utilitzacions. Per a la primera proposició formula tot un seguit d'actuacions necessàries per a la reconstruc-

ció, que van des de deixar que les avetoses i les fagedes recuperin llurs dominis primitius, fins a donar totes les facilitats perquè aquell nou parc sigui visitat, però sempre d'acord amb el respecte i la garantia de conservació de la fesomia pròpia del Montseny. Mai serà justificable qualsevol utilització, si aquesta porta, en conseqüència, la pertorbació de l'equilibri biològic.

També concreta els aspectes de particular interès que la zoologia pot contribuir a crear al parc nacional, entre els quals esmenta els següents: l'estudi dels animals més adequats per poblar aquells territoris, la protecció dels que estan en perill d'extinció, la possibilitat de disposar d'una exhibició de certs tipus d'animals lligats per una comunitat de condicions biològiques, com una col·lecció d'animals alpins instal·lats de manera convenient, amb la qual cosa s'embelleix el paisatge i s'instrueix els visitants. Entre aquests tipus d'animals, esmenta la cabra cerval (o cabirol), la daina, el cérvol i la cabra pirinenca.

Pere Rossell i Vilà, professor de zootècnia, en un document datat el març de 1920, que també fou publicat a les cròniques oficials de la Mancomunitat de Catalunya del 1922, descriu i proposa els animals superiors que podria haver-hi al parc nacional del Montseny.

«El Montseny», diu, «convertit en Parc Nacional i proveït de tota mena d'atractius adequats a un Parc Nacional, si entre ells es descuidés els animals, de la llur manca la gent en faria encertadament un retret.»

«Els animals vivifiquen el paisatge, representen en la naturalesa l'accent de la frase, el llampec de la idea.»

Rossell i Vilà ens descriu els animals que no hi hauria d'haver al Montseny, entre els quals esmenta l'os i el llop i, sorprenentment, el porc senglar, i tot un seguit de mamífers, alguns tan innocents com els conills. Diu que no hi hauria d'haver cap animal difícil de guardar i que, escapat, anés a practicar malifetes als galliners, als camps i en altres llocs. Els animals superiors que hi ha d'haver en el Montseny han de reunir la condició de

no ser tan manyacs com els domèstics, ni ser tan salvatges que abordin les persones.

En la seva proposta, Rossell i Vilà s'inclinava més aviat per restituir a la nostra fauna les espècies que n'han emigrat o les d'altres països que, sense ser originàries de Catalunya, devien ser espècies extintes de la nostra terra. Cal també, doncs, impedir la desaparició de les espècies que encara hi ha aquí. En aquest sentit, recorda com han tingut cura altres nacions de reparar aquesta situació. Així, esmenta el cas del bisó americà recuperat a Yellowstone, Dakota del Nord i Utah, el bisó europeu als Carpats Centrals i a la Silèsia i moltes altres espècies recuperades a Anglaterra i Escòcia. A Espanya cita el cas de la *Capra pyrenaica victoriae*, recuperada a Gredos. Serà necessari, per tant, que el parc reuneixi uns quants representants de totes i cadascuna de les espècies que, per diversos motius, si no fossin protegides, desapareixerien. I no descuidar-se de retornar a la nostra fauna aquelles espècies que hi manquen, que si no haguessin estat perseguïdes encara estarien fent bots per les nostres muntanyes.

A Rossell i Vilà també el preocupa la pèrdua d'espècies domèstiques, de les espècies catalanes de bestiar que han estat substituïdes per altres de foranes, de més rendiment. Opina que és una gran responsabilitat dels homes i dels científics haver permès, impassibles, la desaparició d'espècies indígenes domèstiques que durant milers d'anys han estat l'ajut dels nostres avantpassats. Els científics no han sabut proposar la manera de conservar aquest capital biològic, ja que una raça desapareguda és absolutament impossible de recrear-la. Esmenta, entre les races autòctones que es troben en via de desaparèixer o que aparentment han desaparegut, l'antic cavall català, la raça bovina marinesca i la de muntanya, l'antic porc negre i altres espècies ovines, caprines i asinals.

En resum, fa una proposta d'espècies que haurien

FIGURA 7. A banda de l'interès biològic i geològic que té, el Montseny impressiona per la força del seu paisatge. Els cims de les Agudes i del turó de l'Home des del pla de la Calma. Fotografia de Josep Germain.

d'estar representades al Montseny i que agrupa de la manera següent:

— Espècies salvatges que ja no existeixen a Catalunya (*Capra cerval*, *Dama dama* i d'altres).

— Espècies salvatges que encara són a Catalunya (*Capra pyrenaica*, *Rupicapra* i d'altres).

— Espècies domèstiques en via d'extinció (*Equus caballus aziliensis*, *Bos taurus alpinus* i d'altres).

— Espècies domèstiques en estat regressiu (*Ovis aries pyrenaica*, *Equus asinus* i d'altres).

«S'ha prescindit expressament», repeteix, «d'espècies molt interessants però que podrien causar danys a l'home, als corrals i a les plantes.»

Molts dels animals proposats per habitar el parc nacional ja estarien adaptats des del primer dia. Altres, com els domèstics, haurien d'esperar fins a la segona generació, quan la mà de l'home no els hagués tocat. Llavors l'animal domèstic recuperaria tota la magnificència que en la domesticitat perdé. El Montseny quedaria molt animat amb aquesta col·lecció de bestioles, tan formoses com inofensives. Rossell i Vilà acaba la proposta amb algunes recomanacions sobre el nombre d'animals de cada espècie i la millor manera d'instal·lar-los.

Com a continuació de les memòries presentades per especialistes per tal de projectar la creació del parc nacional del Montseny, les cròniques oficials de la Mancomunitat de Catalunya publicaren, l'abril de 1922, una moció presentada per Lluís Duran i Ventosa, *Camins del Montseny*, en la qual manifesta que no n'hi ha prou, certament, amb l'establiment de vies de comunicació denominades *carreteres*, siguin de l'Estat o provincials, i camins veïnals. Cal facilitar, també, l'accés a punts on hi hagi únicament masies disseminades o aquells altres de caràcter senzillament pintoresc, tan nombrosos a Catalunya. És realment sensible no sols en veure l'abandó en què es troben sovint, sobretot en certes comarques, els habitants d'aquells caserius... Quan una fàcil solució seria construir-hi camins.

L'autor de la moció estimava que es podia començar per una comarca que pogués, més endavant, servir d'exemple a les altres: el Montseny podria ser la comarca escollida gràcies a les seves característiques, que la fan una de les regions més atractives de la nostra terra.

Per portar a terme la idea, proposava la creació d'una mancomunitat municipal del Montseny, d'acord amb les dues diputacions, de Barcelona i Girona, i amb la Mancomunitat de Catalunya, que procedís a l'estudi de la xarxa esmentada.

Un text de Francesc d'Assís Galí i de Josep Llorens i Artigas, de l'Escola Superior de Belles Arts —que no sabem si es va incloure en les memòries publicades a les cròniques oficials de la Mancomunitat de Catalunya, però també dedicat al Montseny—, posa de manifest molt acuradament i molt breument resumits els valors naturals, paisatgístics i culturals del massís, del qual extraïem, resumits, els punts següents:

— El Montseny és la representació més rica de la terra catalana, i no solament per tal com en la muntanya cabdal se sintetitzen totes les abundoses varietats del nostre sòl.

— La seva posició geogràfica li dona un emplaçament especial i únic que la fa centre de convergències, nus de tota l'estructura del nostre sòl.

— A la muntanya del Montseny es reuneixen esglaonadament en franges d'altitud totes les zones de vegetació: des de l'olivera i el taronger solellosos i el garrofer marítim a l'abet alpi de les grans alçàries.

— El Montseny és una muntanya singular per la seva estructura.

— El Montseny és escola de valors plàstics.

— La muntanya és cada vegada més propera de la ciutat i caldrà prendre les mesures adequades per tal de protegir-la.

El mateix Francesc d'Assís Galí, junt amb el doctor Pius Font i Quer, formulen una moció a la Presidència i al Consell Permanent de la Mancomunitat sobre el Montseny, parc nacional, que es publica en la crònica oficial d'abril de 1922.

En aquesta moció, que ve a ser una síntesi de les diferents propostes i memòries publicades, es justifica el perquè de mantenir o reservar certs espais com es fa en la majoria de països d'Europa i Amèrica. Es manifesta a favor de la conservació integral de la naturalesa i de la reconstrucció sintètica d'un paisatge primitiu, cosa que és l'objecte dels anomenats *parcs nacionals*. Es recorda que, a Espanya, per l'esforç personalíssim del marquès de Villaviciosa, s'ha dictat la Llei de parcs nacionals i s'han creat els de Covadonga i Ordesa, i que, a Catalunya, l'enginyer en cap del districte forestal de Barcelona, complint un precepte de la Llei, ha assenyalat diversos indrets per a l'establiment de parcs, entre ells el Montseny, Montserrat, els boscos de l'Hospital de Vielha i la vall de Núria. Però és el Montseny el que, ara com ara, sembla exigir amb preferència una intervenció urgent per modesta que sia. La supremacia del Montseny és acreditada en les interessantíssimes memòries realitzades per Pius Font i Quer, botànic; Ignasi de Sagarra, zòleg; Pere Rossell i Vilà, professor de zootècnica; Josep Llorens i Artigas, secretari de l'Escola de Bells Oficis, i Serafí Basses, arquitecte. També es recorda la moció de Lluís Duran i Ventosa sobre les vies de comunicació, que ha donat peu a confeccionar un pla orgànic de vies de comunicació del Montseny, encomanat a Lluís Santasusana.

A continuació es relacionen les característiques que assenyalen en el Montseny les susdites memòries, per demostrar la seva primacia entre les belles muntanyes de la nostra terra i el que comportaria la realització del parc del Montseny, que es resumeix en deu punts i entre els quals destaquem: la delimitació de la seva àrea; l'expropiació o avinença que permeti, si no adquirir, condicionar l'exercici del dret de propietat dins

la susdita àrea; el respecte o la reconstrucció dels cursos de les aigües; la confecció d'un pla orgànic de comunicacions i camins d'excursionisme; la defensa de les espècies pròpies, la repoblació faunística, en règim de llibertat o semilibertat; la reconstrucció artística d'ermites i masies; la construcció de refugis i hostals; l'establiment de serveis i centres d'estudis, amb la creació d'un jardí alpi.

Estimen els autors de la moció que, si bé la declaració de parc nacional també podria figurar en la llista, ara com ara aquesta declaració no pot interessar-los gaire perquè no ve sinó a consagrar el fet de la cessió de terrenys o el fet d'ésser acceptat pels propietaris dels terrenys del parc, un condicionament de l'exercici del seu dret. Cessió o limitació de drets que són la cosa essencial per a la creació del parc. La Mancomunitat, en aquell moment, no pot anar tot d'una a sostreure del domini privat les terres del casquet superior del Montseny i dur a terme les tasques de repoblament i reconstrucció esmentades. Tanmateix, està a l'abast de la Mancomunitat l'inici d'una acció significativa, encara que limitada, i l'estudi d'un programa complet a realitzar amb les gradacions que la realitat imposi.

Aquest objecte modest és el que persegueix la moció, que pot concretar-se en la proposta d'acord següent:

1) És autoritzada la Presidència per realitzar les gestions necessàries per salvar les avetoses del Montseny.

2) És autoritzada, així mateix, per realitzar les gestions necessàries per a l'adquisició de l'ermita de Sant Marçal.

3) Hom procurarà la construcció, al més aviat que es pugui, dels camins inclosos en el Pla de la comarca del Montseny.

4) S'encomana a l'enginyer Lluís Santasusana la confecció d'un pla orgànic de comunicació del Montseny.

5) Es procedirà al nomenament d'una ponència encarregada de practicar els estudis i les gestions que calguin per donar compliment a les precedents propostes d'acord, i per estudiar, proposar i exercitar la progressiva transformació del Montseny en parc nacional de Catalunya. Es procedirà, també, a refer la comissió constituïda el dia 20 de maig de 1914, perquè patrocini els treballs i les gestions de l'al·ludida ponència i hi cooperi especialment amb la recaptació de cabals i amb l'obtenció de facilitats de part de tots els centres oficials i particulars i de tots els interessats o afectats per la creació del parc.

Aquesta proposta d'acords fou aprovada pel Consell Permanent de la Mancomunitat en la sessió del dia 16 de febrer de 1922, entre els quals hi ha el nomenament de la ponència encarregada d'executar-la, de la qual, amb Jaume Bofill i Matas, conseller, formaven part Francesc Galí, Serafí Bassa, Lluís Guarro, Rafael Campalans, Frederic Tusell, Pere Rossell i Vilà i Carles Soldevila (figura 8).

Hem vist en aquests documents la concepció que es tenia a Catalunya d'un parc nacional, la interpretació que es feia de la legislació vigent i la prudència que desprenien els acords presos per a la progressiva transformació del Montseny en parc nacional.

Ara veurem el que en pensava la Comissaria de Parcs Nacionals, de l'Estat, d'un possible parc nacional a Catalunya. Segons un escrit del 13 de desembre de 1921, adreçat al president de la Mancomunitat, Josep Puig i Cadafalch, diu el següent:

Mi muy querido y antiguo compañero:

Recibo con muchísimo gusto su carta referente, como usted dice, a «la declaración de parque nacional a favor de determinadas comarcas de la alta montaña catalana», y me apresuro a comunicarle mi aplauso, en esto como en todo, por el celo y actividad e inteligencia que usted pone en todo cuanto afecta al progreso de que usted y yo hemos hablado varias veces.

Como esto del progreso es algo científico, creo que en Política no cabe «discrepancias» más que entre gentes que no vean claro que así es, que yo voy a serle a usted franco y a decirle lo que sobre el particular pienso:

Creo que si hacemos en España con los Parques Nacionales lo que se hace con los Monumentos Nacionales, que es prodigarlos a diestro y siniestro, hacemos desmerecer a todos los Parques Nacionales de España. Vea usted el artículo 2.º del Real Decreto que le adjunto, así como mis dos folletos que le remito. Yo, en el pellejo de usted haría que me señalasen el lugar más hermoso y completo (ya en fauna, flora o particularidades geológicas o hidrológicas que encierre) y, en cuanto estuviera señalado o puesto en su conocimiento, me pone usted dos letras a mí, que soy el «Comisario General de Parques Nacionales», y me voy a escape a Barcelona a verle a usted y de allí me voy a ver el sitio que se proponga para ver, en cumplimiento de mis deberes de comisario, si merece o no que se le declare Parque Nacional, porque en esto, no somos usted ni yo los que mandamos, es la naturaleza.

En esto; que con mí, usted manda siempre y sabe el afecto y admiración que le profesa de antiguo su affmo. q. e. s. m. —Pedro Pidal—.

4.1. ALTRES PROPOSTES SOBRE EL MONTSENY

El zoòleg Antoni Jonch, antic director del Parc Zoològic de Barcelona, és l'autor d'un llibre titulat *El Montseny. Parque natural*, editat a Granollers l'any 1953, i prologat pel geògraf Salvador Llobet. Ens planteja, de nou, la protecció del Montseny amb el caràcter de parc natural. La publicació analitza la lògica de la instal·lació d'un parc natural al Montseny, esmentant com a eloqüents testimonis els innumerables treballs, articles i estudis publicats. Tot seguit efectua una exposició dels valors argumentats utilitzables per aconseguir el propòsit, que ordena en els apartats següents:

condicions de situació; vies de comunicació; interès turístic —paisatge—; interès científic —fauna, flora, geologia, meteorologia, història—; interès excursionista; interès social; factor humà. Del capítol sobre vies de comunicació ens dona informació de com estaven les infraestructures bàsiques del Montseny fa cinquanta anys, l'apartat d'interès científic és una acurada síntesi de tots els valors naturals que conté la muntanya. El tercer capítol del llibre es titula «Fisonomia del parque natural del Montseny» i s'hi estableixen els límits territorials, en els quals veiem que l'àmbit del parc ja s'estén fins al Tagamanent, incloent-hi el pla de la Calma i destacant el propòsit que l'estructura del parc natural assoleixi el més alt valor pedagògic possible. Quant a vies d'accés, Jonch proposava, entre altres idees, el circuit turístic: Seva, el Brull, el coll Formic, Montseny, Santa Maria de Palautordera, Sant Celoni, Campins, Santa Fe, Sant Marçal, Viladrau i, novament, Seva. Una constant en les propostes de Jonch sobre el Montseny ha estat el seu projecte de zones d'animals en llibertat. En el llibre hi ha un acurat estudi proposat sobre espècies possibles i ubicacions recomanades; evidentment, és un plantejament agosarat i molt discutible però, com hem vist en aquest recorregut de propostes sobre el Montseny, Jonch no ha estat el primer ni l'únic en tals projectes.

En un altre treball titulat *Consideraciones técnicas sobre la estructuración del parque del Montseny*, del qual desconexim l'autor i la data (el document original portava un segell que deia «Diputació Provincial de Barcelona - Patronato de la Montaña del Montseny. Parque Natural»), però que estimem que podria haver-se redactat amb motiu de la represa de les activitats del Patronat l'any 1962, s'hi formula un conjunt d'observacions sobre el Montseny, que constaten que en aquest moment, en molts aspectes, la situació és ben diferent d'aquells anys inicials (accessibilitat,

qüestió sanitària, definició del parc...). Diu l'autor que la fisonomia que li sembla millor aconsellar per al Montseny és la de «un centro de alicientes polifacéticos, siempre compatibles con el ambiente y a los que si bien ha de tratarse de concederles la máxima concordancia con los valores genuinos, podrá, a su vez, tolerar algunas estructuras extrañas, cuya razón justificativa lo sea el carácter eminentemente turístico y recreativo que, parece ser, deben alcanzar estos parajes [...]». Pel que fa a la delimitació del territori afectat, inclou el propi del Patronat, però també incorpora la part del Tagamanent amb l'altiplà de la Calma, i recomana que les cotes del Patronat haurien de modificar-se i discórrer per sota de les fixades. Té en compte el manteniment dels usos tradicionals o racionals sempre que siguin lògics i concordants i amb la finalitat establerta. Es manifesta a favor d'una adquisició progressiva de terrenys de valor paisatgístic i de l'establiment d'un circuit turístic marcat per les quatre portes d'entrada: Sant Celoni, Santa Maria de Palautordera, Seva i Viladrau. En l'estructura del parc del Montseny (s'ha suprimit ja la paraula *natural*) proposa, sempre que es respecti al màxim la integritat dels seus valors naturals, un seguit d'actuacions com la guarda general muntada; zones d'animals confinats; jardí alpi; exhibició de plantes i retolació d'espècies vegetals notables; mostrari de roques i minerals; museu monogràfic; hotels, guardes i refugis; zones d'acampada; miradors i taules d'orientació; estacions meteorològiques i serveis, i explotacions vàries (transports, hípica, artesanía...). Es fan recomanacions sobre la millor ubicació de les diferents actuacions, a més a més dels possibles recursos econòmics beneficiosos i de la necessitat d'exigir el compliment de les normes del Reial decret llei de creació del patronat i publicar i divulgar les ordenances oportunes.

FIGURA 8. Vessant del puig Sacreu (Matagalls) amb un pou de neu, ara totalment cobert per una fageda densa. Fotografia de Josep M. Panareda.

5. UNA PRIMERA DISPOSICIÓ LEGAL DE PROTECCIÓ: EL REIAL DECRET LLEI DEL 15 DE SETEMBRE DE 1928. EL PATRONAT DE LA MUNTANYA DEL MONTSENY

Finalment, la declaració de parc nacional per a l'Alt Montseny no es va produir durant l'existència de la Mancomunitat de Catalunya i va haver d'esperar fins a l'any 1928, essent president del Govern espanyol Miguel Primo de Rivera, perquè el Montseny tornés a ser notícia i una part de la muntanya gaudís, per primera vegada, d'un règim legal de protecció, encara que fos mitjançant un estatut singular i atípic.

La proposta de reial decret llei que formulava el president del Govern al rei es feia ressò de la sol·licitud de la Diputació Provincial de Barcelona perquè se li concedissin facultats suficients perquè la gran muntanya del Montseny, veritable pulmó de Barcelona, es pogués convertir en suggestiu parc provincial, en una part per a finalitats sanitàries i en la resta per repoblar i dotar de vies de comunicació la muntanya, a fi de facilitar-hi l'accés i donar més relleu a totes les seves belles naturals. Estimava que la petició havia d'ésser atesa, s'havia de crear un patronat especial i s'havia de sotmetre la bella muntanya del Montseny a un règim especial.

L'administració del patronat, lògicament, es concedia a la Diputació de Barcelona, iniciadora de la idea i amb dots administratius àmpliament demostrats.

El Reial decret llei, donat a la delegació espanyola d'Estocolm el 15 de setembre de 1928, fou publicat a la *Gaceta de Madrid* el 18 de setembre i constava de vuit articles. El primer creava el Patronat de la Muntanya del Montseny «para fines de repoblación, sanitarios, de turismo, de fomento y de deportes». El segon es referia a l'àmbit territorial sotmès al règim especial del Patronat, per a la delimitació del qual s'establien uns criteris. L'article tercer s'estenia en les finalitats principals, que desplegava en tres apartats, el primer dels quals es referia a la restauració integral de la muntanya en tots els seus aspectes de riquesa i a la vegada l'assoliment de l'esplendor més gran de les seves belle-

ses naturals. Els altres apartats feien referència a les zones reservades a aplicacions sanitàries i a les pròpies de turisme i d'esports. L'article quart establí la declaració d'utilitat pública de totes les actuacions, i el Patronat tenia el dret d'expropiar. L'article cinquè regulava els drets i les obligacions dels propietaris de terrenys compresos dins la zona delimitada del Montseny. L'article sisè tractava del cànon que el Patronat havia d'abonar a l'Estat, per les zones que se li cedissin de «monts» (forests) estatals. L'article setè es referia a l'administració del Patronat, encarregada a la Diputació Provincial de Barcelona, i l'article vuitè establí un termini de deu anys per al compliment de la missió encomanada, la qual podia extingir-se mitjançant resolució expressa de la Presidència del Govern en cas d'incompliment (figura 9).

Un reial decret complementari, del 13 de gener de 1930, modificava l'article quart del Reial decret llei del 1928, en el sentit d'ampliar les facultats expropiatòries del Patronat dins del perímetre sotmès a la seva jurisdicció.

Una de les singularitats més acusades d'aquesta norma legal era l'encàrrec fet a la Diputació de Barcelona per a l'administració i gestió d'un espai, el territori del qual estava a cavall de les províncies de Barcelona i de Girona, fórmula que va romandre fins fa ben poc. L'explicació d'aquesta solució atípica tal vegada es degui a la situació dictatorial de l'època, i a la creació encara recent de la Mancomunitat de Catalunya. Potser, també, les característiques del massís, més inaccessible i desconegut per la part de Girona. Una altra explicació podria haver estat donar una solució positiva a les dificultats estatals de crear un parc nacional per a Catalunya. La solució tenia la virtut d'obviar la intervenció de l'Administració central en la gestió. També és curiós el lloc on es va dictar el Reial decret llei: Esto-

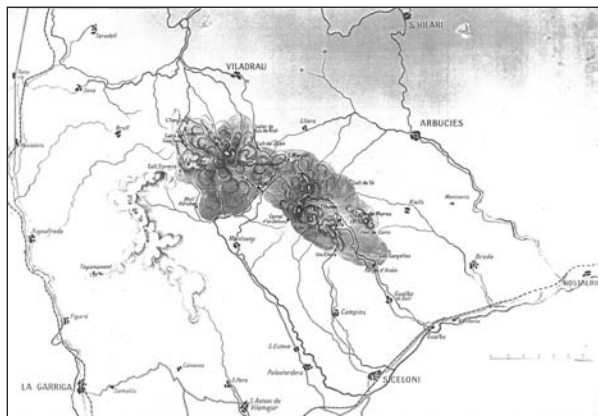

FIGURA 9. Plànol del Parc Nacional del Montseny, tal com s'establien els estudis fets fins al 1922.

colm. D'altra banda, el contingut i l'àmbit de la disposició era força congruent amb les previsions de la Llei de parcs nacionals i podia tenir uns efectes semblants. El Patronat, en aquest cas la Diputació de Barcelona, tenia competències importants sobre el territori de la seva jurisdicció, que permetien una gestió concentrada i coordinada amb altres administracions, i assumia, a la vegada, funcions pròpies de l'Estat i de les entitats locals.

Un dels defectes d'aquesta norma, al nostre entendre, fou precisament el seu caràcter d'atípica o singular. Atès que no es va poder incloure el massís del Montseny en cap de les tipologies concretes dels espais naturals protegits, la seva gestió es diluïa i dispersava sense tenir un objectiu general i, fins i tot, el desconeixement de la seva realitat d'espai natural va ocasionar en certs períodes una confusió d'objectius i d'actuacions gens adequades al caràcter del Montseny.

L'aprovació del Reial decret llei va donar lloc a la celebració d'una sessió pública extraordinària de la Comissió Provincial Permanent, el 20 de setembre de 1928, a fi de donar-lo a conèixer. El president, Josep M. Milà i Camps, comte del Montseny, va subratllar la rapidesa amb què havia estat resolta la petició feta al Govern i els termes tan satisfactoris i amplis de la concessió atorgada. Tot plegat, motius de satisfacció per a tots els diputats, que calia agrair degudament al rei i al Govern. També manifestava que la convocatòria d'aquell dia era per utilitzar l'instrument de manera immediata i no per lluir-lo. Per això, es convocava el cap del Departament Forestal per iniciar les primeres actuacions més inajornables, com el replanteig de la zona afectada pel Patronat, la relació de propietaris i la instrumentació del mecanisme econòmic per posar en marxa els treballs, i també la formació d'un pressupost extraordinari. Entre les actuacions urgents, el comte del Montseny esmentava la construcció d'un sanatori i d'un funicular d'accés; l'habilitació de la carretera de Sant Celoni a Santa Fe i les de Santa Fe a Viladrau i de Montseny al Brull pel coll Formic. També s'havia de demanar l'ajut al Patronat de Turisme per a la construcció d'un gran hotel a la zona de Santa Fe.

En aquesta sessió es van prendre diferents acords en el sentit indicat i també el de comunicar la situació a tots els ajuntaments afectats perquè fessin saber als propietaris que els terrenys estaven sota la jurisdicció del Patronat, i que tota actuació forestal de les finques estava sotmesa al Patronat i requeria l'autorització prèvia.

El mes següent, el Ple de la Diputació del 22 d'octubre de 1928 aprovava un pressupost extraordinari destinat, en part, a la iniciació dels plans de la muntanya del Montseny. En aquest ple, el president també informava de l'aprovació del Reial decret llei i dels acords presos en la Comissió Permanent i posava l'accent sobre l'acció beneficosanitària en relació amb la

tuberculosi, que amb la creació del Patronat del Montseny es dotaria d'un mitjà eficaç per posar-hi remei i que aquest havia estat un dels propòsits de la petició d'un règim legal especial del Montseny. La creació de la guarda rural també fou inclosa com a prioritària i atesa en les previsions del pressupost extraordinari. El 18 de desembre de 1925 el Ple de la Diputació acordava l'aprovació d'un préstec del Patronat del Montseny i de beneficència, de trenta milions de pessetes, dels quals dinou milions es destinaven a les actuacions descrites abans. També en sessió de la Comissió Provincial Permanent del 28 de desembre de 1928, es donava compte d'haver-se acabat els treballs d'anivellació previs a les operacions de la delimitació definitiva de la zona subjecta al Patronat de la Muntanya del Montseny (figura 10).

El desembre del 1928 és la data d'un extens informe lliurat per l'enginyer forestal Jesús María de Yraola al president, complint l'encàrrec que se li havia efectuat, que tracta sobre orientacions forestals, sanitàries i de turisme per a l'àrea del Patronat. El treball comprèn quatre capítols, a més del preàmbul: estat actual de la muntanya, necessitat de repoblació, raons sanitàries i orientacions per a les tres zones previstes (sanitària, turística i esportiva i repoblació forestal).

Martí Bassols, que fou catedràtic de dret administratiu a Madrid, en un treball seu a la *Revista Jurídica de Catalunya*,³ va fer uns interessants comentaris i algunes consideracions sobre aquest Reial decret llei del 1928. Li semblava paradoxal que el general Primo de Rivera, que havia ordenat la dissolució de la Mancomunitat de Catalunya (Reial decret del 20 de març de 1925), hagués sotmès a l'aprovació del rei Alfons XIII un reial decret que creava el Patronat de la Muntanya del Montseny. Aquesta disposició, afirmava, era interessant en l'aspecte jurídic per les innovacions aportades al règim vigent dels espais naturals protegits. El llarg preàmbul del Reial decret llei remarcava que la iniciativa havia partit de la Diputació Provincial de Barcelona i havia de ser defensada, atès que satisfieia els desitjos de «esa gran província catalana, rico florón de España, vanguardia de su civilización y asiento de su más sincero patriotismo».

La qualificació de parc provincial, que figurava al preàmbul del Reial decret llei, era un pas important en l'evolució del sistema dels espais naturals protegits de l'ordenament jurídic, ja que en la Llei del 1916 i en el Reglament del 1917 només es reconeixien les figures del parc nacional i del lloc nacional. Des del punt de vista organitzatiu, la constitució d'un Patronat de la Muntanya del Montseny —que no oblidem que ocupa territori de Barcelona i de Girona, adscrit a la Diputa-

3. Martí BASSOLS COMA, «La protección de los espacios naturales a través de planes especiales de urbanismo», *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3 (1988).

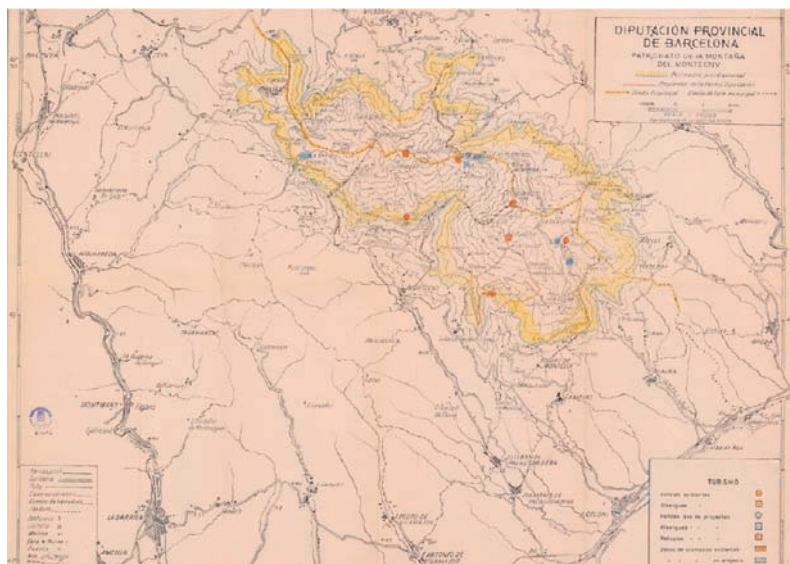

FIGURA 10. Plànol del Parc Provincial del Montseny, tal com l'establia la Diputació de Barcelona el 1928.
FONT: Diputació de Barcelona.

ció de Barcelona, que actuava per delegació de l'Estat i ateses les seves finalitats esteses en ordres molt diversos— contrastava amb les facultats molt més restringides que atorgava la Llei de 1916 als parcs nacionals. També el Reial decret llei introduïa novetats significatives en el règim de la propietat privada, ja que els propietaris quedaven sotmesos a una sèrie d'obligacions i a la possibilitat de ser expropiats en determinades circumstàncies.

El Patronat del Montseny, ateses les circumstàncies polítiques i històriques, ha tingut diferents etapes. Una primera, conseqüència directa del Reial decret llei del 1928, molt ambiciosa, fet que es constata en la programació aprovada per la Diputació de Barcelona en diferents moments i en els pressupostos assignats al Patronat. Aquesta època es pot dir que, al marge de les inversions en infraestructures i gestió forestal, ens ha deixat el conjunt de finques del Vilar i Fontmartina, que van servir per habilitar una residència museu al Vilar i construir un càmping a Fontmartina. Les grans iniciatives sanitàries i turístiques es van anar diluint en el temps.

El període republicà donà peu a una nova etapa en la qual el Montseny continuà essent motiu d'atenció. L'11 d'agost de 1931, el Consell Assessor del Patronat de la Muntanya del Montseny encarregà al Servei Forestal del Patronat la redacció d'un estudi per a la defensa dels boscos dels incendis, i encarregà, també, de manera especial, al cos de Mossos d'Esquadra la cura de les muntanyes. També es va convenir una reestructuració del Consell i es va modificar la distribució del préstec de trenta milions de pessetes del Patronat, acordat per la desapareguda Diputació, que es redueix a vuit milions i mig, per als plans de repoblació forestal i de turisme i per als sanatoris del Montseny. Un canvi més radical es produeix el 25 de gener de 1932, quan s'acorda que el Servei Forestal del Patronat de la Muntanya del Montseny passi a ser Servei Forestal de la

Generalitat de Catalunya, assumint-ne la competència i tots els serveis adients a la conservació i millora de la riquesa forestal de Catalunya, a més a més de la creació de nous parcs naturals, la conservació dels existents i els serveis de caça i pesca. També s'acordà que tot el personal del Patronat passés a desplegar les funcions corresponents del Servei Forestal de la Generalitat de Catalunya i el pressupost del Patronat s'apliqués al mateix Servei Forestal.

Tot això va representar un canvi radical, ja que per primera vegada la Generalitat de Catalunya disposava d'un servei per tenir cura, de manera global, dels espais naturals i forestals del país.

Durant l'etapa franquista, el Patronat del Montseny va anar recuperant les seves activitats a partir del 1962. El pressupost del Patronat va tornar a funcionar i, així, es van poder executar un seguit d'actuacions descrites en un document del mateix Patronat, que es pot resumir de la manera següent: pel que fa a les comunicacions, el més important va ser la construcció del camí forestal de la Costa a Santa Fe (14 km), amb paviment asfàltic en un tram. Va establir-se un circuit inèdit a la muntanya, al qual s'accedeix per Sant Celoni, Santa Maria de Palautordera, Seva i, en pitjors condicions, per Viladrau. Un ramal de l'esmentat camí arribava fins al turó de l'Home i també es va millorar el tram de Santa Fe a Sant Marçal. Aquestes obres van obrir la cara sud de la muntanya, zona que fins llavors estava mal comunicada.

Altres aspectes millorats foren la senyalització dels accessos i itineraris, el servei de guarda, compost per un caporal i vuit guardes.

La repoblació forestal va millorar també amb la instal·lació d'un viver d'espècies d'alta muntanya.

A la zona de Fontmartina es va habilitar una casa forestal, que l'ocupava el caporal de la guarda, i a la mateixa finca es va instal·lar la zona d'acampada, molt àmplia i dotada dels serveis corresponents.

La masia del Vilar, que ja apareix en el fogatge de Sant Celoni del 1470, es va reconstruir i restaurar. Conté diverses dependències que possibilitaven la instal·lació del museu monogràfic de la muntanya. Altres serveis, millorats o ampliat, foren el telèfon, l'electricitat de la zona i la captació i conducció d'aigua, amb la instal·lació de set fonts.

Durant aquesta etapa, el Patronat va revalorar les propietats de la corporació i les va dotar de serveis d'atenció pública i social, va millorar les comunicacions de la muntanya, va realitzar repoblacions forestals i, en definitiva, va revalorar bona part del vessant sud del massís.

En concordança amb les previsions del Pla Especial de Protecció del Montseny, que encomanà la gestió del parc al Servei de Parcs Naturals, es va dictar per la Presidència, el 10 de novembre de 1977, el corresponent decret pel qual s'encomanava al Servei de Parcs Natu-

rals les funcions i la gestió, fins aleshores pròpia del Patronat. Aquest decret era una mesura racional que evitava duplicitats d'actuacions, a vegades contradictòries. A més, el Patronat no disposava d'una estructura mínima, i sempre havia necessitat la col·laboració dels serveis adients de la corporació provincial i, així, s'evitaven en el futur algunes actuacions del Patronat que en el passat havien estat contràries als objectius del Pla Especial de Protecció del Montseny.

En un moment determinat es va crear una comissió de cert nivell, amb representació de la Diputació de Girona, per estudiar una possible reforma del Reial decret llei del 1928, comissió que després d'algunes reunions no va continuar la seva tasca. Era un tema en el qual potser hauria calgut aprofundir. Fins i tot per esbrinar la situació jurídica d'un reial decret llei del 1928, que no s'ha derogat mai expressament.

6. EL REGIONAL PLANNING. LA PROTECCIÓ DEL MEDI NATURAL MITJANÇANT LA PLANIFICACIÓ TERRITORIAL

Un altre element que ha incidit amb força en la concepció d'una política d'espais naturals protegibles a casa nostra ha estat el desenvolupament modern de les tècniques d'ordenació i del planejament urbanístic. Així, des de la *Carta d'Atenes* del 1932, amb la transcendència de les seves conclusions en l'ambient arquitectònic i urbanístic, i passant pel moviment del GATCPAC, es viu un moment creatiu feliç, en el qual es passa d'una preocupació pel disseny urbà a l'intent d'assolir, per primera vegada, una planificació global del territori català. Així, l'exemple més característic ha estat el *Regional Planning* (Pla de Distribució en Zones del Territori Català), promogut per la Generalitat i obra de Nicolau M. Rubió i Tudurí, amb la col·laboració del seu germà Santiago. Malgrat que només assolí un estat d'avantprojecte, del qual es publicà l'any 1932 un estudi preliminar i solucions provisionals, s'ha de fer notar que el Pla ja es preocupava de preveure una política conservacionista i àdhuc ambientalista, amb l'estructura i definició d'un primer sistema d'espais naturals.

Si ens referim al primer terç del segle xx, el discurs sobre el planejament del territori català tracta bàsicament de tres corrents ben diferents. Un és el propi del comarcalisme. Les comarques han tingut, des de sempre, una tradició popular i també científica per compensar la realitat provincial que representava un veritable instrument centralitzador de l'Estat. La Generalitat dels anys trenta va encarregar, a un equip dirigit pel

geògraf Pau Vila, una proposta de divisió territorial del Principat, amb uns criteris bàsicament econòmics i unes tècniques derivades de les especialitats socials. Un altre corrent es basa en el Pla Sexennal del 1920 de la Mancomunitat, també amb uns objectius econòmics i d'integració del país. És una línia d'industrialització a la qual s'afegeix l'electrificació programada per Pearson del Pirineu català, accions que es van interrompre i modificar amb la dictadura del 1923. El tercer corrent surt de la proposta de la societat cívica Ciutat Jardí de formular un pla de zones del territori català. El concepte de *zoning* s'havia anat divulgant des de la segona dècada del segle xx i els planificadors municipals ja proposaven l'ordenació en zones del municipi de Barcelona.

El *zoning* tenia avantatges i inconvenients i, per tant, actors favorables i detractors. L'any 1920 la zonificació del territori era considerada per experts la millor solució per a l'ordenació territorial. La zonificació deixava, però, de banda els models vigents d'utilització del sòl i els seus preus reals. Malgrat això, la zonificació també possibilitava la preservació de determinats usos del sòl quan la Generalitat, l'any 1931, va encarregar la redacció d'un pla de zones, o sia, el *Regional Planning* (figura 11). El seu objectiu bàsic era protegir i preservar les activitats productives —sector primari— o els espais col·lectius —zones verdes. El *zoning* era un instrument corrector dels desequilibris territorials i de preservació d'espais per a necessitats col·lectives.

FIGURA 11. Pla de Distribució en Zones del Territori Català, *Regional Planning* (1932). FONT: Generalitat de Catalunya.

El *Regional Planning* de Rubió i Tudurí és un dels primers antecedents que es coneixen de planejaments globalitzadors. La seva finalitat, descrita en el primer capítol, diu: «L'objecte d'un pla regional és distribuir amistosament la superfície del país entre les distintes activitats que se la disputen, i permetre que la necessària transformació del paisatge natural en espai agrícola, industrial i urbà es faci de la manera més endreçada possible. A cada activitat o funció, el Pla Regional concedeix una o més zones de lliure expandiment a canvi de limitacions a les zones que corresponen a altres funcions. El Pla posa cada cosa al seu lloc i fa un lloc per a cada cosa. Sense voler destorbar les funcions, les ordena i endreça: limita l'atzar, el caprici barroer i la imprevisió, funestos autors del desgavell del paisatge.»

El pla regional es va avançar molts anys a un plantejament integral del territori, tractant els espais naturals amb una visió de conjunt, com un sistema dins un territori. Deia l'enginyer Albert Serratosa que «l'espai rural deixa de ser una simple reserva. Certs espais tenen valors propis que cal protegir i preservar [...]. El *Regional Planning* aporta una nova forma de contemplar i valorar les diferents parts del territori i tots els plans posteriors són deutors d'aquesta aportació innovadora dels germans Rubió i Tudurí». El document sobre el Pla de Distribució en Zones del Territori Català fou publicat per la Generalitat de Catalunya l'any 1932. Els fonaments jurídics del Pla surten de l'Acord del Govern del 31 d'octubre de 1931, que formalitza els principis generals que ha de seguir la formació de l'avantprojecte. Un dels seus precedents era l'escrit que la societat cívica Ciutat Jardí havia adreçat a la Mancomunitat de Catalunya l'any 1920, en el text del qual es reclamava l'estudi del Pla regional de Catalunya. En el document de la societat cívica, redactat pel mateix Rubió i Tudurí, es manifestava que «urbanitzar una regió, una nació, és preveure la seva futura distribució orgànica [...]». És hora de determinar els espais que han de ser parcs naturals, que han de ser reservats; les zones d'ubicació de les indústries; les zones rurals i agrícoles, el transport...

L'avantprojecte contenia un conjunt d'estudis sectorials, que proporcionaven la informació que justificaven les diferents seccions de l'avantprojecte. Pel que fa als espais naturals, el Pla els té en compte a la secció novena, titulada «Belleses naturals i turisme», que preveu els parcs nacionals de l'Artiga de Lin, l'Alt Pirineu i Sant Joan de l'Erm, al Pirineu. També proposa una relació de reserves de paisatge, amb categoria de parc, i d'espais protegits per preservar la fauna: la serra del Cadí; l'alt Ter i Freser; l'entorn de Requesens; la vall del Ridaura; el coll de Santigosa, a la Garrotxa; el Montseny; el Montnegre; els cingles de Bertí, a la serra de Gallifa; les serres de Prada i la Mussara; la serra del Montsant i la serra del Cardó; la serra del Montcaro i els ports de Beseit, i alguns indrets de la Costa Brava.

L'avantprojecte inclou, a la regió de Barcelona, un sistema descendent de plans territorials, és a dir, els de cada comarca i els locals. En l'apartat dedicat a les reserves de boscos i paisatges, Rubió i Tudurí sosté que «més que no pas els jardins i els parcs de jardineria, ens interessin les reserves de paisatge natural, on l'esbarjo dels ciutadans és més complet i on el poble pot trobar les compensacions sentimentals i higièniques que la vida dura del treball exigeix». També Rubió es referia al segon i tercer cinturó de parcs. La serra de Collserola havia d'esdevenir un gran parc forestal i una zona d'esbarjo. Es proposaven les reserves de paisatges dels rius Llobregat i Besòs i la preservació de les zones de platja de llevant i de ponent. La pèrdua de la república i el nou règim franquista van significar l'aturada i l'endarreriment de tota una sèrie de projectes i planejaments de progrés i de modernització de Catalunya i també una aturada significativa en la política de parcs naturals.

Però el que cal destacar del *Regional Planning* és l'acurat estudi que conté sobre el medi natural i la proposta de preservar les zones remarcables pel seu paisatge, per la seva condició de parc o de bosc reservat i els rius especialment pintorescos. L'estudi que fa dels boscos, principalment els pirinencs, també és remarcable. El Pla conclou amb la proposta d'establir diferents parcs nacionals i reserves de paisatge a la Costa Brava i espais a protegir pels valors de la fauna salvatge.

Després del Pla Regional del 1932 cal esperar fins a l'any 1963, moment en què s'aprova el Pla Provincial de Barcelona (figura 12) que, si bé s'inicià al mateix temps que el Pla Comarcal del 1953 (de Barcelona i municipis de l'entorn), fou tramitat molt temps després. Aquest pla fixa com un dels seus principis bàsics la protecció del patrimoni artístic i del paisatge.

El Pla Provincial, per poder fer efectiu aquest principi, definia un sistema de parcs naturals, zones forestals i llocs de paisatge natural a les diferents comarques barcelonines, sistema que tenia un reflex en la zonificació del Pla i en la seva normativa. Aquesta estableix, en l'article 205, un veritable catàleg de parcs naturals, en el qual, i circumscrits a la província de Barcelona, es tornen a repetir molts espais ja previstos en el *Regional Planning* del 1932 i, com és obvi, el Montseny figurava entre ells.

El Pla Provincial, a diferència del *Regional Planning* del 1932, va tenir una aplicació i un desplegament efectius. La Diputació de Barcelona, a la dècada dels anys setanta, va ser la promotora i protagonista en l'execució de les previsions del Pla en l'àmbit de la protecció del medi natural i el paisatge. Era un moment de total inoperància en aquest camp per part de l'Administració estatal, que tenia les competències amb el flamant ICONA, ja que des de l'any 1955, en què un decret de l'Estat havia declarat parc nacional la zona d'Aiguestortes i l'Estany de Sant Maurici, no s'havia fet res més a Catalunya, malgrat l'existència d'una desatada llei d'espais naturals.

FIGURA 12. Plànol segons el Plan General de Ordenación de la Provincia de Barcelona, de 1963.

FONT: Diputació de Barcelona.

Així, per primera vegada a l'Estat, una entitat local omplia el buit que en aquesta matèria existia a Catalunya per manca d'una voluntat d'actuació de l'Administració que tenia, d'entrada, una competència més directa en la matèria. D'aquesta manera, la Diputació de Barcelona, davant la reivindicació popular sobre el tema, cada dia més enèrgica, i a fi d'evitar la degradació de molts espais d'interès, atesa la pressió urbanística incontrolada en àrees rurals i forestals que es produí en aquella època, va fer ús, tam-

bé, quasi per primera vegada i fins a les últimes conseqüències, de les possibilitats fins aleshores inèdites en el camp del medi natural que atorga la legislació urbanística i d'ordenació del territori. Així, es creà el Servei de Parcs Naturals, Defensa de la Natura i Protecció del Medi Ambient, que fou dotat dels mitjans adequats i, amb la col·laboració de reconeguts experts i naturalistes del país, s'inicià l'endegament dels plans especials dels parcs naturals més prioritaris; un d'ells, el massís del Montseny.

7. DEL PLA COMARCAL DEL 1953 AL PLA PROVINCIAL DEL 1963. EL CATÀLEG DE PARCS NATURALS

7.1. MARC POLITICOADMINISTRATIU

7.1.1. Antecedents

Esmentarem només alguns antecedents, deixant de banda altres referències de disposicions més antigues.

La Llei municipal del 1845 assigna a les corporacions locals la «formació i alineació de carrers, paisatges i places», concepte que es repeteix a la Llei del 1856: «obertura i alineació de carrers i places i, en general, les obres públiques».

L'any 1857 es publiquen les ordenances municipals de Barcelona, de les quals foren autors eminents polítics i juristes de l'època (Manuel Duran i Bas, Ramon Muns i d'altres), que ja incloïen diverses normes preurbanístiques, com les condicions dels carrers i les places a crear fora del recinte urbà.

El pla d'eixample de la ciutat formulat per l'enginyer Ildefons Cerdà fou aprovat pel Govern central l'any 1860 i el procés històric de l'elaboració i aprovació, com sabem, va ser molt accidentat.

Però la veritable primera Ley de Ensanche no arriba fins a l'any 1864. Aquesta llei confiava la gestió de les ampliacions urbanes o extensions del nucli urbà de cada municipi a una Junta Especial de Ensanche de composició mixta, amb regidors municipals i propietaris afectats. Una disposició del 1876 i un reglament posterior introdueixen modificacions a l'anterior del 1864, però cal dir que no s'aplicà a Barcelona ni a Madrid, ja que per a les dues capitals es dictà la Ley de Ensanche del 1892 i el seu reglament del 1893, que, posteriorment, el Govern va fer extensiva a altres ciutats: des de Cartagena, l'any 1895, fins a Mataró, l'any 1950.

Si bé altres disposicions posteriors a la Llei del 1892 en modifiquen alguns aspectes, es mantenen inalterables les directrius següents:⁴

a) Els projectes són d'iniciativa municipal; l'aprovació és del Govern central.

b) La gestió està a càrrec d'una comissió d'eixample, amb participació dels propietaris.

c) La gestió econòmica es realitza mitjançant un pressupost especial d'eixample, al marge del pressupost municipal ordinari.

d) El territori sotmès al projecte es divideix en sectors d'execució gradual.

Cal puntualitzar que la divisió del territori no feia cap referència ni portava implícita cap idea de zonificació, sinó que responia al propòsit pràctic de facilitar l'execució i, en cap cas, les legislacions d'eixample es podien interpretar com unes normes de planejament.

En promulgar-se l'Estatut municipal de 1924, una disposició transitòria declarà que seguien essent d'aplicació les lleis vigents sobre l'eixample de les poblacions, fet que cal tenir en compte davant altres disposicions sobre la vida local que precisaven les actuacions pròpies de clara competència municipal (sanejament, reformes interiors, etc.), tant les anteriors com les relacionades amb el mateix Estatut del 1924.

Un punt a tenir en compte de la Llei municipal del març de 1924, pel seu interès urbanístic, és la previsió que obres d'eixample o extensió de les ciutats poguessin sortir dels límits del terme municipal (article 180, lletra e).

El Reglament d'obres, serveis i béns municipals, del 14 de juliol de 1924, conté dues normes de gran interès urbanístic. Una és la limitació a un 50 % de l'àrea a urbanitzar destinada a edificació, la qual s'ha de distribuir a raó de 50 m² per habitant; destinar un 10 % de l'àrea total a espais lliures, parcs i jardins, en la proporció de 4 m² per habitant; estudiar l'emplaçament de monuments i edificis públics, i reservar determinats sectors per a zona industrial. L'altra és la fixació de les condicions per a la urbanització de les zones de contacte en el cas de les grans poblacions, encara que excedeixin els límits del terme municipal.

Un fet decisiu de l'Estatut municipal i el seu Reglament fou donar caràcter preceptiu a la projecció urbanística. La urbanització passa a constituir un servei obligatori dels municipis, ja que s'obliga als que tenen més de 10.000 habitants, amb un creixement superior al 20 % entre 1910 i 1920, a formular el pla d'eixample en el cas de no tenir-ne. Els municipis de més de 200.000 habitants han de presentar avantprojectes d'urbanització de les zones contigües als eixamples i límit de terme en les zones en les quals, per les seves característiques, sigui probable la constitució de nous nuclis urbans. També és preceptiu que certs ajuntaments tinguin plans d'alineacions.

La Llei de règim local del 1951 i el text refós aprovat per la Llei del 1955 mantenen el caràcter de servei municipal obligatori de la urbanització —la gestió urbanística, en general (article 101). Un altre dels preceptes del Reglament de béns obliga a la constitució de patrimonis municipals de sòl, per als municipis de més de 50.000 habitants.

4. «De geografia», lliçó a càrrec de l'autor, impartida el 23 de febrer de 1996 dins un programa de doctorat sobre àrees protegides de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Resumint-ho:

— Neix una primera legislació urbanística a Espanya, amb les lleis d'eixample, sense que prevegin conceptes bàsics del planejament.

— Aquests conceptes es consideren molt tímida-ment en l'Estatut municipal del 1924 i en el Reglament de serveis i obres del mateix any.

7.1.2. *Període franquista: les comissions superiors d'ordenació provincial (CSOP)*

En el nou Estat, o règim franquista, neixen noves disposicions en les quals té entrada el principi d'ordenació territorial. Així, a partir del 1942 es dicten decrets que creen comissions superiors d'ordenació urbana (CSOU), encarregades de redactar plans generals d'ordenació urbana i rural, de vegades d'una província, i d'altres, d'una capital i territori d'influència, comarcal o cinturó perifèric. Comença aquest procés amb Toledo (10 d'abril de 1942) i segueix en altres capitals o províncies. En el cas de Catalunya: Barcelona, 1945 (província, capital i comarca); Girona, 1947 (província); Lleida, 1947 (província, capital i zona d'influència), Tarragona, 1950 (província). L'estructura dels decrets és similar en tots els casos. Regulen la composició de l'organisme, sempre presidit pel governador civil, i integrat pel president de la Diputació, l'alcalde de la capital i altres representacions. Es precisen les atribucions i la forma de formular el planejament.

En el cas de Barcelona, el Decret del 25 de maig de 1945 crea la Comisión Superior de Ordenación Provincial, la qual, sota la presidència del governador civil de la província, era formada pel president de la Diputació de Barcelona, el ponent d'obres d'aquesta, l'alcalde de Barcelona, el president de la Comissió «de Foment» de l'Ajuntament, els representants d'obres públiques de l'Estat i de la Diputació, un arquitecte provincial i un de municipal, el president de la Cambra de la Propietat Urbana, el fiscal de l'habitatge, el president de l'Associació d'Amics de la Ciutat i un arquitecte designat per la Direcció General d'Arquitectura com a delegat expert en urbanisme:

— La funció de la Comissió era proposar al Ministeri de la Governació el Pla General d'Ordenació de la Província de Barcelona amb les bases per regular-lo, motiu pel qual calia constituir al seu si una ponència tècnica que el vertebrés, dirigida pel delegat expert en urbanisme.

— La Diputació havia de posar a disposició de la Ponència Tècnica una oficina per desenvolupar els treballs i projectes d'acord amb la Comissió i directrius tècniques de la Ponència.

— La Comissió tenia personalitat jurídica i les seves resolucions eren executives, sens perjudici dels recursos corresponents.

— La Comissió era la redactora del seu reglament, que havia d'aprovar el Ministeri esmentat.

El Reglament de la CSOP fou aprovat per un decret del 5 de desembre de 1947 que li assignava la missió primordial de preparar i formular el Pla General d'Ordenació de la Província de Barcelona, «con las bases y normas complementarias que han de orientar y regular las líneas generales de urbanización de los núcleos de población y de las zonas rurales, así como el enlace de unos y otros, con un sentido orgánico de los intereses generales de la Provincia». També s'especificava que integrarien el Pla els documents gràfics i estadístics i les normatives, així com els reglaments, les ordenances i les mesures adients per a la seva realització i efectivitat.

El Reglament, al marge de regular qüestions internes de funcionament de la Comissió i la Ponència Tècnica, precisava les seves funcions complementàries i de suport a la funció principal de formació del Pla i també regulava la figura del secretari de la Comissió i les seves facultats.

Però una novetat destacada del Reglament era la previsió que l'Ajuntament de Barcelona pogués efectuar l'estudi i la preparació del pla d'ordenació urbana corresponent a la capital i la seva zona circumdant, que, provisionalment, es componia dels municipis següents: Montgat, Tiana, Montcada, Cerdanyola, Sant Cugat del Vallès, el Papiol, Sant Vicenç dels Horts, Pallegà, Santa Coloma de Cervelló, Sant Climent, Gavà, Castelldefels i les Botigues (Sitges).

També s'hi precisava que els estudis i treballs del Pla de Barcelona i el seu entorn els realitzaria l'Ajuntament amb els seus mitjans tècnics i que n'assumiria totalment les despeses d'acord amb les orientacions de la Ponència Tècnica. També s'hi manifestava que, si l'Ajuntament no ho portava a terme, seria la Ponència Tècnica de la Comissió l'òrgan que procediria a desenvolupar el Pla mitjançant la seva Oficina Tècnica.

Altres qüestions interessants d'aquest reglament foren la qüestió econòmica o de finançament de la Comissió i Ponència Tècnica, en què s'establí que el pressupost de la Comissió es formularia mitjançant la determinació de parts alíquotes amb què contribuirien la Diputació, els municipis o qualsevol altra entitat. També la Comissió podia posar en pràctica normes restrictives o d'un altre caràcter mentre el Pla no fos efectiu. Pel que fa als plans i projectes d'ordenació municipals, seguirien la tramitació prevista a la legislació vigent, amb l'informe previ de la CSOP (els aprovava la Comissió Central o Provincial de Sanitat Local).

Amb la finalitat d'establir directrius generals, mentre es redactava el Pla d'Ordenació de la Província i per evitar situacions de fet que poguessin dificultar l'execució del futur Pla, la CSOP va establir, amb caràcter obligatori per a totes les poblacions de la província, unes normes generals reguladores de les construccions i urbanitzacions que foren aprovades pel Ministeri de la Governació el 14 de gener de 1949.

Les normes generals s'estructuraven en una primera part sobre «construccions» i, en una segona, sobre «urbanitzacions». La primera disposava de tres capítols (condicions de les construccions segons la situació, l'ús, el destí i l'estil arquitectònic), i la segona, d'un capítol únic. Una tercera part comprenia una disposició única que possibilitava qualsevol actuació de la CSOP en benefici del pla d'ordenació encomanat.

Amb relació al Pla de Barcelona i la seva comarca, establert per l'article 18 del Reglament del 5 de desembre de 1947, l'Ajuntament de Barcelona va crear l'Oficina d'Estudis com a instrument executor del Pla d'Ordenació i la va posar a disposició d'una comissió tècnica especial d'urbanisme en la qual estaven representats tots els serveis tècnics municipals. Aquesta oficina fou dotada de tots els elements tècnics i consignacions necessaris per a la realització dels treballs encomanats.

El desembre de 1949 fou designat cap del Servei d'Extensió i Reforma de l'Ajuntament i de l'Oficina d'Estudis l'arquitecte Josep Soteras, mentre que el cap nacional d'urbanisme en aquell temps era l'urbanista Pedro Bidagor Lasarte.

La urgència del tema va fer que es formulés primer el Pla d'Ordenació Urbana de Barcelona i la seva comarca abans que el Pla Provincial, el qual fou sancionat per la Llei del 3 de desembre de 1953, que es va redactar i tramitar posteriorment.

Amb l'aprovació de la Ley sobre Régimen del Suelo y Ordenación Urbana del 12 de maig de 1956, es generalitza l'existència de les comissions provincials d'urbanisme. La Llei del sòl del 1956 va constituir una fita en l'ordenament jurídic que va qualificar-se de transcendental. S'introdueixen, per primera vegada a la legislació, els principis de la ciència urbanística, es normalitza l'urbanisme, ja que l'objecte de la Llei era l'ordenació urbanística de tot el territori nacional, i es declara que la urbanització és una funció pública sotmesa a un règim de dret.

Per tant, en regular-se en una disposició transitòria de la Llei del sòl que la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, així com els organismes específics de Madrid, gran Bilbao i gran València, continuarien exercint les funcions que les seves lleis els atorgaven, la redacció del Pla Provincial va passar a la competència de la nova Comissió Provincial d'Urbanisme de Barcelona, la qual depenia dels òrgans centrals del Ministeri de l'Habitatge quan aquest fou creat i no del Ministeri de la Governació, que havia estat l'impulsor de la Llei del sòl.

7.2. EL PLA D'ORDENACIÓ DE BARCELONA I LA SEVA ZONA D'INFLUÈNCIA (PLA COMARCAL)

7.2.1. La memòria

El pròleg de la memòria del Pla subscrit per la Ponència Tècnica de la Comisión Superior de Ordenación

Provincial conté les línies filosòfiques del Pla i acaba amb el text següent: «Concebimos el futuro de la gran ciudad como racimo de comunidades organizadas con una base social cristiana ligadas al tronco formado por la zona rectora y al amparo de la espléndida vegetación del macizo del Tibidabo que cual gigantesca parra protege al nuclear racimo de poblaciones y barrios que se extienden a su alrededor.»

El document s'estructura en quatre parts:

— PART PRIMERA: *Història i informació urbanística* (10 capítols).

— PART SEGONA: *Examen general de necessitats i previsions* (7 capítols).

— PART TERCERA: *Pla General d'Ordenació* (3 capítols).

— PART QUARTA: *Plans parcials*.

PART PRIMERA: *Història i informació urbanística*

El capítol I de la primera part repassa molt succintament l'evolució de la ciutat des de l'època romana fins a l'estat actual i fa notar que existeix una zona que encara no està saturada: és la compresa entre la plaça de les Glòries, les avingudes Meridiana i Diagonal i el riu Besòs, la qual representa la gran reserva per al desenvolupament de la ciutat.

El capítol II està dedicat al medi geogràfic. S'hi defineixen els límits geogràfics del Pla, coincidents amb els establerts per la Comissió d'Ordenació Provincial de Barcelona, i que comprenen el terme de Barcelona i els vint-i-cinc municipis contigus, amb un total de 47.870 ha. També s'assenyalen criteris a seguir en l'estudi, referits a la necessària conservació de les zones agrícoles de regadiu, l'aptitud per al desplaçament dels nuclis urbans de les zones de conreu de secà que formen la falda dels massissos sense sobrepassar la cota dels 300 m, i la defensa i conservació de les zones de bosc que formen un parc natural i reserva forestal, importantíssims per a la salubritat de la comarca.

El factor humà és l'objecte del capítol III. S'hi analitzen les dades de població de Barcelona (1.280.179 habitants l'any 1950) i de la zona d'influència (265.129 hab. l'any 1950, en el conjunt dels vint-i-cinc municipis; comparativament, l'any 1900, Barcelona tenia 525.000 hab., i la zona d'influència, 62.900 hab.). Creixement vegetatiu i immigració són els factors bàsics de l'índex de creixement (Barcelona, 2,5 vegades, i àrea, 3,5 vegades).

En aquest capítol també s'estudia la distribució de les classes socials sobre el territori, i en destaca la implantació de la definida com a classe mitjana (23 %). També s'estableixen els sostres del Pla i, així, s'aplica a Barcelona la xifra de 2.406.749 habitants (en comptes dels previstos segons la corba de creixement fins al

2000: 3.200.000) i a la zona comarcal se'n fixen 1.573.053, en comptes dels 800.000 que s'hi ubicarien sense cap actuació. En total, per tant, són 3.979.862 habitants previsibles.

El capítol IV tracta sobre la història industrial de Barcelona i el seu entorn des de l'edat mitjana, amb els gremis i artesans, passant per la industrialització del segle passat, primer en el tèxtil i després en la metal·lúrgia i, a finals del segle XIX, la indústria ja assoleix pràcticament totes les branques de la producció. Examina la seva situació en el territori urbà, la seva mobilitat i la situació actual, amb la concentració industrial en nuclis de gran densitat. També es fa l'anàlisi de la població laboral (Barcelona, 253.000 obrers, i comarca, 55.800 obrers), o sia un 19,60 % a la capital i el 25,40 % als pobles de l'entorn). Però la població productora total era molta més (355.288 homes, 171.839 dones, 527.127 total a Barcelona), amb un total del 40,8 %.

L'estudi de la indústria també comprèn una classificació agrupada segons el volum (gran indústria, mitjana i petita) i la superfície ocupada (Barcelona: 288, 328 i 109 hectàrees, respectivament; comarca: 169, 74 i 21 hectàrees, respectivament). La potència electromotriu utilitzada i la seva evolució també és objecte de consideració.

El capítol V, sobre l'agricultura, remarca la rellevància de les zones dedicades al conreu, especialment hortícola i de fruita, de gran importància per la qualitat dels productes dels quals es beneficia bàsicament Barcelona. També en remarca l'alta producció, que pràcticament abasteix Barcelona si es consideren únicament els tipus de verdura i fruita conreats a la zona. Uns quadres de superfícies de regadiu, de secà i de produccions corroboren les dades.

El comerç és l'objecte del capítol VI, i s'hi tracta tant el comerç exterior, com el comerç d'intercanvi i el comerç pròpiament de la ciutat, del qual s'analitza l'evolució en el temps. El volum de l'activitat comercial es pot apreciar amb el nombre de contribuents dels diferents camps. Segons el cens de 1949, eren 46.610 a Barcelona i 22.058 a la resta de província (2/3 del total provincial).

Les comunicacions es descriuen al capítol VII, i s'hi distingeixen les comunicacions marítimes, aèries i terrestres (carreteres, ferrocarrils).

El moviment de vaixells era, en aquells anys, d'uns 3.500 a l'any, amb un tonatge de 4.500.000 t (el 75 % dels ports catalans). Els passatges foren 238.000 l'any 1950. Les dades del trànsit aeri també són significatives: l'any 1950, 4.504 avions, que representaven 176.351 passatgers i 2.539 tones de mercaderies, xifres ben superades l'any següent.

Les carreteres eren classificades, al marge de la seva categoria administrativa, de primer, segon i tercer ordre. El primer grup incloïa els accessos a Barcelona i les

principals comunicacions urbanes que lliguen uns accessos amb els altres. Es definia la plaça de les Glòries com un futur gran centre de comunicacions.

De la xarxa de ferrocarrils es descriuen les sis línies de RENFE que constituïen el vuit català i el Pla d'Enllaços Ferroviaris de 1944. Quant als ferrocarrils urbans, tracta de les línies de metro i el Ferrocarril de Sarrià. En aquell moment els viatgers de metro representaven el 24 % del total, i el 32 %, els transportats en tramvies, autobusos i troleibusos.

En relació amb les zones verdes, la informació, que es limita a Barcelona, sobre els espais destinats a jardins, parcs, passeigs i llocs d'esplai o descans detecta que són realment petits. Aquest dèficit és agreujat per la manca de connexió, la distribució irregular, la desproporció entre tipus de jardí i les superfícies de les àrees. El resultat són 42,14 hectàrees de jardins de barri i 182,60 de parcs urbans i suburbans. Els parcs forestals afecten 444,27 hectàrees.

Si es té en compte la població de Barcelona (1.300.000 habitants), incloent-hi l'espai forestal, s'obté un coeficient de 5,13 m² per habitant, superfície francament inferior a París (7,4), Londres (9,30) i Nova York (10,70) i també inferior en un 50 % a la norma establerta per l'Estatut municipal.

Pel que fa a les zones d'interès arqueològic, històric o artístic, es fa patent la gran riquesa monumental de Barcelona, que es descriu tot acompanyant una relació, resumida, de monuments tant de Barcelona ciutat com de la zona d'influència.

El subministrament d'aigua potable es descriu al capítol X, en què s'explica d'on es nodreix —bàsicament aigües subàlvies dels rius Llobregat, Besòs i Ripoll i també captacions de Dos Rius. El coeficient de creixement del consum era d'un 3,5 i s'arribava a la quantitat, en conjunt, de 265 litres/habitant/dia.

PART SEGONA: *Examen general de necessitats i previsions*

L'estudi demogràfic, objecte del capítol I, fixava l'horitzó del Pla per a l'any 2000.

L'estudi de la corba de creixement demostrava que Barcelona seguia un ritme del 20 % decennal. Aquest fet obligava a considerar-lo per als cinquanta anys següents per no exposar-se a greus errors. Així, Barcelona, partint el 1950 amb 1.290.000 habitants, passaria a les dues últimes etapes amb 2.673.000 habitants l'any 1990 i 3.207.000 l'any 2000. La zona d'influència tindria un major creixement (25 % decennal) i passaria de 285.000 l'any 1950 a 800.000 l'any 2000, o sia, una població total de l'àrea de 4.000.000 d'habitants.

Les previsions zonals del Pla evidentment haurien de poder absorbir aquest creixement, fet que exigia un estudi sectorial de la capital i zona d'influència amb la

valoració de les seves possibilitats d'augment de població. Ja es detectava un excés o saturació al nucli antic de Barcelona.

El capítol II tracta de la indústria. Assenyala que el ritme de creixement industrial ha de ser semblant al de la població i, per tant, cal preveure poder disposar d'una superfície industrial mínima de 3.300 hectàrees, que obliga a preveure noves ubicacions per a les indústries, les possibles localitzacions de les quals s'hi descriuen.

El capítol III tracta de les comunicacions. Quant a les marítimes i aèries, planteja l'ampliació del port fins a unir-se amb el futur port franc. Es considera que l'aeroport del Prat cobreix les necessitats futures i que pot, en tot cas, ésser ampliable. La xarxa ferroviària interurbana es manté essencialment amb ampliacions i noves connexions. La xarxa urbana, en canvi, s'ha d'ampliar intensament. El nou pla de carreteres, estudiat conjuntament amb Obres Públiques de l'Estat i el Servei de la Diputació, es detalla acuradament en el text; així, es descriuen els accessos i les principals carreteres de primer ordre; les urbanes, amb els tres cinturons; les de segon ordre, i les locals. La modernització de la xarxa ferroviària interurbana es basa en l'execució del pla d'enllaços i amb diferents ampliacions exteriors i interiors del Pla. Es preveia una estació subterrània a la plaça de les Glòries a conseqüència de la supressió de l'estació de França. El programa de ferrocarrils urbans rep una profunda transformació, amb ampliacions i nous traçats.

El capítol IV estableix la previsió d'espais verds, mitjançant un «sistema verd» que considera diferents tipus d'espai agrupats en jardins de barri, parcs urbans i parcs forestals. En conjunt, es passaria de 669,01 ha a 3.847 ha de parcs i jardins incloent-hi els parcs forestals, amb el resum següent:

— jardins de barri, 250 ha, 1,00 m²/hab. (avui, 42,14 ha = 0,32 m²/hab.);

— parcs urbans, 1.597 ha, 6,09 m²/hab. (avui, 182,60 ha = 1,40 m²/hab.);

— parcs forestals, 2.000 ha, 7,09 m²/hab. (avui, 444,27 ha = 3,41 m²/hab.).

Independentment de les zones verdes, i junt amb els parcs situats als accessos, es preveien tres importants zones esportives: a la Gran Via - riu Llobregat, a cada extrem de la Diagonal i també una altra a Viladecans, contigua a l'aeroport.

El subministrament d'aigua potable (capítol V) es basava en una previsió de 500.000 m³ diaris (per a una població de 3.900.000 habitants de tota la zona). Per obtenir-la caldria ampliar els aprofitaments d'aigües subterrànies, la utilització d'aigües superficials del Llobregat i la portada d'aigües del Ter com a solució més important.

El capítol VI definia un pla de sanejament complex i de difícil realització per diferents raons. El pla es des-

compon en zones parcials que conformen els diferents conjunts o sistemes independents, en un nombre de quinze.

El capítol VII està dedicat a l'examen de la ciutat i la seva ordenació. El pla no tendeix a modificar l'estructura urbana actual. L'eix Cerdà ve constituït per la Gran Via, extensible del Llobregat al Besòs, amb les avingudes radials com la Diagonal i la Meridiana que es creuen al centre geogràfic, el nus de comunicacions de la plaça de les Glòries, i altres vies paral·leles a l'eix principal i les de ronda, així com el cinturó i la circumval·lació, projectada per l'arquitecte Léon Jaussely.

Els nous assentaments urbans bàsics s'estableixen a llevant i a ponent de l'eix Gran Via, juntament amb els previstos a la Diagonal. La resta de creixement haurà de ser absorbit per les zones urbanes existents a Barcelona i per les de nova creació a les poblacions de la zona d'influència, i destaca la possibilitat de construir el túnel entre Barcelona i Sant Cugat, a través del Tibidabo, previst al pla.

PART TERCERA: *Pla General d'Ordenació*

El capítol I recull les idees generals que han presidit la confecció del Pla, que pretén supeditar tota la seva executòria a un programa funcional que considera la ciutat com un organisme viu, que creix i es desenvolupa i, en la seva maduresa, es reproduïx construint nous elements. Per això, una de les primeres preocupacions del Pla és no formar una ciutat immensa. El criteri bàsic és l'establiment de nuclis urbans clarament diferenciats, cada un dels quals tingui un programa social complet i una jerarquització de funcions. La previsió, com es diu anteriorment, és d'una població de 3.200.000 habitants per a Barcelona i de 800.000 per als vint-i-cinc municipis limítrofs d'aquí a cinquanta anys.

Els redactors, a més, es fan tres preguntes que intenten contestar, que són:

1a) Les condicions geogràfiques i territorials admeten aquest creixement?

2a) És produirà en la forma prevista, seguint el ritme actual, o aquest ritme s'aturarà naturalment sense assolir els límits previstos?

3a) És convenient assolir aquest creixement o seria prudent limitar-lo?

Les respostes són les següents:

1a) Es contesta ben afirmativament.

2a) No es pot contestar amb una base científica; però cal, per prudència, admetre el creixement previst.

3a) Es diu que, si arribés el moment d'haver de prendre una determinació radical, això s'hauria de fer obeint un pla nacional, però mai no es podria fer per iniciativa local.

El capítol II determina les etapes de realització del Pla d'Ordenació. El Pla preveu el seu desplegament mitjançant diferents etapes de caràcter decennal, cinc etapes, per a cada una de les quals cal fixar uns programes.

Partint del creixement de la població ja descrit abans, es detallen les perspectives i necessitats del primer decenni (1960) (previsió global d'augment de 250.000-265.000 habitants a Barcelona i 85.000 a l'entorn). El repartiment territorial d'aquesta població es fa tenint en compte les cinc categories socials en les quals s'agrupa la població, fent unes correccions prèvies, i, així, en resulten per a cada categoria un nombre creixent de nous habitants.

D'aquesta població, es considera quina part pot ser absorbida en els nuclis actuals i zones no saturades i quina part ha d'anar a zones noves. En resum, es considera necessària una zona residencial de nova creació.

El capítol III es refereix a les normes urbanístiques i justifica la seva necessitat a fi de definir el caràcter, la destinació i les particularitats urbanístiques de cada una de les zones urbanes que comprèn el Pla, que es defineixen en el plànol general a escala 1:10.000, el qual conté la zonificació i la destinació prevista per a cada sector, que haurà de desplegar-se amb els plans parcials segons l'ordenació general prevista.

També distingeix les normes de les ordenances d'edificació que hauran d'acompanyar cada projecte d'ordenació parcial.

Les normes es divideixen en les de caràcter general i les pròpies de cada zona (trenta-nou zones), sintetitzades en un quadre sinòptic.

Sobre el Pla exposat, es manifesta que s'ha concebut com una ordenació elàstica, susceptible de ser modificada i variada no solament en els detalls, sinó fins i tot en algun dels seus conceptes sense, però, desvirtuar-ne l'eficàcia.

PART QUARTA: *Plans parcials*

En un petit preàmbul —generalitats— d'aquesta part s'expliciten les funcions dels plans parcials i, a continuació, es detallen els estudis realitzats per a la seva redacció, distingint-hi dues zones: la zona de llevant i la de ponent.

Pel que fa a la zona de llevant, el Pla l'estudia esquemàticament, definint la seva ordenació, la qual comprèn la zonificació, les comunicacions, l'habitatge i la indústria, els espais lliures i edificis públics i el sanejament.

Per a la zona de ponent només se n'assenyala la ubicació i la superfície (620 ha) i que disposarà d'un programa similar al de la zona de llevant.

El Pla també es refereix a la zona esportiva i de descans de Viladecans, Gavà i Castelldefels (zona costa-

nera). Els esquemes de la seva ordenació també s'adjunten.

7.2.2. *La Llei del 3 de desembre de 1953, sobre l'ordenació urbana de Barcelona i la seva comarca i el reglament corresponent*

El preàmbul de la Llei justifica la necessitat del Pla, basat en el desenvolupament urbà de Barcelona, que excedeix àmpliament els límits del seu terme. Cal que tots els nuclis i les iniciatives urbanístiques es despleguin d'acord amb un pla que garanteixi l'ordre i la prosperitat sense que exigeixi procedir a l'annexió dels municipis afectats. Així, s'aconsella organitzar la comarca de Barcelona de manera anàloga al que s'ha fet per a Madrid, Bilbao i València.

La Llei crea la Comissió d'Urbanisme de Barcelona per a l'execució de la mateixa Llei i el desenvolupament del Pla d'Ordenació Urbana de Barcelona i la seva comarca, el qual s'aprova.

La Comissió d'Urbanisme es dota de plena personalitat jurídica amb el caràcter de corporació de dret públic, i es constitueix en el seu si la Comissió Executiva i també es crea la Gerència del Pla Comarcal.

El Pla Comarcal caldrà desplegar-lo mitjançant plans parcials que es podrien modificar en els aspectes que ajudessin a millorar la realització dels seus objectius. Les modificacions calia que fossin aprovades pel Govern.

La Llei també relacionava els termes municipals afectats pel Pla Comarcal (Barcelona, més vint-i-sis municipis i les Botigues de Sitges).

La Llei també preveia una dotació econòmica mínima de l'Estat durant vint anys (25 milions de pessetes) i altres mitjans de finançament, i el president de la Comissió tenia facultats per paraitzar i fer derruir obres que estiguessin en contradicció amb els plans aprovats, així com poder per imposar multes de fins a 50.000 pessetes.

La Llei derogava el Decret del 25 de maig de 1945, que creà la Comissió Superior d'Ordenació Provincial, encara que aquesta Comissió havia de continuar funcionant mentre no s'aprovés el reglament de la Llei.

El Decret del 22 d'octubre de 1954 va aprovar el Reglament «provisional» per al desenvolupament de la Llei del 1953.

El Reglament de la Llei del 1953 estableix, entre altres qüestions, la composició de la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, presidida pel governador civil, i les seves funcions, que són les pròpies de la Comissió Superior d'Ordenació Provincial a més de les dedicades a l'execució de les previsions del Pla Comarcal. També estableix les funcions del president i la possibilitat de delegar la presidència i funcions al president de la Diputació quan concerneixi el Pla Provincial o a l'alcalde de Barcelona quan es tracti del Pla Comarcal.

L'organització de la Comissió d'Urbanisme se separa en dos àmbits, els corresponents al Pla Comarcal de Barcelona i els relatius al Pla Provincial, amb les comissions informatives respectives.

Dins de la Comissió d'Urbanisme, en relació amb el Pla Comarcal de Barcelona, es constituïren la Comissió Executiva i la Gerència del Pla Comarcal.

En el Reglament s'especificaven també els serveis que constituïen l'organització del Pla Comarcal, els extrems relatius al seu desplegament i el programa d'actuació tècnica:

a) En relació amb el Pla Provincial, que es denominava Pla Provincial d'Ordenació Urbana i Rural de Barcelona, la Comissió d'Urbanisme de Barcelona també assumia les funcions de l'extingida Comissió Superior d'Ordenació Provincial.

b) El Reglament definia les qüestions que havia de comprendre el Pla Provincial i establia el règim urbanístic transitori vàlid fins a l'aprovació del Pla, s'organitzaven els serveis del Pla Provincial i es va constituir una ponència tècnica.

c) Un capítol del Reglament feia referència a la inspecció urbanística, al règim de sancions i al règim jurídic dels actes i acords.

7.2.3. *Alguns comentaris sobre el Pla Comarcal*

Segons Manuel Ribas Piera, les característiques essencials del Pla del 1953 són: l'illa oberta, l'apologia de la unitat de veïnat, la nucleació orgànica de barris i la concepció de ciutat amb els seus satèl·lits.

Com s'havia vist a la part que explica les idees bàsiques que presidiren la redacció del Pla, aquest, fonamentalment, pretenia trencar el model de creixement en taca d'oli de Barcelona i comarca i canviar-lo per un esquema nuclear, preveient un sostre poblacional de quatre milions d'habitants per a tota la comarca l'any 2000.

Si bé l'èxit o el fracàs d'un pla no depèn tant de les deficiències en les previsions metodològiques com de l'estructura i possibilitats dels òrgans politicoadministratius que l'han d'executar, en el Pla Comarcal la mateixa zonificació proposada ja contradeïa l'opció d'arribar a un esquema nuclear. Tant és així que un ampli conjunt de municipis d'est a oest de la comarca formaven un gran continu urbà, segons la zonificació prevista. Per a la resta de la comarca tampoc no es proposaven alternatives clau de descongestió, i el gran nombre de zones previstes per adaptar-se a distintes situacions ocasionava dificultats operatives i de control.

El Pla Comarcal fou redactat en un marc circumstancial molt diferent del propi dels anys seixanta. Sorpren, avui, haver considerat com a satèl·lits les poblacions de l'àmbit del Pla, ignorant els importants nuclis de la segona i la tercera corona, encara que s'ha de re-

conèixer que el Pla Comarcal va aportar uns conceptes i unes tècniques diferents dels tradicionals per encarrilar el fenomen del creixement.

Un altre aspecte positiu del Pla fou la reserva d'espais lliures, com les zones del parc de la serra de Collserola, les zones esportives de Viladecans i les de la desembocadura del Besòs. En canvi, fou poc previsor en la reserva d'espais per a la infraestructura viària (un únic túnel sota el Tibidabo, insuficient reserva per al segon cinturó, imprevisió del cinturó litoral...).

Encara que el sistema de comunicacions era innovador pel que fa a ferrocarrils i metro, era molt poc ambiciós en relació amb la xarxa bàsica de carreteres.

L'execució del Pla Comarcal en plans parcials a Barcelona fou l'instrument que ha configurat l'estructura urbana de la ciutat. Una comparació de la zonificació inicial del Pla Comarcal i l'actual, produïda pels plans parcials, posa de manifest els canvis introduïts. Així, les modificacions que permeten majors edificabilitats han suposat multiplicar la densitat global de la població prevista pel Pla General per 1,8 amb un sostre de 14,387 ha, de les quals es destinen a l'habitatge un 75 %, i resten 10,791 ha que representen un sostre total de 4.312.000 habitants com a capacitat poblacional possible, en relació amb els 2.400.000 habitants fixats pel Pla.

Cal recordar que alguns plans parcials feien referència a zones ocupades il·legalment entre 1953 i la formulació concreta del Pla Parcial, i que l'objectiu d'aquests plans era legalitzar allò que era il·legal. Es pot constatar fàcilment l'estreta relació que va existir entre les promocions d'iniciativa privada, en els plans parcials, i les pèrdues d'espais lliures o d'equipaments i l'augment de les edificabilitats. En conclusió, les modificacions del Pla Comarcal per mor dels plans parcials, a més de reduir els espais lliures i públics, van permetre l'assentament del doble de població. És a dir que, a més de mantenir una trama viària i una infraestructura pràcticament invariable, ensorraven els estàndards d'equipaments i verd fins a sostres pràcticament intolerables per a una ciutat.

Un altre fet a tenir en compte van ser les densificacions puntuals —especulacions, en definitiva— produïdes pels edificis singulars.

L'augment de la demanda per a usos comercials i d'oficines a les zones centrals i de l'exemple fa que l'edificació per a l'habitatge no es consideri prou rendible i proliferin els edificis singulars o fora d'ordenació, amb la qual cosa es creen unes disfuncionalitats per l'augment de volum edificatori en possibilitar una major concentració d'activitats que acaba per provocar la congestió del sistema urbà, invalidant de nou els criteris i objectius en els quals es basava el Pla Comarcal.

No és ara el moment de tractar l'aspecte legal de la qüestió ni l'evolució de la normativa i les ordenances sobre els edificis singulars, la qual evoluciona des de

permetre un 36 % per sobre del volum edificable, fins a arribar, segons les normes de la Comissió d'Urbanisme, a permetre només «compensacions volumètriques», és a dir, el volum no podia sobrepassar en cap cas el que li corresponia en el règim urbanístic normal vigent.

Segons Fernando de Terán, arquitecte i prestigiós urbanista, la nota diferencial del Pla Comarcal respecte als d'altres ciutats que el precediren fou el tractament més unitari i homogeni de la comarca. També la terminologia havia guanyat precisió i s'aproximava a la que es recolliria a la Llei del sòl.

El mateix director del Pla Comarcal, després de vint-i-cinc anys de la seva redacció, es va permetre fer una mica d'anàlisi crítica del Pla. Deia que el primer que calia advertir sobre el Pla Comarcal és el fet que fou elaborat «artesanalment» si es compara amb les noves tècniques urbanístiques i els avenços assolits per la informàtica i la mecanització de dades. El Pla del 1953 no fou tampoc un pla democràtic, s'aprovà per una llei, sense cap informació pública. L'Ajuntament de Barcelona el tramità sense quasi assabentar-se'n, igual com la resta de poblacions de la comarca, i als redactors, continua, els faltà en tot cas autoritat per imposar-lo rigidament. Cal afegir que el Pla mancava d'estudi econòmic i que el pressupost municipal de Barcelona l'any 1950 era de 347 milions de pesetes (enfront dels 15.000 milions del pressupost de 1976).

També cal ressaltar que, quan es van adaptar les ordenances municipals d'edificació a les normes del Pla, no es van tenir en compte les densitats previstes per a cada zona, amb la qual cosa les ordenances aprovades permetien possibilitats de creixement demogràfic molt superiors a les previstes al Pla Comarcal. D'altra banda, els municipis de la comarca copiaven, en molts casos, les ordenances de Barcelona, amb la qual cosa l'efecte negatiu fou molt pitjor.

Però, deixant de banda els mèrits i desmèrits del Pla, el fet és que van mancar suficients mitjans econòmics i legals per a la seva aplicació, que comportà per al territori afectat una greu situació de congestió, suburbanització i desordre. Per això cal ressaltar dos tipus d'errors o defectes:

- els propis del Pla,
- els derivats de la gestió inadequada o de la insuficiència de mitjans per fer-lo operatiu.

Dels primers, cal destacar, a més de les imprevisions citades, els excessius coeficients d'edificabilitat fixats per a les zones urbanes, l'aplicació dels quals ha provocat densitats molt superiors a les previstes; la falta de realisme en relació amb les zones industrials (zones de gran i de mitjana indústria); la poca consideració del futur de ciutats clau del territori com l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet i Cornellà de Llobregat, i l'estreta concepció dels equi-

paments del futur. A la base de molts d'aquests defectes hi ha, d'un costat, el territori insuficient afectat pel Pla i, de l'altre, la manca de previsió dels autors d'un futur progrés socioeconòmic del país.

Les mancances d'ordre jurídic i polític foren, tal vegada, més greus que les de tipus tècnic, ja que s'han fet sentir molt més enllà de la seva vigència. Va mancar poder per aplicar el Pla i aquesta manca de poder va impedir renovar el Pla i substituir-lo per un altre de més adequat.

7.3. EL PLA GENERAL D'ORDENACIÓ DE LA PROVÍNCIA DE BARCELONA (PLA PROVINCIAL)

7.3.1. *La memòria*

El volum sobre la memòria del Pla Provincial, que fou editat l'any 1959, conté realment dues parts: una, que correspon a la memòria mateixa, que consta d'una introducció i cinc capítols (I a V), i l'altra, que es refereix al Pla Provincial, amb onze capítols (VI a XVI).

L'arquitecte i director del Pla Provincial fou Manuel Baldrich, director de l'Oficina Tècnica de la Comissió Superior d'Ordenació Provincial de Barcelona i un dels més valuosos col·laboradors de l'urbanista basc Pedro Bidagor Lasarte, impulsor principal del pla urbanístic de Madrid. En l'equip redactor hi van intervenir enginyers de camins, industrials i diferents arquitectes, com ara Manuel Ribas Piera, Xavier Subias, Josep M. Martorell Codina i Antoni Perpinyà i el geògraf Salvador Llobet.

A la introducció del document es manifesta que el Pla Provincial té per objecte l'organització del territori de la província de Barcelona, a l'efecte de realçar-ne el valor i de millorar-ne l'hàbitat, és a dir, les condicions urbanístiques de la vida humana.

La província de Barcelona, de 7.733 km², encara que té una superfície de terme mitjana entre les províncies espanyoles, l'any 1955 era la primera en cens de població, 2.508.121 habitants. Rebia un corrent migratori desbordant, viu i creixent. Era la primera zona tèxtil d'Espanya i tenia problemes de congestió urbana, de desenvolupament industrial i d'evolució dels transports. El fort desplegament industrial donava a la província una bona posició econòmica, però també ocasionava un greu desordre urbanístic per les inadequades ubicacions de les plantes industrials i pel desenvolupament anàrquic dels barris perifèrics de moltes poblacions.

El Pla Provincial, segons la introducció, assenyalava noves directrius per al futur urbanístic de la província: tracta de recuperar l'equilibri que ha perdut el poblament provincial, defineix les zones més aptes per al desenvolupament industrial o humà i planteja solucions a tots aquests problemes.

Els capítols de la memòria pròpiament dita tractaven a bastament les qüestions de la geografia física (cap. I), la demografia i la població (cap. II), amb una gran profusió de gràfics i mapes. Es considerava que la població qualificada de rural (municipis de menys de 10.000 hab.) era únicament el 20 % de la població provincial i s'assenyalava com a previsió per a l'any 2000 que la població concentrada a Barcelona, junt amb les quatre ciutats de més de 100.000 habitants, representarien un percentatge de l'ordre del 77,6 % del total de la província.

Amb referència al factor migratori en el creixement de Barcelona, es constata que l'any 1950 tenia 78.295 persones originàries d'aquesta província, 30.895 de la de Girona, 36.192 de la de Lleida, 44.175 de la de Tarragona i 409.547 de la resta de l'Estat.

El capítol III, dedicat a l'economia i als elements de riquesa, descrivia la situació de l'agricultura, la ramaderia, la pesca i la indústria.

El capítol IV, sobre comunicacions i obres públiques, tractava les carreteres, definint el grau de necessitats de la xarxa provincial, que era de les més altes de l'Estat, i els ferrocarrils, amb la consideració de la problemàtica de la xarxa actual; també analitzava els ports i els aeroports.

El capítol V, amb el títol «Urbanística», feia un estudi minuciós del poblament, amb mapes explicatius i una anàlisi urbanística de les poblacions més importants, així com de l'ús del sòl d'aquestes, i tractava altres aspectes com la densitat, l'habitatge i els serveis (figura 13).

7.3.2. El Pla Provincial

El capítol VI, primer capítol dels dedicats al contingut del que és el Pla Provincial pròpiament dit, constitueix

l'eix central per conèixer la finalitat i els objectius bàsics d'aquest planejament territorial.

De l'anàlisi urbanística de la província, de la detecció dels problemes plantejats i de les tendències del desenvolupament es passa a la definició d'unes idees essencials i als criteris urbanístics a seguir mitjançant la formulació dels principis bàsics del Pla Provincial, que són els següents:

a) Desenvolupament equilibrat de la província mitjançant un sistema comarcal; millora de les condicions urbanístiques de la vida humana (habitat).

b) Protecció del patrimoni artístic i del paisatge.

Aquests principis marquen clarament els tres grans capítols de planejament provincial i la seva fidel interpretació determina els diferents grups de «propòsits» a complir:

— Propòsits encaminats al desenvolupament equilibrat de la província, dels quals se'n defineixen dinou, i s'hi destaca: la definició d'un programa de zones de desenvolupament preferent amb connexió amb les d'altres províncies catalanes, l'establiment d'una estructura urbana comarcal condicionada a l'existència de Barcelona com a gran centre provincial i regional, i la limitació del creixement desmesurat de Barcelona ciutat i del cinturó.

— Propòsits encaminats a la millora de les condicions de l'habitat humà, dels quals se'n defineixen dotze, i s'hi destaca:

- La limitació de l'expansió dels nuclis urbans, per evitar un desenvolupament excessiu i costós de les ciutats, les viles i els pobles.

- La definició dels perímetres de desenvolupament urbà de cada població i organització de l'entitat urbana d'acord amb un sistema funcional de zones d'habitatge, treball, vida col·lectiva, esplai i transport.

- La reserva d'espais verds, ben distribuïts, que cobreixin una superfície no inferior al 10 % de l'àrea total

FIGURA 13. Paisatge tardoral del solell de les Agudes amb les fulles marronoses dels faigs, vist des de l'Aveteda de Santa Fe. Fotografia de Josep M. Panareda.

o de 4 m² per habitant, i l'organització dels espais verds de diferent ús, com jardins i parcs.

— Propòsits encaminats a la protecció del patrimoni artístic i del paisatge, dels quals se'n defineixen set, i s'hi destaca:

- La classificació dels conjunts i elements historico-artístics a l'efecte de la seva tutela i conservació i la definició de les seves àrees pròpies i de les normes corresponents.

- La classificació del paisatge, quant als seus valors, i la definició d'un sistema de parcs «nacionals», zones forestals i llocs de bellesa singular, així com un dictat de les normes que assegurin la protecció en tots els seus aspectes: belleses naturals panoràmiques, aspectes singulars i predis rústics.

Els instruments necessaris per a l'efectivitat del Pla Provincial recolzen sobre les tres bases següents:

- estructuració urbanística orgànica,
- zonificació del sòl provincial,
- normes reguladores de l'actuació urbanística.

El capítol VII considera el factor industrial com la base d'un poblament equilibrat i la redistribució industrial com un possible auxiliar eficaç del planejament.

El capítol VIII defineix els aspectes bàsics de l'estructura urbanística de la província i, a l'efecte de la redistribució industrial, considera dividida la província en tres zones urbanístiques:

- zona de saturació industrial (ZS),
- zona d'aptitud industrial (ZAI),
- zona de preponderància agrícola i poca aptitud industrial (ZA).

Sobre les dades del 1955, que donaven a la província de Barcelona 2.508.121 habitants, dels quals 1.740.316 corresponien a la comarca urbanística de Barcelona i 768.805 a la resta de la província, si hi fossin aplicades les tendències d'aquells anys, producte dels corrents migratoris, es preveia el resultat d'una població a la província, l'any 2000, de 5.277.730 habitants, dels quals 4.140.458 s'ubicarien a la gran Barcelona, i 1.163.270 habitants, a la resta de la província. Aquest desequilibri previsible obliga a fer un canvi de rumb, que és el propòsit del Pla Provincial, que aconsella les mesures encaminades a la redistribució industrial, ja que el sostre desitjable per a la població de Barcelona i la seva comarca urbanística no hauria de sobrepassar, l'any 2000, els tres milions d'habitants, dels quals dos milions es fixaven per a Barcelona i l'altre milió, per a la resta de la comarca (vint-i-sis municipis de l'entorn de Barcelona). La resta de la província podria aconseguir una població total d'1.700.000 habitants. El quadre següent classifica les quantitats que el Pla es proposa aconseguir.

Sobre l'estructura de base comarcal del Pla, la província es divideix en onze comarques, contant-hi la comarca de la gran Barcelona, que comprèn els municipis assignats per la Llei del 1953. En aquest sentit, el Pla aprofundeix en la classificació dels municipis i dels

seus nuclis urbans mitjançant diverses qualificacions, segons les condicions geogràfiques i urbanístiques estudiades.

TAULA 1. *Previsió d'habitants de Catalunya l'any 2000*

	<i>Tendències actuals</i>	<i>Rectificacions del Pla</i>
Barcelona i comarca	4.140.458	3.000.000
Resta de la província	1.163.270	1.700.000
Població a retenir en altres províncies catalanes	200.000	
Població a fixar en els pròxims cinquanta anys en les seves províncies d'origen	400.000	
Població l'any 2000	5.303.728	5.300.000

El capítol IX està dedicat a la «zonificació de la província». S'hi defineixen uns grups o sistemes funcionals, als quals s'han d'assignar àrees territorials adequades.

En un primer grup, es classifiquen les àrees o polígons reservats a l'ús urbà, àrees urbanes i de desenvolupament de futur. El Pla concreta determinats perímetres, els de les poblacions més importants, i deixa sense concretar els espais d'aquest grup en la resta de municipis. A títol orientatiu, i a fi d'uniformitzar el tractament urbanístic, el Pla estableix una llista o *numerus clausus* de zones (disset zones).

Un segon grup classifica els espais destinats a comunicacions en les seves diverses especialitats —marítimes i aèries, carreteres i ferrocarrils.

Un tercer grup classifica els espais geogràfics i naturals no compresos en els capítols anteriors, englobant-hi, entre altres, els parcs naturals i les zones de reserva agrícola i forestal.

Finalment, un quadre de previsions quantifica les hectàrees actuals i futures dels grups de zones previstos i en destaca l'increment que han de tenir els grups d'àrees urbanes i de parcs naturals.

El capítol X, «Ordenació de les àrees urbanes», explica que la denominació *zona urbana* comprèn totes les àrees destinades als diferents usos urbans i que per a la definició de les característiques de cada una d'elles poden seguir-se molts criteris, però el nomenclàtor proposat per a la província és molt complet i cada població el pot adaptar a les seves condicions. Tot seguit s'analitzen les característiques i condicions urbanístiques de les distintes zones urbanes.

El capítol XI, «Ordenació de l'habitatge», analitza el problema de l'habitatge com a resultat d'un dèficit constatable i d'un factor que proposa el Pla, com és ara el de la necessària descentralització de Barcelona i la seva àrea. Així, davant la previsió de moltes poblacions que triplicaran o quintuplicaran el seu cens en els pròxims cinquanta anys, es proposa un pla quinquennal

per a l'absorció del dèficit i subvenir al creixement previsible. En diferents quadres i explicacions s'estableix el nombre d'habitatges necessaris en cada etapa del Pla segons els dèficits per comarques i les necessitats globals d'habitatges per a la província l'any 2000.

Per al càlcul de les superfícies d'àrees residencials necessàries, es consideren determinades densitats per a les comarques i les capitals sobre la base d'uns 160 hab./ha, que respon a una densitat de quaranta habitatges per hectàrea, amb una superfície de 250 m² per habitatge. Uns gràfics estableixen la necessària preparació de sòl, per anualitats, per complir les previsions del Pla Provincial. També s'avalua el cost de la preparació del sòl i altres aspectes econòmics del problema de l'habitatge.

El capítol XII tracta de carreteres i ferrocarrils. Pel que fa a carreteres, el punt de partida del pla de comunicacions és la xarxa existent de l'Estat i de la Diputació de Barcelona. El propòsit general és que tots els municipis estiguin comunicats per carretera. El Pla classifica les carreteres, des del punt de vista urbanístic, en principals, secundàries i locals. Remarca la importància dels eixos nord-sud i oest-est i preveu diferents trams amb categoria d'autopistes (de Barcelona a Mataró, Granollers, Terrassa —túnel de Collserola— i Martorell i Castelldefels). Analitza les vies d'interès turístic i fa un èmfasi especial en la necessitat de conservar la bellesa del paisatge de manera molt rigorosa entorn de les vies de circulació. El Pla també estableix unes zones *non aedificandi* contigües a les carreteres, d'amplària variable segons la seva categoria.

Pel que fa als ferrocarrils, es proposen diferents obres a realitzar per a la modernització de la xarxa, i detalla aspectes corresponents a Sabadell, Terrassa, Granollers i altres.

També es fa una breu referència als ports (preveu el de Mataró) i aeroports, i preveu, per al futur, altres aeròdroms per al trànsit lleuger.

El capítol XIII se centra en l'ordenació de la indústria. Pel que fa a les necessitats que planteja la indústria, es formulen unes consideracions generals sobre la correlació entre el creixement de la població i de les zones industrials.

L'estudi de la superfície de les àrees industrials necessàries s'ha fet separatament per a cada un dels municipis per als quals s'ha previst una intensificació industrial. Així, se situen en un quadre les àrees industrials que es consideren convenientes per a cada un dels vint-i-dos nuclis detectats i les seves comarques amb les potències requerides (hp).

El capítol XIV tracta dels serveis urbans. Els serveis urbans són considerats en el Pla un complement indispensable, dels quals no es pot prescindir a l'hora de fer el planejament.

Quant a l'abastiment de l'aigua es parteix de l'anàlisi del capítol d'informació, que considera l'actual si-

tuació com a deficitària en molts aspectes. Analitza els diferents projectes de les administracions afectades, dels quals destaca el corresponent a l'àrea de Barcelona i zona d'influència, amb l'aportació del Ter (8 m³/s) mitjançant els pantans de Sau i Susqueda. També es consideren altres plans, com ara la utilització de les aigües de l'Ebre i del Segre, així com les possibilitats molt limitades del Llobregat. Altres solucions per a les diferents àrees de la província també són objecte d'estudi, com les de la Segarra, la conca d'Òdena i el Penedès, l'abastiment del Llobregat mitjà, de la plana de Vic i de l'Alt Vallès.

Pel que fa al consum d'electricitat, s'estudien els increments dels últims anys, a raó d'un 10 % anual, i s'estima que la demanda passarà a un increment del 13-14 % anual, que requerirà noves centrals tèrmiques o hidràuliques en la proporció que calgui. A Catalunya es considera que la producció tèrmica hauria d'arribar al 50 %, encara que comportarà tota una problemàtica econòmica.

El capítol XV, «Ordenació del camp i del paisatge», es justifica per la necessitat que té l'urbanisme de no limitar-se a l'acció ordenadora dels nuclis urbans, ja que el paisatge rural és un gran camp d'acció per a la seva defensa i ordenació. Analitza els factors que intervenen en el paisatge: d'una banda, hi ha el relleu i, de l'altra, la vegetació natural i les construccions rurals amb un paisatge ja humanitzat. Atès que el territori provincial disposa d'un patrimoni divers molt ben dotat per la naturalesa, que s'ha de protegir, es planteja una classificació (vegeu el capítol 9), segons l'esquema següent:

- A. Ordenació del camp
 - a. Parcs naturals provincials i comarcals
 - b. Zones de reserva agrícola
 - c. Zones de reserva forestal
 - d. Zones rurals sense interès especial
 - e. Mines, obres hidràuliques, militars
 - f. Indústries en el camp
 - g. Bosc urbanitzat
 - h. Camp urbanitzat
 - i. Platges, llocs naturals d'esplai, estacions d'hivern
 - j. Zones de càmping i conjunts esportius aïllats

- B. Defensa del paisatge
 - a. Monuments historicoartístics
 - b. Paisatges naturals tutelats

Aquesta classificació determina els trets característics de cada tipus d'espai classificat. En els mapes del Pla Provincial es defineixen sense caràcter de delimitació estricta i com a parcs naturals de categoria provincial els del Tibidabo, el Corredor, el Montnegre, Montserrat, Sant Llorenç del Munt, el Montseny, les Guillerries, a les carenes costaneres; i els de Peguera, el Pedraforca,

el Cadí-Moixeró, el Catllaràs-Falgars-Malanyeu, la Quar, Bellmunt i Cabrera, a la zona prepirinenca.

El contingut del capítol XVI, «Acció urbanística», es refereix a l'actuació urbanística subsegüent que ha de fer possible convertir en realitat els propòsits del Pla, que es basen en els quatre punts següents:

a) Mesures encaminades a afavorir el poblament equilibrat, que es basa fonamentalment en el desenvolupament industrial.

b) Planejament urbanístic, que assenyalava l'esglaiament de plans que haurà de desplegar el Pla Provincial (plans comarcals, generals i parcials).

c) Mesures administratives, que es refereixen a les qüestions que hauran de ser de regulació especial com, per exemple, delimitacions de termes municipals i de mancomunitats per a determinats serveis, règims especials i subrogació de drets a favor d'òrgans superiors.

d) Obra urbanística i programa d'actuació, que es refereix a la preparació de zones adequades i necessàries per al desenvolupament de les poblacions, com a resultat de l'execució dels plans urbans. El programa d'actuació és definit per les dades i previsions exposades en tractar de l'ordenació provincial (figura 14).

7.3.3. *Les normes del Pla*

Les «normas generales de edificaciones del Plan General de Ordenación de la provincia de Barcelona» foren aprovades pel Ministeri de l'Habitatge el 15 d'abril de 1963 (BOE, 29 d'abril de 1963).

Les normes del Pla Provincial editades el mateix any en què foren aprovades s'estructuraven en dues parts. La primera part, relativa a les disposicions de caràcter general, regulava aspectes diversos: les llicències, el planejament i els serveis d'urbanització, les condicions edificatòries i volumètriques, les parcel·lacions i reparcel·lacions, les altures reguladores, les condi-

cions higièniques, els usos industrials, públics i d'habitatge, les condicions estètiques i d'altres.

La segona part (cap. II), sobre la divisió en zones i normes d'aplicació, estava dividida en quatre seccions:

— Secció primera: «Àrees urbanes». Definia les diferents zones pròpies de les àrees urbanes, en nombre de setze.

— Secció segona: «Comunicacions». Es referia al sòl provincial ocupat per les vies i centres de comunicacions i comprenia la regulació d'una zona única «de protecció de comunicacions».

— Secció tercera: «Camp». Feia referència a l'ordenació del camp, és a dir, al sòl fora dels perímetres urbans, i establia onze zones diferents per a la seva regulació.

— Secció quarta: «Defensa del paisatge». En aquesta secció es definien dues zones, la de monuments històricoartístics i la de paisatges naturals tutelats, de les quals deia el text que podien superposar-se a altres zones de les urbanes o del camp i tenien per objectiu la protecció d'aquesta classe de sòls qualificats així.

A l'edició de les normes del Pla Provincial s'adjuntaven diferents annexos sobre disposicions legals útils i sobre les normes gràfiques de representació dels plans urbanístics. Un altre annex es referia al gràfic de la xarxa bàsica de carreteres de la província. De les normes del Pla Provincial van tenir aplicació directa les disposicions de caràcter general. Les corresponents a la segona part, relatives a les zones, van tenir una gran utilitat com a model o vademècum a utilitzar en la formulació dels plans generals, amb la qual cosa es van unificar molts criteris en la definició i característiques de les diferents zones urbanístiques.

7.3.4. *Alguns comentaris sobre el Pla Provincial*

En el període 1901-1939, el debat sobre el planejament territorial de Catalunya gira entorn de tres eixos

FIGURA 14. Fageda amb boix de Puig Ventós o Fageda de la Cortada, localitzada a la part alta de l'obaga de l'extrem oriental de la Calma, en un paisatge dominat per l'alzinar muntanyenc. Fotografia de Josep M. Panareda.

que evolucionen independentment: el que prové de la tradició comarcalista, el que segueix la línia de la industrialització de l'espai català i el que comença l'any 1920 amb la proposta de formular un pla de zones del territori català.

L'arquitecte Manuel Baldrich, director de l'Oficina Tècnica de la Comissió Superior d'Ordenació Provincial de Barcelona, fou el responsable de la realització del Pla Provincial, la memòria del qual s'edità l'any 1959. Per tant, és interessant constatar que el pensament de Baldrich dels anys cinquanta (vegeu la bibliografia) sobre el planejament supraurbà reflecteix les tesis descentralitzadores i restrictives del creixement urbà, la qual cosa afavoreix l'equilibri territorial, amb l'adopció de la comarca com a àrea territorial idònia per constituir una unitat urbanística integrada. Això és el que trobem en el Pla Provincial de Barcelona. Aquest pla, encara que es dona a conèixer l'any 1959, fou concebut i redactat una colla d'anys abans i, per tant, quan encara no s'havia constituït la figura de planejament prevista a la Llei del sòl de 1956.

El Pla Provincial extrapolava a l'àmbit provincial la metodologia usual per al planejament de les ciutats. El primer dels seus principis és el desenvolupament equilibrat de la província i, per tant, segons Fernando de Terán, tendeix a promoure una inversió en el sentit dels corrents migratoris i porta els redactors a una veritable tesi «desurbanista».

De l'extrapolació de les corbes demogràfiques segons el Pla, es dedueix que les tendències portaven cap a una població de la província, l'any 2000, de 5,2 milions d'habitants, dels quals 4,1 milions estarien a la gran Barcelona i 1,1 milions a la resta de la província. Per contra, el Pla proposa com a desitjable que la gran Barcelona no superi els 3 milions l'any 2000, dels quals 2 milions se situarien a Barcelona ciutat, i l'altre milió, a la comarca. La resta de província podria arribar a 1,7 milions.

Evidentment, s'ha de reconèixer que el Pla Provincial, al marge de la ingenuïtat amb què manipula els corrents demogràfics, representa el primer esforç seriós fet a casa nostra en el camp de l'ordenació de grans àrees territorials. La tasca informativa duta a terme per l'equip responsable del Pla fou exemplar i de gran utilitat fins i tot avui. La primera part de la memòria és un document d'una gran qualitat.

Del Pla Provincial destaca la hipòtesi exposada sobre l'equilibri del poblament, com ara el tractament de les grans aglomeracions urbanes, així com la correcció de les previsions demogràfiques del Pla del 1953. Era un pla ambiciós, descongestiu i revitalitzador que, de forma indirecta, plantejava la revisió del Pla del 1953.

Al Pla Provincial li van mancar mesures operatives per fer-lo viable, ja que no va disposar mai d'un òrgan gestor; per tant, va tenir un caràcter de proposta teòrica,

d'estudi, de desideràtum. Les propostes del Pla exigien una plena identificació de tota l'Administració amb la presa de mesures adequades, fet que no es va produir en cap cas.

Tot i això, no pot infravalorar-se la repercussió real del Pla Provincial, ja que va influir poderosament en l'esperit i, sobretot, en el contingut de les normes urbanístiques de la majoria dels plans municipals o comarcals redactats: el Pla General d'Ordenació del Sector Meridional de la Comarca del Maresme (1963), el Pla General d'Ordenació de Mollet i de cinc municipis més del Vallès (1961). També les normes d'edificació del Pla Provincial foren de gran valor supletori per als municipis sense pla general.

Però hi ha un capítol del Pla Provincial el desplegament del qual ha tingut una extraordinària transcendència al nostre país: ens referim a les previsions del Pla Provincial en l'àmbit de la protecció del paisatge i en el desenvolupament del catàleg de parcs naturals establert en l'article 205 de les normes del Pla.

Pel que fa al principi i objectiu de la protecció del paisatge, el Pla Provincial desplega diferents apartats i inclou la definició de tot un sistema de parcs naturals, zones forestals i llocs de bellesa singular —paisatges naturals tutelats—, previsions que tenen el seu reflex en la zonificació que a escala provincial proposa el Pla per a tot el seu territori. La previsió de la superfície afectada pels parcs naturals es proposava que passés de les 7.600 ha (Collserola i una part del Montseny) a 54.550 ha.

Les normes del Pla Provincial, aprovades per la Resolució ministerial del 15 d'abril de 1963, estableixen, en l'article 205, un catàleg de parcs naturals, que comprèn els espais següents: el Corredor, el Montnegre, Montserrat, Sant Llorenç del Munt, el Montseny, les Guilleries, Bellmunt, els Rasos de Peguera, la Quar, el Catllaràs, Falgars i la serra del Cadí.

En la documentació gràfica del Pla s'hi afegia el massís del Garraf i, dins l'àrea comarcal de Barcelona, es preveia el parc natural de Collserola.

La Diputació de Barcelona va iniciar, als anys setanta, el desplegament de les previsions del Pla Provincial en l'àmbit de la protecció del paisatge natural, mitjançant la formulació dels plans especials d'alguns dels parcs naturals catalogats més emblemàtics. Aquesta iniciativa va assolir un gran impuls amb la creació del Servei de Parcs Naturals l'any 1974, en l'època del president Joan Antoni Samaranch, i ha continuat fins avui. Aquesta política de conservació i ordenació es va estrenar amb el massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, amb el Pla especial aprovat durant el període 1972-1973 i revisat el 1982; i va continuar amb el Montseny —pla especial aprovat el 1977 per al sector de Barcelona i el 1978 per al sector de Girona— i, posteriorment, amb el Montnegre-Corredor (1989), el Garraf (1986 i revisat el 1995) i d'altres.

8. LA POLÍTICA CONSERVACIONISTA DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA. EL SERVEI DE PARCS NATURALS. CREACIÓ I EVOLUCIÓ

Encara que la gestió conservacionista de la Diputació de Barcelona comença amb el Reial decret llei del 1928 i es manté amb alts i baixos durant la república i amb les dictadures dels generals Calvo Sotelo i Franco, es consolida positivament durant els anys setanta, a finals del franquisme, mitjançant una eina que ha estat fonamental per a la protecció del medi natural: l'urbanisme.

D'una banda, les lleis del sòl de 1956 i 1975 preveïen uns instruments nous i efectius per a la protecció dels espais naturals i, concretament, dels parcs naturals. De l'altra, la Diputació de Barcelona havia tingut, des de sempre, un interès especial en aquesta matèria i especialment en el massís del Montseny. Els tres presidents de la Diputació de l'època franquista —el marquès de Castellflorite, Josep Maria de Muller d'Abadal i Joan Antoni Samaranch— van desplegar accions per a la conservació del medi natural i molt concretament del massís del Montseny. Aquestes accions van ser molt positives en el cas de Samaranch.

La presidència de Joaquim Buxó Dulce d'Abaigar, marquès de Castellflorite (1949-1967), va ser llarga i plena d'esdeveniments. Va ser el primer president que va creure en el futur i la importància de l'urbanisme i sobretot en el protagonisme que li corresponia a la Diputació. Dins el seu mandat, el diputat Frederic Ulsamer i l'arquitecte provincial Manuel Baldrich Tibau defensaven l'acció provincial en el planejament urbanístic. L'arquitecte Baldrich s'encarregava, a més, de la intervenció protectora del paisatge, dins la concepció global del planejament. Aquest arquitecte, que fou en el seu temps cap de l'Oficina Tècnica d'Urbanisme Provincial, va ser pioner a desenvolupar tota una teoria en defensa del paisatge que va ser concretada en una proposta de classificació dels espais naturals, publicada el 1952. En aquesta teoria es definien en un mapa els possibles parcs naturals de la província de Barcelona. És a dir, que entre el *Regional Planning* i el Pla Provincial de 1963 existeix la proposta Baldrich.

El marquès de Castellflorite també va demostrar un cert interès per consolidar l'estatus del Montseny com a parc natural. Va donar un fort impuls a la gestió del Patronat del Montseny, per portar a terme moltes actuacions positives que han servit per millorar molts aspectes del massís, entre ells la seva accessibilitat i l'ampliació dels serveis d'ús social i públic. En aquell moment, el president confiava en tres personatges molt interessats en el tema del Montseny. Eren Antoni Jonch, director del Zoo de Barcelona; l'enginyer de monts Josep Lluís Vives, cap dels Serveis Forestals, i l'arquitecte provincial Manuel Baldrich Tibau. El primer i l'últim van

coincidir en la meua etapa a l'Administració provincial. Malauradament, Baldrich va morir de forma prematura durant un viatge a Andorra. Jonch va participar en la llarga etapa de la protecció del Montseny i en l'elaboració del Pla Especial de Protecció.

La gestió del marquès va quedar malauradament truncada arran d'una carta que li va dirigir el president del Govern central, l'almirall Luis Carrero Blanco. En la carta, l'almirall manifestava la seva preocupació per les conseqüències que podia tenir el projecte de parc natural del Montseny per als «legítims interessos dels propietaris». La carta, datada el 21 de gener de 1959, era curta i clara. Evidentment, Carrero Blanco no es referia als molts propietaris menors del massís, indiferents o favorables a la protecció, sinó a un conegut grup de terratinents, poderós i prepotent, que de generació en generació s'havia oposat a qualsevol protecció d'un massís tan singular i valuós. En aquells moments, va tenir prou ascendent per aturar una iniciativa tan positiva per al país. El Montseny va haver d'esperar la presidència de Joan Antoni Samaranch per poder afrontar el problema amb èxit.

Durant la presidència de Josep Maria de Muller d'Abadal (1967-1973) es van iniciar de nou els estudis i treballs per a la delimitació del parc del Montseny. Aquest president n'era força favorable però tenia un caràcter difícil i temperamental. En una de les visites que el grup de terratinents li van fer per queixar-se d'una normativa de protecció del massís, que només era un projecte en tràmit, vam ser convidats a la reunió Ignasi Maluquer, cap d'Urbanisme i Habitatge, i jo mateix, com a coordinador dels treballs. La reunió va ser dura per a nosaltres, però vam aconseguir dir que, si volíem un parc, calia una normativa de protecció adequada com la projectada. El president va acomiadar amablement el grup de terratinents i nosaltres vam esperar el xàfec. Però al final va ser tot el contrari. El president ens va acomiadar dient-nos simplement: «Endavant amb el projecte».

La Comissió d'Urbanisme i Habitatge era l'òrgan de preparació dels assumptes de la seva àrea i funcionava sota la presidència d'un diputat amb facultats delegades de la Presidència de la corporació. La Comissió comptava amb un nombre de diputats membres. El diputat president d'aquells anys va ser Josep Bonastre Mestres, home molt actiu i amb idees clares sobre la matèria.

La Comissió tenia adscrites unes unitats administratives i tècniques, així com altres institucions i unitats de gestió per desplegar les activitats i funcions

corresponents. Si bé la llei establí un mínim de sis comissions, la Diputació de Barcelona disposava de quinze comissions. La Comissió d'Urbanisme i Habitatge tenia assignats els serveis i entitats següents:

- Servei Provincial d'Urbanització del Sòl,
- Gabinet de Fotogrametria,
- Servei Cartogràfic,
- Servei de Geodèsia,
- Servei de Planejament Urbanístic i Parcs Naturals de Caràcter Provincial,⁵
- Centre d'Investigació, Documentació i Divulgació i Biblioteca,
- Promoció i Desenvolupament Comarcal.

És significativa l'aportació de la corporació provincial a la promoció del planejament de les comarques que formaven part de l'àrea definida com d'acció immediata en el Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. També és significativa la iniciació dels treballs per a la formulació d'un esquema director de les altres comarques de la província i la revisió del Pla Provincial. Tot això va comportar que per un decret presidencial del 29 de gener de 1971, la Comissió d'Urbanisme i Habitatge es reestructurés i les seves activitats es canalitzessin mitjançant l'Institut Provincial d'Urbanisme i Equipaments. Aquest i altres serveis es van constituir com a serveis de gestió directa de la Diputació.

L'Ordre ministerial del 24 de juliol de 1968 del Ministeri d'Habitatge havia aprovat el Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona com un avenç de planejament, a efectes administratius interns, indicant que constituïa una ordenació del Pla Provincial d'un important sector de la província i que havia de ser desenvolupat en plans comarcals successius. La mateixa ordre establí que la Diputació havia de portar a terme la revisió del Pla General d'Ordenació de la Província de 1963 en coordinació amb el Pla Director mateix.

La preocupació de la Diputació per la protecció

dels espais naturals i el paisatge va comportar que s'acceleressin els estudis per a l'actualització del catàleg de parcs naturals provincials i s'iniciessin els tràmits per a l'aprovació dels plans de delimitació dels parcs més urgents: Sant Llorenç del Munt i l'Obac i el Montseny, amb la redacció de les normes corresponents d'aplicació per a tots ells.

Tot això encara es feia dins el paraigua de la Comissió d'Urbanisme i Habitatge, ja que la creació del Servei de Parcs Naturals, Defensa de la Natura i Protecció del Medi Ambient no es va produir fins al 1974, durant la presidència de Joan Antoni Samaranch (1973-1977) (figura 15).

La Comissió Provincial d'Urbanisme, en una resolució del 13 de setembre de 1969, havia encarregat a la Diputació Provincial la realització dels estudis necessaris per a l'ordenació, reglamentació i defensa dels parcs provincials definits en el Pla Provincial del 1963. En aquests estudis es remarcava que calia donar prioritat als plans de delimitació del Montseny i excloure de l'estudi el parc de Collserola (Tibidabo), pel fet que estava en curs la delimitació i reglamentació per part de la Comissió d'Urbanisme i Serveis Comuns de Barcelona i altres municipis, dins el Pla Comarcal vigent. En una data quasi coincident, el 28 d'octubre de 1969, la Diputació de Barcelona, davant les circumstàncies urbanístiques de la província, amb un desenvolupament incontrolat i anàrquic a causa d'unes actuacions irregulars —les conegudes urbanitzacions al camp i la muntanya, la majoria de creació il·legal—, resolí actuar amb una reglamentació urgent dels parcs provincials per declarar prioritaris el del Montseny i el de Sant Llorenç del Munt. Com era lògic, la Diputació també va acceptar l'encàrrec de l'esmentat òrgan urbanístic, l'acord del qual havia estat notificat el 12 de novembre de 1969 (figura 16).

El Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona es va originar amb la finalitat

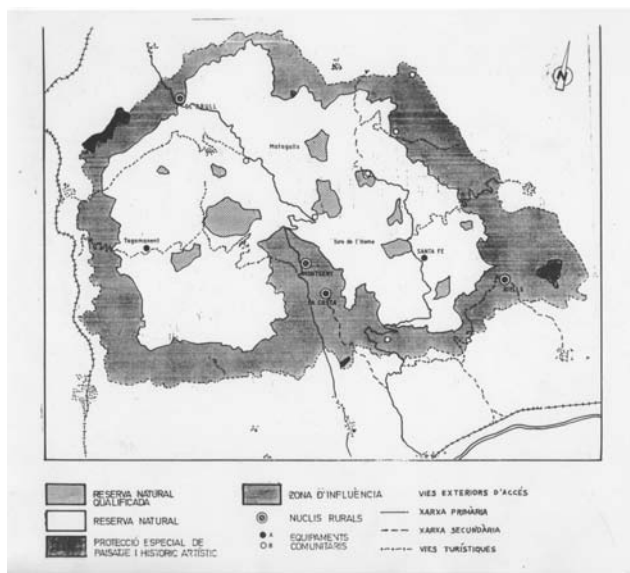

FIGURA 15. Plànol segons el Pla Especial de Protecció del Montseny, 1977 i 1978.

FONT: Diputació de Barcelona.

de desplegar les determinacions del Pla Provincial de 1963 pel que fa al catàleg de parcs naturals. En un primer moment, aquesta tasca s'havia iniciat des de la Secció d'Urbanisme i Habitatge l'any 1969 i següents, i després, des del Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient l'any 1974 i següents, creat com un veritable servei específic per a aquestes funcions.

Per tant, els seus objectius bàsics han estat i són:

- protegir els parcs naturals previstos al catàleg del Pla Provincial mitjançant el planejament especial, i

- gestionar els parcs naturals que disposin d'un pla especial aprovat a fi d'aplicar les prescripcions de la normativa específica de protecció.

Des del començament, la figura del pla especial de protecció previst a la legislació urbanística per a la conservació dels espais naturals va ser l'eina adoptada per la corporació provincial, atès que les competències per a la protecció de la natura, fins aquell moment, eren estatals i de molt difícil aplicació. Un exemple d'això és que a Catalunya l'únic cas que es va produir en molts anys va ser la declaració del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici l'any 1955.

El tipus d'espai natural protegit escollit i que va semblar el més adequat per a un territori com el del nostre país, molt humanitzat, on existeixen activitats de moltes menes i on predomina la propietat privada dels espais naturals, va ser la tipologia que coneixem com a *parc natural*. L'objectiu d'aquest tipus d'espai és intentar aconseguir el manteniment i desenvolupament de les activitats humanes en equilibri amb els recursos naturals, mitjançant un ordenament especial, harmoniós amb el territori i un desenvolupament sostenible. El parc natural també pretén posar a disposició de la societat espais per a l'educació ambiental, el lleure i la conservació de paisatges i ecosistemes de reconegut interès, sempre conservant la diversitat genètica i els valors essencials del territori.

Així, amb la Resolució del 19 de desembre de 1969, la Diputació manifestava a la Comissió Provincial d'Urbanisme que la corporació provincial havia ratificat les dues mocions presidencials que, sobre els parcs naturals, havien estat aprovades en sessions plenàries el 26 de setembre i el 28 d'octubre de 1969, i que, per tant, l'encàrrec era acceptat amb total satisfacció. I, d'aquesta manera, es volia procedir a la formulació definitiva del catàleg de parcs provincials, amb la delimitació física dels seus àmbits naturals, les zones d'influència i la redacció de les corresponents normes urbanístiques especials d'aplicació a tots els parcs (figura 17).

La creació d'un servei nou en una corporació d'àmbit provincial, amb uns objectius força diferents dels habituals, era un repte evident. El Servei de Parcs Naturals requeria uns mitjans humans força especialitzats per a les noves tasques a complir i era lògic que, en un principi, no coincidissin amb la majoria de mitjans disponibles. Per això era urgent l'aprovació d'una plantilla mínima. Malgrat tot, el personal existent al Servei en el moment de la seva creació ja era molt competent en els nous reptes programats, atès que, ja dins la Comissió d'Urbanisme i Habitatge, s'havien identificat amb els objectius de protecció dels espais naturals i del paisatge.

En una primera etapa, el Servei de Parcs Naturals va funcionar amb el suport d'una secretaria administrativa i d'assessorament i dues unitats operatives: la de Gestió del Sòl, Obres i Serveis i la de Planejament. Al marge d'aquesta estructura, el parc del Montseny estava dotat d'una brigada i un servei de guarda, herència de l'antic Patronat del Montseny.

La dedicació més important del Servei de Parcs Naturals els anys següents a la seva creació va ser la preparació del Pla Especial del Montseny i la seva tramitació. Va ser una tasca laboriosa; cal no oblidar que la figura del pla especial era molt nova en la legislació urbanística i calia omplir-la de contingut. En la redacció van inter-

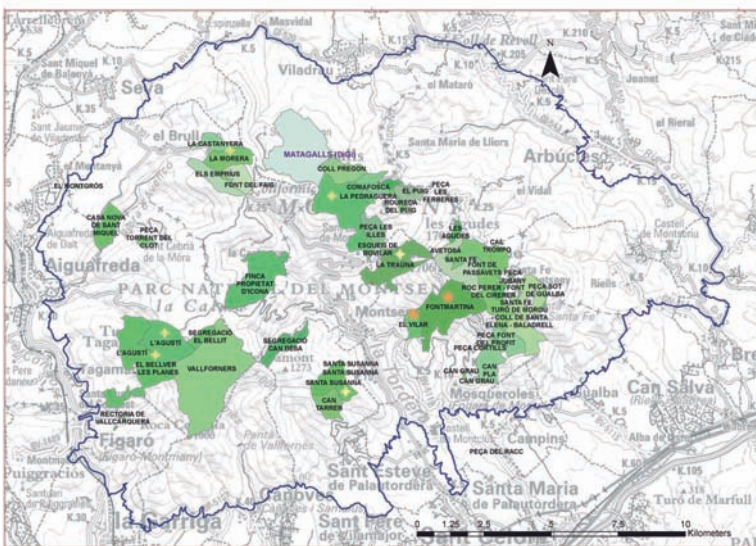

FIGURA 16. Plànol de les finques de titularitat pública al Montseny.
FONT: Diputació de Barcelona.

FIGURA 17. Panoràmica de Santa Fe i del turó de Morou des de Roc Perer. Enmig de la fageda densa i contínua destaca el pantà de Santa Fe, que embassa l'aigua de la riera de Gualba. Fotografia de Josep M. Panareda.

venir experts de les matèries vinculades amb el medi natural i especialistes en els valors naturals del massís. La tramitació del pla especial va ser llarga i finalment favorable (vegeu el capítol 10, sobre el Pla Especial). La redacció havia donat peu a l'elaboració de diverses monografies específiques sobre el Montseny, de les quals destaquem la del doctor Oriol de Bolòs sobre la vegetació del Montseny. També Antoni Jonch, director del Zoològic de Barcelona, va estudiar la fauna del massís i va fer una proposta interessant sobre la possible reintroducció de certes espècies. Prèviament, l'arquitecte Antoni Maria Riera Clavillé havia formulat una proposta sobre la metodologia a aplicar a un pla especial de protecció d'un espai natural. Aquesta qüestió era important, ja que no podem oblidar que els plans especials del Montseny i Sant Llorenç del Munt i l'Obac van ser, segurament, els primers a formular-se al país.

El Pla del Montseny va ser aprovat definitivament el 26 de juliol de 1977 per la Comissió Provincial d'Urbanisme de Barcelona, pel que fa al territori d'aquesta província. I va ser aprovat pel Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme el 26 de gener de 1978, pel que fa a la zona de Girona, ja que l'òrgan urbanístic d'aquesta província no tenia competències descentralitzades com la de Barcelona.

En aquest període es va incorporar al Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient el biòleg Ramon Folch, coordinador del reconegut *Natura, ús o abús? Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*. Aquesta incorporació va donar lloc a la creació d'una nova unitat del Servei, la d'Ecologia Aplicada (UNECA), i a la remodelació d'algunes tasques del Servei. Així, la nova unitat es va fer càrrec de la problemàtica dels residus sòlids urbans i va promoure l'edició d'uns quaderns d'ecologia aplicada, de reconegut interès.⁶

6. Vegeu l'annex 1, «Estructura i personal del Servei de Parcs

El Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient, al marge de les seves accions exteriors originades, sobretot, per la gestió dels parcs naturals de Sant Llorenç del Munt i el Montseny, es va anar reforçant dins la corporació provincial mateixa. Així, un decret presidencial del 31 de gener de 1977 establia que les accions civils que poguessin afectar els parcs naturals catalogats havien de ser informades prèviament pel Servei de Parcs Naturals. Un altre decret del 13 de desembre de 1976 havia actualitzat i posat al dia el catàleg de parcs naturals, que concretava la inclusió del massís del Garraf (figura 18).

Un altre decret presidencial del 16 de novembre de 1977 encomanà al Servei de Parcs Naturals l'execució de les finalitats pròpies del Patronat del Montseny. Així, el seu personal i pressupost s'integraven als propis del Servei de Parcs. Un altre decret,⁷ aquest ja del president Tarradellas, adscribia funcionalment els guardes jurats del Montseny al Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient. El 5 d'abril del 1980 el Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient es va desglossar en dos serveis: Parcs Naturals i Medi Ambient. Així, la Unitat d'Ecologia Aplicada, que dirigia Ramon Folch, passava a ser un nou servei de la Diputació. En la distribució de recursos i personal als dos serveis va imperar la racionalitat, que en un principi es preveia complicada i, així, la creació del nou servei no va provocar el despulament de l'altre, ja molt consolidat i reconegut.⁸

Amb el nou decret presidencial del 8 d'abril de 1981, el president de la Diputació, Francesc Martí Jusmet, va encarregar al cap de Parcs Naturals, a part

Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona l'any 1979».

7. El diputat Lucas Álvarez va ser l'artífex de la bona solució.

8. Un decret del president Tarradellas de l'11 de juny de 1979 va ratificar Lluís Paluzie i Mir en el càrrec de cap del Servei de Parcs Naturals.

FIGURA 18. Masia de Can Plans. Fotografia de Joan-Albert Ros.

de les seves funcions pròpies, les funcions de cap administratiu dels serveis d'urbanisme de la Diputació.⁹

Durant els mandats de Joan Antoni Samaranch i de Josep Tarradellas, els serveis provincials depenien políticament d'una comissió presidida per un diputat, el qual tenia relació directa amb el servei corresponent. Fou en el mandat del president de la Diputació Fran-

cesc Martí Jusmet quan es va introduir el càrrec de coordinador personal de lliure designació, que interveïa directament en les tasques del servei i els seus programes. A l'època que estem tractant, val a dir que el coordinador del Servei de Parcs Naturals era l'advocat Eduard Moreno, que es va identificar plenament amb els objectius d'aquesta entitat.

9. L'autor, cap del Servei de Parcs Naturals des del 19 de desembre de 1974, era membre de la Ponència Tècnica de la Comissió Provincial d'Urbanisme.

9. LES URBANITZACIONS DE SEGONA RESIDÈNCIA UBICADES EN EL MEDI RURAL I FORESTAL. LA INCIDÈNCIA AL MONTSENY

9.1. ANTECEDENTS I CONCEPTE

Fins als anys seixanta o setanta el concepte d'urbanització anava molt lligat als desenvolupaments urbans situats a la perifèria de les poblacions. És a dir, els nuclis urbans s'afegien a l'àrea urbana municipal com a nous eixamples. En certs casos també es produïen noves actuacions aïllades en zones de costa o d'interès turístic.

A partir d'aquelles dates cal considerar que s'integra al concepte d'urbanització qualsevol actuació parcel·latòria i urbanitzadora exterior o allunyada dels nuclis urbans tradicionals, destinada bàsicament a segona residència. La paraula *parcel·la* i la seva problemàtica és el motiu fonamental de la qüestió, amb independència de la seva mida. La divisió parcel·lària de l'àrea afectada, habitualment una finca agroforestal de mida mitjana o gran, és sistemàtica, amb la finalitat de constituir-hi un nou conjunt residencial autònom.

Habitualment aquestes iniciatives no tenien especialment en compte la situació urbanística legal de l'espai escollit.

Aquest fenomen irregular va donar lloc, en la dècada dels setanta del segle XX, a moltes reunions dels òrgans administratius competents, sobretot urbanístics, a molts estudis i estadístiques i a la formació de comissions específiques per analitzar-ne la problemàtica i adoptar les decisions i acords al respecte. El tema afectava bàsicament els ajuntaments, que en una primera etapa consideraven, en molts casos, el fet com un manà providencial, ben al contrari d'una segona etapa en la qual veïeren que del manà ben poca cosa els quedava i els problemes de tota mena que s'havien produït no tenien acabament ni solucions immediates, problemes que encara han durat fins avui. Els òrgans urbanístics es van perdre en reunions, estudis, actualitzacions de dades estadístiques, informes i propostes d'acords. Es van intentar involucrar en les solucions tots els departaments i entitats afectades, des de les comissions d'urbanisme fins als ajuntaments i, fins i tot, els notaris i registradors. El resultat final de tot plegat s'estima que no ha estat gens positiu i el fet de no aturar a temps el fenomen, i donar-li altres sortides ben possibles, ens ha portat a un país mal estructurat, amb problemes urbanístics i de manca de serveis de difícil solució econòmica i amb uns efectes ben negatius per a molts paisatges tradicionals (figura 19).

9.2. DADES ESTADÍSTIQUES

Aquest fenomen urbanístic fou intens i es va desenvolupar sense gaire control durant una colla d'anys. La nostra geografia rural va patir un canvi estètic considerable ben evident amb una simple mirada al paisatge. Algunes dades concretes ens poden il·lustrar del volum del fenomen i la seva extensió territorial. Són dades simplement extremes dels informes dels òrgans urbanístics d'aquells anys.

En l'espai metropolità de Barcelona l'any 1972 estan previstes per a segona residència unes 20.000 hectàrees d'un total de 470 urbanitzacions. D'aquestes, només un centenar gaudien de legalitat urbanística. Això representava un escàs 18 % i afectava unes 3.500 ha.

La mateixa situació existia a les províncies de Girona i Tarragona. Els plans parcials de les urbanitzacions aprovats de l'una i de l'altra afectaven 8.800 ha i 4.250 ha, respectivament.

El procés d'aquest fenomen des de 1967 a 1972 havia triplicat el sòl afectat i encara podria sumar-se-li l'espai afectat per les iniciatives urbanístiques presentades als ajuntaments de l'àrea. La xifra superaria ben bé les 30.000 ha, amb un potencial d'uns 500.000 habitants.

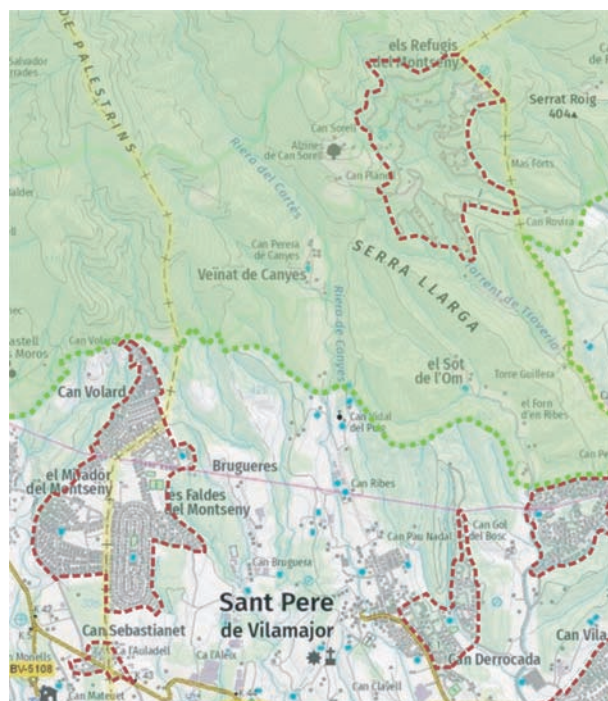

FIGURA 19. Perímetre d'algunes de les diverses urbanitzacions del Montseny sobre el plànol.

ELABORACIÓ: Josep Germain.

S'ha considerat com una hipòtesi que aquest fenomen era una resposta a una demanda d'espai d'oci i gaudi del medi rural i paisatgístic que afectava determinats nivells de renda i tot lligat a una situació urbanística en creixent degradació.

Un mostreig sobre cinquanta urbanitzacions començades el 1965 donava un 20 % de parcel·les edificades, amb tan sols uns 77.000 habitants, sobre un potencial de 350.000 habitants que podrien ubicar-se a les 19.276 ha afectades el 1972 (dades de l'enquesta de CINAM del 1969).

El 1975, segons les dades de noves enquestes del Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya (CIDC), ja es computaven unes 1.450 urbanitzacions de segona residència en l'àmbit provincial barcelonès i sense abastar totes les comarques de la província. És a partir de 1976 que comença a disminuir l'actuació per a noves urbanitzacions.

9.3. CONCLUSIONS GENERALS

Com a conclusions generals es pot afirmar:

— Que el potencial de sòl previst per a segones residències era desorbitat i desproporcionat a les necessitats reals d'aquells anys i d'un futur pròxim.

— Que el fenomen va ésser evidentment especulatiu, fet demostrat per la deficiència o carència de serveis, infraestructures, accessibilitat o nivell i volum de construcció d'habitatges.

— Que tots els òrgans de l'Administració amb competències sobre el territori, al marge dels ens particulars implicats, van ser copartípics del desori produït, del descontrol i de la proliferació desmesurada i desordenada d'urbanitzacions de segona residència al món rural. Es van veure desbordats.

— Que els beneficis socials del fenomen van ser únicament aparents, i els econòmics, inexistents per a la comunitat, i es van produir uns dèficits acumulats de gran importància.

— Que els municipis afectats no tenien capacitat econòmica per a l'absorció dels dèficits de serveis, infraestructures i altres dotacions.

— Que la degradació del paisatge, l'afectació del relleu i les seves singularitats i l'ocupació del sòl forestal en un 60 % van incidir profundament en la minva del patrimoni natural i cultural del país.

— Que per tot plegat ara ens resulta molt evident que hauria estat més rendible per al país ampliar els nuclis urbans del món rural, més que admetre aquesta dispersió d'actuacions sobre el territori tan desmesurades que van ocasionar uns dèficits de serveis molt greus i van produir uns conflictes socials ben evidents i totalment innecessaris, al marge de la innegable afectació del paisatge.

Les controvèrsies per donar solució a la qüestió, en què uns eren favorables a l'estricta legalitat urbanística —plans generals, plans parcials i projectes d'urbanització— i altres eren partidaris de dictar normes específiques per a la seva legalització, no van comportar cap solució efectiva i es va mantenir, en tot cas, el sistema legal del moment.

9.4. SITUACIÓ DEL PROBLEMA ELS ÚLTIMS ANYS

Vistos els nous informes d'aquests anys, es pot afirmar que encara que la major part de les urbanitzacions residencials iniciades abans dels anys vuitanta es van construir sense planificació urbanística ni infraestructures ni serveis adients, a mesura que els ajuntaments han incorporat aquesta realitat en el planejament municipal, han hagut d'anar assumint la gestió del problema i la municipalització dels serveis.

Treballs de diferents autors han permès identificar, dimensionar i conèixer la realitat territorial dels creixements residencials —urbanitzacions— de baixa densitat de la província de Barcelona i de la resta de Catalunya. Aquests estudis han actualitzat l'estat de les urbanitzacions a la província de Barcelona, fent diagnosi quantitatives i qualitatives i proposant actuacions globals. Per a la resta de Catalunya, l'estudi ha assolit un detall més quantitatiu: s'han identificat el nombre d'urbanitzacions i l'estat general de serveis urbanístics. Es tractava de conèixer l'estat i els dèficits dels serveis locals mínims i de les seves infraestructures i d'estimar els costos d'inversió necessaris per al seu bon funcionament. També calia conèixer els efectes que tenien sobre el territori i l'encaix de les urbanitzacions en el sistema d'espais oberts i naturals i els urbans.

a) Les dades d'aquests estudis donen el resultat següent:

	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>	<i>Catalunya</i>
Urbanitzacions	806	333	78	305	1.522
Creixement de nuclis urbans (baixa densitat)	331	45	8	332	1.933
Totals	1.137	378	86	332	1.933

L'ocupació del territori era la següent:

	<i>Barcelona</i>	<i>Girona</i>	<i>Lleida</i>	<i>Tarragona</i>	<i>Catalunya</i>
Ocupació (en km ²)	260	102	20	70	452

Altres dades:

	<i>Hectàrees</i>	<i>Parcel·les</i>	<i>Habitatges</i>	<i>Població</i>
Barcelona	28.080	192.000	93.500	257.000

b) En els últims anys, i en molts casos, s'ha produït el pas de segona a primera residència.

- La consolidació s'apropa al 50 % i s'hi podrien acollir uns 530.000 habitants.

- És una realitat assumida majoritàriament pel planejament urbanístic, però només un 52 % de les urbanitzacions han estat recepcionades pels ajuntaments.

- Els vials a la província de Barcelona s'estimen en 3.000 km, i la meitat presenten una situació deficient.

- L'abastiment d'aigua potable és deficient en un 37 %, i un 7 % dels habitatges no en té.

- El sanejament és el servei amb més deficiències. El 45 % dels habitatges no estan connectats a les xarxes de clavegueram. El 63 % de les parcel·les no en tenen.

- L'ocupació de les parcel·les supera el 50 % en totes les províncies.

- Avui dia pràcticament no es comencen noves urbanitzacions.

- Els desplaçaments s'efectuen amb vehicle privat per manca d'altres alternatives.

c) Aquests creixements en el medi rural-forestal han comportat, entre d'altres, les conseqüències següents:

- Constitueixen sistemes aïllats, funcionen sense gaires lligams amb el territori i amb relacions febles amb els centres urbans.

- Tenen una persistent manca d'infraestructures i de serveis.

- Impliquen un impacte negatiu important sobre el medi, el paisatge i els recursos naturals. S'han afectat alguns elements paisatgístics de gran rellevància.

- Es produeix un desarrelament social i la pèrdua de sentit de pertinença. S'afebleixen els valors socials.

d) Un dels estudis analitzats proposava agrupar les 806 urbanitzacions de la província de Barcelona en 22 sistemes territorials supralocals, que es caracteritzen per les seves interrelacions amb nuclis urbans i disposen d'eixos de comunicació. Malgrat això, aquests sistemes sovint no es corresponen amb àmbits administratius municipals o comarcals.

Cal reconèixer que aquest fet urbanístic és una realitat consolidada, amb un caràcter irreversible, que cal gestionar adequadament.

La seva gestió representa dos grans reptes per als ajuntaments: la superació dels dèficits urbanístics i el manteniment i la prestació dels serveis. En un futur immediat caldrà un replantejament del transport públic i privat. La creació de consorcis de promoció pot ser una eina útil per millorar-ne la gestió.

e) En resum, s'han fet molts informes i estudis sobre la problemàtica de les urbanitzacions. Fins i tot la Sindicatura elaborà un informe complet el 2012, que formulava tot un seguit de recomanacions. També la

Generalitat va dictar la Llei 3/2009, del 10 de març, de regularització i millora d'urbanitzacions amb dèficits urbanístics. Sobre el compliment d'aquesta llei sí que caldrà conèixer-ne els resultats i poder fer-ne una anàlisi acurada.

Una altra circumstància que s'ha afegit a les urbanitzacions, encara que ben diferent, és un nou problema que la crisi econòmica i l'esclat de la bombolla immobiliària ens ha deixat: són els innumbrables espais que van ser objecte d'urbanització i implantació de serveis adequats per construir-hi polígons però que, ara com ara, en alguns casos no s'hi ha fet encara cap construcció. Estan perfectament urbanitzats, però no s'hi ha aixecat res de res.

9.5. EL CAS DEL MONTSENY

El Montseny, com altres espais d'interès natural pròxims a la conurbació barcelonesa, va ser objecte de la promoció d'urbanitzacions situades en el seu entorn i en els vessants del massís, però afortunadament no afectaren directament l'estructura de la muntanya.

La creació i estructuració del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona als anys setanta i la redacció del Pla Especial de Protecció del Montseny van aturar alguns projectes d'urbanitzacions que haguessin estat molt degradants per al Montseny. Una mica abans s'havia frenat l'intent d'encotillar el massís de Sant Llorenç del Munt i la serra de l'Obac amb l'adquisició de moltes finques del parc, amb fons procedents dels polígons projectats i promoguts pel Ministeri de l'Habitatge i mai executats.

En aquells anys coexistia a la Diputació de Barcelona, al marge del Servei de Parcs Naturals, un òrgan singular i força autònom derivat històricament del Reial decret llei de 1928 sobre el Montseny, que va crear un patronat que tenia jurisdicció sobre una part del Montseny, zona coneguda com l'Alt Montseny, que comprèn el turó de l'Home, les Agudes i el Matagalls. Aquest patronat estava dotat d'una secretaria, disposava d'un servei de guarda i d'un equip de serveis. També gestionava les finques del Vilar i Fontmartina, on hi havia instal·lat un càmping. Durant l'època en què el Servei de Parcs Naturals redactava el Pla Especial de Protecció del massís es va trobar amb un informe del patronat favorable a un projecte d'urbanització d'un espai ben singular del futur parc natural. Concretament, la zona afectada era el vessant solà del turó de l'Home, recolzada en la carretera a Santa Fe. L'insòlit informe va crear un conflicte que es va resoldre incorporant el patronat dins l'estructura del Servei de Parcs Naturals amb tots els seus mitjans materials i personals. Finalment, es va adoptar un nou acord sobre la proposta urbanística, que va quedar desestimada.

a) Durant els treballs de redacció del Pla Especial, es van detectar al massís del Montseny les urbanitzacions executades, o en projecte, següents:

- **ELS COLLS.** Està situada al municipi d'Arbúcies. El Pla d'Ordenació, en tramitació, la qualificava d'espai «urbà». Per contra, l'any 1976 l'única cosa que existia al lloc era una masia ben conservada i un transformador d'energia elèctrica. Estava situada entre les cotes 800 i 900 i s'hi accedia des d'Arbúcies per una pista que continuava fins a Santa Fe. Avui hi ha un petit nucli, amb poques edificacions. Se situava, per tant, a l'àrea del patronat, que en el seu dia n'havia informat favorablement. La Comissió d'Urbanisme de Girona, en data 7 de novembre de 1977, en va acordar, en relació amb l'aprovació del Pla General d'Arbúcies, l'exclusió i supressió en el Pla General de l'Àrea del Patronat i del Parc Natural del Montseny afectada pel Pla Especial de Protecció del Montseny.

- **EL REGÀS.** Està situada també al municipi d'Arbúcies, a les fonts del Regàs, i era un nucli petit semblant als Colls.

- **FOGUERES DE MONTSOLIU.** Està situada al municipi d'Arbúcies. En el Pla Especial del Montseny de 1976 quedava fora del límit del Parc Natural, però en la revisió del Pla de l'any 2004 ja se situava dins l'àrea del Parc Natural.

- **PLA DE FOGUERES.** És contigua a la urbanització anterior, ja en el municipi de Riells. Està en la mateixa situació que Fogueres de Montsoliu. Les dues urbanitzacions tenen una mida considerable.

- **REFUGIS DEL MONTSENY.** És una urbanització de certa importància, situada al municipi de Sant Pere de Vilamajor, ja existent el 1975 i que actualment s'ha ampliat cap al sud, al nivell de la línia del límit del Parc Natural i amb un espai de sòl urbanitzable a l'est per Can Rovira.

- **LES ALZINES, EL SERRAT DE LA CREU I EL SERRAT DE LA MARE DE DÉU.** Són diferents creixements urbanístics a la zona del Brull.

- **ROSQUELLES.** Creixement urbanístic, al municipi de Viladrau, que depassa el límit del Parc Natural.

Aquestes són les urbanitzacions existents o detectades en els anys de redacció del Pla Especial; les seves

ampliacions o modificacions han estat localitzades durant la revisió del Pla Especial del 1976.

b) Dins l'àrea de preparc o zona d'influència i entorn del Parc Natural, són moltes les urbanitzacions existents, algunes de mida considerable. Les més immediates a l'àrea del Parc Natural, són les següents:

- A Gualba de Dalt, al nord del nucli urbà hi ha una previsió de sòl urbanitzable.

- Al municipi de Campins se situen Can Joanet i les Planes.

- A Sant Esteve de Palautordera, ben bé a la ratlla del límit del Parc Natural, se situen les Margarides, nucli petit, i Santa Margarida, nucli més gran.

- A cavall de Cànoves i Sant Pere de Vilamajor se situen unes importants urbanitzacions: Can Volart i Fal·des del Montseny. Ja dins el terme de Cànoves es troba el Cànoves residencial i el Mirador del Montseny.

- La Garriga disposa d'un sòl urbanitzable a tocar de la línia del Parc Natural, al nord del municipi (Can Vilanova i Can Pot del Bosc). A l'est se situen els Tremolencs, ja més lluny del Parc.

- A l'est del nucli del Figaró se situa una urbanització força antiga.

- A l'est del terme de Tagamanent se situa la Pedralba.

- A l'est del nucli d'Aiguafreda existeix una extensa urbanització amb un sòl urbanitzable a continuació.

- Al nord de l'anterior hi ha un espai molt extens que agrupa les següents urbanitzacions: el Muntanyà II, Can Garriga, Pinós i Perafità.

- Al municipi de Seva i el Brull es troben el Muntanyà I i l'Estanyol.

c) Vist tot aquest sistema residencial que suporta el massís del Montseny, s'estima que seria molt útil i convenient fer un estudi profund de tot aquest conjunt d'urbanitzacions, que ens posés al dia, entre altres dades, del nombre de parcel·les de cada una de les urbanitzacions, les edificades, les de primera residència o de segona, l'estat dels serveis i les seves mancances, l'accessibilitat, la relació amb els ajuntaments i, en definitiva, la seva evolució al llarg dels anys.

10. EL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL MONTSENY (1977-1978). EL MONTSENY, RESERVA DE LA BIOSFERA. JURISPRUDÈNCIA SOBRE EL PLA ESPECIAL DEL MONTSENY

10.1. EL PLA DE DELIMITACIÓ

El procés d'ordenació especial del Montseny fou llarg i complicat. L'objectiu era fer un pla molt complet i, atesa la manca de precedents, calia estructurar tota una metodologia per a aquest tipus de plans, previstos feia ben poc per la legislació urbanística. L'ordenació del Montseny s'inicià, però, amb la formulació d'un primer pla de delimitació. Aquest pla, redactat a una escala gràfica d'1:25.000 (la cartografia de què es disposava en aquelles dates), estava compost per una documentació escrita força simple, ja que la proposta significava únicament una solució provisional per al Montseny prèvia a tots els estudis aprofundits que s'havien de realitzar. El Pla de Delimitació fou aprovat inicialment pel Ple de la Diputació del 27 de gener de 1970; tot seguit, fou sotmès a informació pública i a una àmplia divulgació per al coneixement de corporacions, organismes, particulars i entitats interessades. Finalitzat aquest període, es feu una anàlisi depurada de la documentació presentada, que va resultar força favorable a la proposta. A continuació, el Pla amb tota la documentació afegida s'elevà a la Comissió Provincial d'Urbanisme, òrgan competent en aquesta qüestió perquè dictaminés el valor del document i indiqués el camí successiu a seguir per la Diputació en l'ordenació del massís del Montseny.

La Comissió Provincial d'Urbanisme va dictar, en data 27 de setembre de 1971, una important resolució sobre el Pla de Delimitació que, en resum, establia el que segueix:

— El pla es considerava favorablement, però amb el caràcter d'avanç de pla, amb efectes administratius interns, preparatoris del futur pla especial, i era vinculant per als òrgans, les dependències i les corporacions afectades.

— En la redacció del Pla Especial de Protecció del Montseny s'haurien de tenir en compte les observacions següents:

- Utilització d'una cartografia més detallada i actualitzada i compleció del Pla amb la documentació prevista a l'article 9 de la Llei del sòl.

- Incorporació al pla dels estudis específics de botànica, zoologia i d'equipaments col·lectius, i definició de les reserves integrals i les àrees de servei.

- Estudi de les infraestructures.

La zona de parc natural ha de comprendre en la seva integritat l'àrea del Patronat creada pel Reial decret llei del 1928 i s'estima ben incorporada l'àrea de la Calma i l'alta vall del riu Tordera.

El territori d'influència del parc hauria de redefinir-se i precisar-ne les possibilitats.

— S'instava la Diputació a tramitar les declaracions de lloc natural d'interès nacional i paisatge pintoresc.

— Es remarcava la necessitat de coordinar l'actuació de les dues diputacions afectades.

En la redacció del Pla Especial es van tenir molt en compte les prescripcions contingudes en la resolució de la Comissió d'Urbanisme, però la metodologia seguida també va adoptar un procés que tingués en compte els requisits científics que la singularitat del Montseny exigia. Així, la recollida d'informació va ser exhaustiva i també l'elaboració dels estudis monogràfics i sectorials. D'aquests, cal destacar *La vegetació del Montseny*, amb una proposta de reserves qualificades, del doctor Oriol de Bolòs, director de l'Institut Botànic i catedràtic de la Universitat de Barcelona; un estudi de nuclis zoològics i programació cultural del parc, d'Antoni Jonch, director del Parc Zoològic de Barcelona; la litologia del Montseny, d'Alfredo San Miguel, catedràtic de la Universitat de Barcelona; un estudi antropològic aplicat al Montseny, l'estat de les masies i les activitats humanes, de Françoise Breton de Serrat, etnòloga i sociòloga; uns estudis metodològics previs d'Antoni Maria Riera Clavillé, arquitecte, i un estudi sobre l'avifauna del Montseny, de Salvador Filella, ornitòleg.

Des d'altres organismes afectats o interessats es van obtenir dades sobre el trànsit de vehicles al massís, els vedats de caça, les mines i les pedreres, la configuració de la propietat, les infraestructures i les possibles millores de la viabilitat.

La sensibilització popular i pública sobre el Montseny ha produït des de sempre una proliferació d'estudis de tota classe, científics i literaris, que la muntanya ha inspirat i que seria molt complicat recopilar.

10.2. SÍNTESI DEL PLA ESPECIAL DEL PARC NATURAL DEL MONTSENY

La finalitat general que perseguia el planejament proposat per les diputacions provincials de Barcelona i Girona per al Montseny era la consolidació definitiva del massís com una reserva natural, dins d'un sistema bàsic d'espais naturals per a Catalunya que mantingués en la regió unes condicions de qualitat de vida suficients.

Aquest objectiu, que representa una aspiració general acceptada des de sempre per les generacions passades i presents, es concreta, en el planejament especial,

mitjançant la determinació prèvia d'uns termes operatius i objectius, que són els següents:

- preservació d'una àrea natural del màxim interès científic i estètic,
- preservació de determinats valors artístics i històrics,
- conservació d'un medi rural notable,
- establiment d'una àrea natural accessible al públic interessat i dels equipaments subsegüents,
- desenvolupament econòmic de l'àrea de parc amb el foment de les activitats derivades del turisme i residencials,
- establiment d'àrees de reserva científica.

La consideració de si en el Pla Especial es contenen les determinacions, propostes i normes suficients per assolir els objectius perseguits solament pot entendre's mitjançant una anàlisi exhaustiva dels documents bàsics que comprèn el Pla, completats, en alguns casos, amb l'examen dels estudis monogràfics previs realitzats en una primera fase per arrodonir la informació existent sobre el Montseny.

Va ser una opinió generalitzada que aquests objectius s'assoleixen amb el conjunt d'opcions adoptades en la delimitació i l'ordenació especial proposada per al massís, sempre millorables amb les observacions i els suggeriments rebuts durant l'ampli període d'audiència i d'informació a què el Pla ha estat sotmès.

És evident que la preservació d'una àrea de màxim interès científic i estètic sols es pot aconseguir mitjançant la consideració del massís del Montseny com a parc natural i l'afectació, amb tal caràcter, d'una àrea homogènia i suficientment representativa. L'opció de restituir el Montseny al seu estat primitiu, que era l'objectiu de l'estudi del doctor Font i Quer formulat el 1922, que proposava per al massís el caràcter de parc nacional, és una tesi que avui, transcorregut més de mig segle, ha calgut rebutjar. El Montseny és una muntanya molt humanitzada i el seu caràcter silvopastoral i agrícola li atorga també un sentit estètic que ha de mantenir-se i potenciar-se paral·lelament a la conservació integral d'aquells sectors que el Pla considera zones de reserva qualificada (un 6%). Per això, la modalitat que encaixa perfectament i hi és d'aplicació dins del context de la nostra legislació és la de parc natural.

La preservació de determinats valors artístics i històrics és donada com un complement a la conservació global del massís, encara que als monuments situats a la perifèria de l'espai delimitat com a parc natural —àrees de preparc— se'ls dota d'un règim jurídic que en possibiliti el manteniment, mitjançant la definició de zona de paisatge i historicoartística.

La conservació d'un medi rural notable és un objectiu que, com ja s'ha dit, obliga a una opció prèvia de planejament. El paisatge rústic del Montseny és el resultat de l'ocupació i l'explotació humana al llarg de tota la seva història. Aquest medi rural només pot

mantenir-se amb tota la seva riquesa i originalitat si es garanteix la presència permanent de l'home dedicat a les funcions pastorals i agrícoles i la continuïtat d'aquestes activitats. El paisatge rural està íntimament lligat a una mena de construccions: les masies, d'un valor artístic i històric en molts casos notable, la conservació i utilització de les quals resulta necessària, vista la seva perfecta adequació al paisatge.

Les normes del Pla Especial regulen aquests usos agropecuaris i forestals i potencien les activitats agrícola, ramadera i forestal, tradicionals del Montseny, dins d'unes perspectives de perfecció i racionalitat compatibles amb el concepte de parc natural.

L'establiment d'una àrea natural assequible al públic interessat i la dotació dels equipaments corresponents és un objectiu bàsic donat el caràcter social que tot parc ha de propugnar, però, de difícil solució per tal com requereix un equilibri en les seves determinacions. Per això, si bé el Pla propugna un sistema infraestructural que millori les comunicacions del massís, la xarxa que es proposa és mínima per tal de no danyar la muntanya (concentrar les possibilitats de gaudi en pocs indrets) davant la indeclinable necessitat de fer compatible la freqüentació amb el manteniment dels valors naturals del Montseny. Dos grans equipaments, Santa Fe i Tagamanent, recolzen en la xarxa viària, la qual es projecta a base, principalment, de pistes turístiques. També es propugna l'adequació i la senyalització dels senders tradicionals de la muntanya.

El desenvolupament econòmic de l'àrea de preparc es fonamenta en l'exigència d'una compensació general per als municipis del Montseny, que encara que estan afectats per la reserva natural, resultaran beneficiats pel moviment econòmic generat per la riquesa natural pròpia. La infraestructura millorada, la dotació d'equipaments i serveis generals que el Pla proposa activaran la vocació turística de l'àrea perifèrica del parc natural i vitalitzaran els nuclis antics que s'hi mantenen, els quals veuran millorada llur condició residencial turística i per a segona residència. És obvi, tanmateix, que el Montseny és un massís unitari i, per tant, salvaguardar-ne solament una mena de casquet seria un error de planejament. Per això, aquestes possibilitats del preparc són degudament matisades a la normativa, que persegueix el manteniment general de les àrees boscoses i la pervivència de l'actual vida agrícola. I, només, per a aquells indrets amb condicions geogràfiques idònies es proposa que puguin ésser objecte de planejaments urbanístics, sempre en presència d'un nucli existent.

L'establiment d'un programa d'utilització pedagògicocultural és una conseqüència de la definició de zones de reserva científica (reserva natural qualificada). Certs enclavaments d'acusat valor científic són sostrets de tota actuació humana i, per tant, de la seva possible alteració, i se'ls posa a disposició de la recerca científica, imprescindible per tirar endavant estudis d'elevat

interès teòric i aplicat. Les reserves més importants que determina el Pla són la del Sot de Gualba, al vessant meridional del turó de Morou, que garanteix la permanència d'un dels enclavaments més meridionals d'Europa de la roureda acidòfila atlàntica, amb fagedes i vernedes, i les reserves de Passavets i de coll Pregon, que constitueixen punts de la màxima originalitat biològica del massís. A la primera, la insòlita presència de l'avet (*Abies alba*) i d'una altra sèrie d'espècies notables a ambdues reserves donen al Montseny el seu qualificat valor botànic. A l'alta vall de la Tordera destaca la presència d'una important colònia de *Prunus lusitanica*, espècie de la laurisilva canària.

Altres reserves es determinen a fi que constitueixin el refugi natural d'espècies diverses d'animals (figura 20).

10.3. LA TRAMITACIÓ DEL PLA ESPECIAL

Finalment, el Patronat de la Muntanya del Montseny informà favorablement el Pla Especial el 15 de setembre de 1976 en una reunió celebrada al Vilar del Montseny i les aprovacions inicials es produïren en dates molt pròximes per acords plenaris el 28 de setembre de 1976, a Barcelona, i el 3 de novembre de 1976, a Girona.

Després del temps transcorregut, l'evolució que ha tingut la legislació i pel fet de produir-se la tramitació del Pla en els moments previs a un transcendental canvi polític pot ser d'interès conèixer algunes dades i detalls del procés que va anar seguint aquest pla. Els informes emesos pels organismes i els departaments estatals foren tots favorables. D'entre els ajuntaments, un grup s'hi manifestà favorablement; un altre s'hi mostrà favorable en el fons i desfavorable en certs aspectes, i un tercer, desfavorable. La Corporació Metropolitana de Barcelona també s'hi manifestà favorablement, amb un llarg informe molt estudiat. De contingut favorable van ésser els informes emesos per diversos organismes científics i altres institucions pú-

bliques i privades de Catalunya, en nombre de vint-i-una. Les cambres sindicals agràries van formular escrits d'oposició, en què s'esmentava, concretament, que el parc del Montseny havia d'ésser declarat parc natural per mitjà de la Llei d'espais naturals protegits estatal i sota la competència de l'ICONA. La societat civil es manifestà favorablement en més de cinc-cents escrits. Una part de la propietat es manifestà en contra en un percentatge aproximat d'un 11 %.

Un cop acabats els períodes d'informació pública i consulta, que foren molt amplis, s'iniciaren unes reunions de treball entre una representació de les associacions de propietaris, les cambres agràries i l'ICONA junt amb el consell directiu del Servei de Parcs Naturals. L'objectiu era la redacció de la normativa que, pel que fa als usos i als aprofitaments agrícoles, ramaders i forestals, i sempre sota l'acceptació general del caràcter de parc natural del massís del Montseny, satisfés la majoria. Els resultats foren força positius i, un temps després, la Comissió d'Urbanisme de Barcelona va aprovar definitivament el Pla Especial en la sessió del 26 de juliol de 1977 —sector de Barcelona— i el Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme, per Resolució del 26 de gener de 1978, va aprovar-lo per al sector de Girona. Prèviament, la Comissió Internacional del Medi Ambient (CIMA), màxim organisme ambiental de l'Estat, avui desaparegut, l'havia presentat favorablement en una reunió del 6 de juny de 1977. Un quant temps després, la UNESCO, a proposta de les diputacions promotores i el Comitè Espanyol del Programa Home i Biosfera (MaB), acordà el 28 d'abril de 1978, en una reunió celebrada a Barcelona, declarar el Montseny reserva de la biosfera.

La resolució ministerial introduí en el seu acord una major concreció amb vista al règim de l'àrea de preparc a fi de cercar una coherència entre les possibilitats legals de desenvolupament de certs sectors del preparc i la preservació dels espais forestals i paisatgístics. Això es va fer en relació amb les determinacions de la nova Llei del sòl, prescripció que la Comissió Pro-

FIGURA 20. Aprofitament forestal de l'alzinar al voltant de Santa Susanna, amb els troncs apilats i el brancatge deixat sota el bosc esclarissat. Fotografia de Josep M. Panareda

vincial d'Urbanisme acordà recollir i fer seva segons acord del 7 d'abril de 1978 i que, per tant, les dues diputacions van incorporar al text normatiu del Pla Especial, donada la unitat del mateix Pla i de l'espai ordenat i preservat com a reserva natural.

Finalment, els recursos d'alçada contra l'acord de la Comissió Provincial van ésser en nombre aproximat de seixanta. Es desconeix la personalitat dels actors i el seu caràcter de propietaris o simples veïns. El que sí que sabem, per algun cas de renúncia expressa que es va produir, és la pressió exercida en el si de l'Associació de Propietaris per recórrer l'aprovació del Pla, en contra del criteri unànim de la Comissió de Propietaris i de les cambres d'acceptar la redacció provisional de les normes del planejament. La desestimació per silenci administratiu dels esmentats recursos va donar peu a la interposició de recursos contenciosos administratius contra els acords d'aprovació.

En últim terme, val a dir que el Pla fou executiu des de la publicació de l'aprovació en el butlletí oficial i, per tant, va ésser seguit i complet per tots els òrgans, entitats i persones involucrats en la millor gestió del nostre Montseny.

10.4. LA INSTRUMENTACIÓ DEL PLA

Si bé el Pla ja conté en si mateix els documents necessaris per complir eficaçment les seves previsions i determinacions, tals com l'estudi economicofinançer, el programa d'actuació, els plànols normatius i, indubtablement, les normes, és evident que la labor continuada que entenem dins del terme *gestió* per a un parc natural de la importància del Montseny solament es pot aconseguir amb la creació d'un òrgan rector amb mitjans suficients. Sortosament per al Montseny, l'existència de l'actual patronat, creat per tot un reial decret llei, pot ésser un antecedent que possibiliti transformar i posar al dia un òrgan que, tal com avui està conformat, no seria suficient per a la gestació del parc del Montseny en la concepció del Pla Especial. Per això és urgent la remodelació legal i administrativa de l'òrgan rector, sota la tutorització de la Generalitat, sobre la base general d'una representativitat dels ens públics i privats interessats o afectats (corporacions provincials i locals, entitats científiques i culturals, col·legis i d'altres) i la previsió d'un òrgan reduït de caràcter executiu, amb l'assistència d'un comitè científic assessor, per dictaminar i informar de totes les actuacions i accions a desenvolupar en el massís, d'acord amb les previsions del mateix Pla Especial.

Provisionalment, resulta òbvia la necessitat que l'equip tècnic del Servei de Parcs Naturals, redactor del Pla, dictamini en totes les peticions que puguin sorgir

per al Montseny, cosa que és determinada així a les normes, no solament per a les accions de tercers, sinó també per a les de la mateixa Administració.

10.5. LA JURISPRUDÈNCIA SOBRE EL PLA ESPECIAL DEL PARC NATURAL DEL MONTSENY

Al llarg procés d'elaboració del Pla Especial, de la tramitació una vegada redactat per les diputacions de Barcelona i Girona i de l'aprovació definitiva pels òrgans urbanístics competents, s'hi va afegir, sens perjudici de la seva vigència pràctica immediata des de les dates d'aprovació el juliol de 1977 (sector de Barcelona) i el gener de 1978 (sector de Girona), una complexa batalla processal, amb intervenció de tres instàncies processals, que va durar pràcticament nou anys fins que finalment el Tribunal Suprem va resoldre definitivament sobre la legalitat del Pla Especial. El Tribunal Suprem va dictar tres sentències, en dates molt pròximes, de singular importància per a dos dels nostres parcs naturals més representatius i emblemàtics: el Montseny, sentències de la Sala Quarta del 17 de desembre de 1985 i del 18 de desembre de 1987, i Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Sentència de la Sala Quarta del 2 de febrer de 1987. Amb aquestes sentències es va posar fi, especialment pel que fa al Parc Natural del Montseny, a un llarg i laberíntic recurs contenciós administratiu contra el Pla Especial i es va assolir la consolidació del seu règim protector amb la definitiva declaració de la seva conformitat amb l'ordenament jurídic.

Com diu Martí Bassols en els seus comentaris a les sentències, les referides decisions judicials presenten una triple dimensió valorativa: com a expressió de la resolució d'un conflicte interpretatiu d'interès general, com a dret singular del cas i com a desenllaç d'un prolongat procés de tensió entre una aspiració politicocultural i les insuficiències d'un sistema administratiu per atorgar-li el camí institucional adequat.

Amb independència dels grans temes, objecte de les resolucions judicials pel que fa al cas que tractem, resulta convenient destacar la doctrina establerta pel Tribunal Suprem quan aclareix definitivament alguns extrems importantíssims sobre la funcionalitat i l'operativitat dels plans especials d'urbanisme en el nostre ordenament jurídic.

Sens perjudici del contingut de les sentències, cal anotar que la problemàtica que afectava els plans especials fou objecte de clarificació amb caràcter general en via administrativa, mitjançant instruments que han constituït un precedent important en la resolució del cas. Ens referim a l'article 76 del Reglament del planejament, aprovat per un reial decret del 1978 i el Dictamen del Consell d'Estat de desembre de 1980.

11. LES COMPETÈNCIES SOBRE EL MEDI NATURAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA. LA DECLARACIÓ DEL MONTSENY COM A PARC NATURAL

La Constitució espanyola del 1978 regula la protecció del medi ambient a l'article 45, utilitzant les expressions «medi ambient adequat», «utilització racional dels recursos naturals» i «qualitat de vida». Aquest article pertany al títol I, relatiu als drets i deures fonamentals, i està situat dins el capítol tercer, que tracta de la política social i econòmica.

En el capítol tercer del títol VIII de la Constitució es relacionen les matèries sobre les quals les comunitats autònomes poden assumir competències. L'article 148 d'aquest capítol esmenta, entre altres competències assumibles per les comunitats autònomes, les que tenen relació directa amb l'entorn o «medi ambient», com ara l'ordenació del territori i l'urbanisme (competència 3a), els espais forestals i l'aprofitament que se'n pot fer (competència 8a), la gestió del medi ambient (competència 9a), la caça i la pesca (competència 11a) i el patrimoni monumental (competència 16a). L'article 149 estableix, en canvi, les matèries de competència exclusiva de l'Estat, entre les quals cal destacar la legislació bàsica sobre el medi ambient i sobre espais i aprofitaments forestals (competència 23a).

El mateix article 149, en el punt 3, estableix que les competències o matèries no atribuïdes expressament a l'Estat poden correspondre a les comunitats autònomes si així ho preveuen expressament els seus estatuts. Però si els estatuts no les mencionen, aquestes competències són estatals.

És important aquesta previsió legal, atès que matèries ben específiques com són la protecció de la natura i els espais naturals no s'esmenten a la Constitució ni com a competències autonòmiques ni estatals i, per tant, corresponen a les comunitats autònomes només quan ho hagin establert en els estatuts respectius.

L'Estatut d'autonomia de Catalunya del 1979 defineix, en l'article 9, les competències exclusives de la Generalitat. Així, en l'apartat 9 de l'article esmenta l'ordenació del territori i del litoral, l'urbanisme i l'habitatge i, en l'apartat 10, els «monts» (forests), els aprofitaments i serveis forestals, les vies pecuàries i pastures, els espais naturals protegits i les zones de muntanya.

Amb l'aprovació de l'Estatut va començar una nova època a Catalunya. La Generalitat va disposar d'unes competències exclusives en aquestes matèries i va passar a exercir-les.

Així, en una primera etapa, per manca d'una legislació pròpia i específica, va utilitzar la normativa bàsica de l'Estat, que en aquell moment era la Ley de Espacios Naturales Protegidos del 1975.

L'any 1982 foren aprovades les lleis de protecció de

la zona volcànica de la Garrotxa i del massís del Pedraforca, atesa la urgència d'una actuació de protecció d'aquests espais naturals sotmesos a explotacions degradants. L'any 1983 fou declarat parc natural el massís del Cadí-Moixeró i també es protegiren els aiguamolls de l'Empordà i, l'any següent, la vall de Poblet.

Segons l'article 9.10 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, la Generalitat gaudeix de competència exclusiva sobre els espais naturals protegits i s'hi afegeix que aquesta competència està relacionada amb el que disposa l'article 149.1.23 de la Constitució. Cal remarcar que, a diferència del que disposa l'Estatut en l'article 9.10, no existeix en el text constitucional cap referència a la matèria dels espais naturals protegits ni cap atribució de competència sobre ells. La Generalitat, en canvi, l'ha assumida com a competència exclusiva i ha desenvolupat la previsió concreta de l'article 149.3 de la Constitució.

La interpretació de l'advocat de l'Estat, en el recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei de protecció de la zona volcànica de la Garrotxa (Llei 2/1982), era que la competència es referia únicament als espais naturals ja protegits.

Aquesta interpretació sobre la inexistència d'una menció en la Constitució en matèria d'espais naturals i sobre el fet que és possible l'assumpció de la seva competència per part de les comunitats autònomes ha ocasionat que la protecció dels espais naturals s'hagi desvinculat del concepte de medi ambient, que es configura com un títol competencial diferent.

Per tant, com que la competència sobre espais naturals és exclusiva, s'ha d'explicar el que representa en la pràctica aquesta exclusivitat.

D'una banda, vol dir que correspon a la Generalitat la potestat legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva, incloent-hi la inspecció (EAC 25.2). També cal insistir que la competència sobre aquesta matèria no es pot veure limitada per l'Estat en aplicació d'altres normatives bàsiques sobre els indrets afectats (figura 21).

La potestat legislativa ha permès que la Generalitat declari espais naturals singulars i que dicti una llei per protegir i gestionar els diferents espais naturals de Catalunya i el seu paisatge. Aquesta situació es va produir l'any 1985, amb l'aprovació de la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, que va representar disposar d'un instrument general per a la protecció del medi natural i del paisatge del territori català. Aquesta llei, avui ja força envellida, va ser la primera a acollir una varietat de normes que incidien en la protecció del

FIGURA 21. Roureda de roure de fulla grossa de Can Torrent (Arbúcies), un dels boscos més singulars del Montseny en fase de regeneració a causa dels canvis d'ús. Fotografia de Josep M. Panareda.

medi natural i que fins aquell moment no estaven relacionades amb aquesta matèria.

El capítol I de la Llei estableix un conjunt de normes d'aplicació general als espais naturals —protecció del sòl contra l'erosió, de les aigües, de la qualitat atmosfèrica i, fins i tot, de l'educació ambiental. El pla especial, com a instrument de protecció dels espais naturals i del paisatge, és ben reconegut com una eina ideal per a aquestes finalitats. També la Llei busca minimitzar els efectes nocius de les infraestructures i vetllar per la protecció de les zones humides.

La figura del pla d'espais d'interès natural és una altra novetat incorporada a la Llei, que és com una mena de catàleg dels espais naturals de més valor o interès de Catalunya. La Llei també estableix el règim particular que s'ha d'aplicar a les quatre modalitats de protecció de l'espai natural que es preveuen, d'una major protecció als parcs nacionals i de menor als parcs naturals.

Aquesta llei també incorpora un òrgan força freqüent a la legislació d'altres països europeus. Ens referim al Consell de Protecció de la Natura, que ha d'estar integrat per un determinat nombre de membres de reconegut prestigi i competència en el coneixement i la gestió del medi natural.

En resum, es pot afirmar que aquesta llei va ser força pionera en el moment que fou aprovada i va servir d'instrument eficaç de l'Administració catalana per a la preservació dels espais naturals del país. El seu únic problema ha estat que, al llarg dels anys, no s'hagi anat actualitzant amb les novetats que s'han produït amb el pas del temps. Calia i cal posar-la al dia amb la incorporació de normatives europees vigents, amb el tractament adequat de la biodiversitat i de les connexions ecològiques del territori i amb altres qüestions actuals.

A fi d'aconseguir una coherència i correlació o correspondència entre el Pla Especial del Montseny i la

categoria corresponent dels espais naturals establerts per la Llei 12/1985, del 13 de juny, la Generalitat va aprovar el Decret 105/1987, del 20 de febrer, pel qual es declarà parc natural el massís del Montseny, atesa la proposta de la Diputació de Barcelona.

L'objectiu del decret (article 1) era la consecució dels qualificats valors naturals del massís d'una manera compatible amb l'aprofitament ordenat dels recursos i l'activitat dels seus habitants.

L'annex d'aquest decret especificava i definia la delimitació geogràfica del Parc Natural, que comprèn municipis de tres comarques: Osona, la Selva i el Vallès Oriental.

El decret també establí unes importants normes de caràcter general, relatives al règim urbanístic aplicable. El Pla Especial havia de regular detalladament els usos del sòl i l'edificabilitat de cada zona. Establí, també, els usos autoritzables a l'interior del Parc Natural —culturals, pedagògics i científics—, la regulació cinegètica, forestal i agropecuària i s'hi prohibien expressament les instal·lacions artificials que afectessin el paisatge. També s'hi prohibia la introducció d'espècies no autòctones, el foc en llocs no autoritzats i les edificacions en tot l'àmbit del parc que tenia la condició de no edificable.

El Parc Natural del Montseny seria administrat per la Diputació de Barcelona, seguint les directrius de la Junta Rectora d'aquest. Les funcions d'aquest òrgan eren descrites en els articles 5.2 i 6.3 del decret. La composició de la Junta Rectora era molt extensa i estava constituïda per representants de les administracions autonòmica, provincial i municipal, d'entitats agràries, de propietaris, de la universitat i d'associacions ambientals. També el decret recordava una de les funcions del Consell de Protecció de la Natura: l'assessorament científic que el Consell havia de prestar a l'administració del Parc.

Una disposició transitòria regulava la vigència del Pla Especial de Protecció del Montseny, mentre no es modifiqués o revisés.

Cal recordar que el nou Estatut d'autonomia de Catalunya, del 19 de juliol de 2006, manté, en l'article 144.2, la competència exclusiva en matèria d'espais naturals, que inclou des de la regulació i declaració fins a la planificació i gestió.

Quan aquest llibre es trobava en la fase final de l'edició, es va publicar el nou decret de la Generalitat sobre el Parc Natural del Montseny (Decret 127/2021,

de l'1 de juny). El nou decret anul·la el Decret 105/1987, del 20 de febrer; estableix una nova delimitació del Parc Natural —la descriu com a «definitiva»—, uns objectius i unes normes bàsiques i regula el futur Pla de Protecció del Parc Natural, la seva gestió i els òrgans rectors, executiu, consultiu i científic del Montseny, entre altres qüestions. També manté la vigència del Pla del Montseny del 1977-1978. Ha semblat oportú incloure l'articulat del decret, sense els seus annexos, en l'annex 4 d'aquesta obra.

12. EL MONTSENY I EL FUTUR. LA REVISIÓ DEL PLA ESPECIAL DEL 1977-1978 I LA NOVA JURISPRUDÈNCIA SOBRE EL MONTSENY. LA HISTÒRIA CONTINUA...

12.1. La Diputació de Barcelona va iniciar, divuit anys després de l'aprovació del Pla Especial de Protecció del massís del Montseny, una sèrie d'estudis i informes sobre l'estat i evolució dels sistemes naturals del parc del Montseny, que van prosseguir l'any 1994 en un debat obert sobre l'ordenació i el futur del Parc Natural, amb el títol *El Montseny i el futur*. Tot això, amb la finalitat d'adequar alguns continguts de l'ordenament i la seva normativa a l'evolució que la gestió i protecció dels sistemes naturals han tingut al llarg del temps. Sense oblidar que el Pla Especial del Parc Natural del Montseny ha esdevingut una guia per a la gestió del parc i un instrument per a la coordinació de totes les administracions que actuen sobre aquest territori.

Per a la revisió del Pla Especial del Montseny, la Diputació va crear una comissió d'assessorament presidida pel catedràtic emèrit de geografia Joan Vilà i Valentí i composta per quatre catedràtics més, un alcalde del massís, un exfuncionari forestal i un propietari.

Amb aquest assessorament, la Diputació va encarregar l'any 1995 a diferents especialistes i científics una sèrie d'estudis que havien d'abastar aspectes bàsics sobre el parc, com eren l'evolució del medi en els últims vint anys, el seu estat actual, les mancances de la informació disponible i una valoració i proposta de millora dels diferents paràmetres del Parc Natural.

Si bé existia una informació de base i molts estudis específics, aquesta era, en conjunt, una informació incompleta que no permetia tenir una idea global de la situació. S'estimava positiva la situació dels espais forestals i de la qualitat de les aigües, però resultava impossible dictaminar sobre la pèrdua d'espècies en els darrers anys. Caldria, per tant, redactar nous estudis de base sobre els processos ecològics que completessin els existents.

El Parc Natural del Montseny ha estat i és una àrea de visita de molts ciutadans de Catalunya (1.600.000 l'any 1993), població que s'ha mogut només per un 2% del territori del parc —zones molt concretes. Aquesta situació ha estat positiva, però s'haurà d'ampliar la zona visitable que es requereixi per facilitar la visita del públic interessat.

12.2. Un dels estudis més significatius encarregats en aquesta etapa fou un informe sobre l'estat i evolució dels paisatges del Montseny. Elaborat pel geògraf Josep Maria Panareda Clopés, donava una visió molt global de la situació del massís. L'informe comprenia una anàlisi de l'estat dels paisatges del Parc Natural i de la seva evolució al llarg dels últims vint anys. En l'estudi

es feia una diagnosi del seu estat actual i una valoració de la recerca i de les seves mancances i propostes per a una millora dels paisatges.

En el moment de la vigència del Pla Especial del Montseny, els seus paisatges ja havien evolucionat cap a estats més madurs. L'abandó de terres de conreu del massís i els canvis en l'ús del sòl foren importants els anys cinquanta i seixanta del segle passat. A la dècada de 1970 el paisatge del Montseny es considera com un espai on predomina el bosc. Amb el Pla Especial del Montseny s'aconseguí aturar la urbanització en determinats sectors del Montseny. Avui dia, les poques terres conreades destaquen molt en el paisatge de la muntanya. Un altre dels paisatges més sorprenents el constitueixen el conjunt de les fagedes; la seva evolució ha fet factible que ocupin els espais per damunt dels 1.000 metres d'altitud. També la diversitat del relleu comporta una gran diversitat dels paisatges del massís.

Segons l'informe per al coneixement dels paisatges del Montseny, manquen més estudis. Fins ara els alzinars, les fagedes, les landes i els matollars culminants són els que han estat més ben estudiats. En canvi, els paisatges de ribera, les rouredes i les pinedes ho han estat menys. L'informe Panareda detectava les mancances i feia, finalment, un seguit de propostes de nous estudis sobre tipologia i geografia històrica i cartografia de la flora i la fauna, entre d'altres.

12.3. Algunes de les col·laboracions en el debat sobre el Montseny i el futur van ser formulades en dues jornades celebrades a Mosqueroles amb aquest nom per persones reconegudes en el marc de la protecció del medi natural; per exemple, la ponència d'Antonio López Lillo, el qual manifestava, a partir d'una primera anàlisi, que la gestió del parc era l'adequada i assenyala algunes possibles millores en el foment del turisme rural, la promoció de les activitats agrícoles —establir marques de qualitat— i la reorientació de les visites, i finalitzava reafirmant que el parc del Montseny formava part dels espais més ben gestionats.

Una altra ponència (en la segona jornada de Mosqueroles) insistia que el manteniment de les activitats tradicionals, agrícoles, ramaderes i forestals eren fonamentals per a la conservació de la biodiversitat i els paisatges. També ressaltava que calia canalitzar adequadament la pressió humana que afectava el massís. Pel que fa a l'administració i gestió, apuntava que calia establir unes bases estretes de coordinació entre les administracions afectades i que la millor solució passaria per la creació d'un òrgan autònom que integrés totes les entitats

amb alguna competència sobre el massís del Montseny.

Una altra ponència, la d'Ignasi Castelló, cap del Servei de Parcs Naturals de 1994, recordava en els antecedents del seu treball l'elevat nombre de propietaris del massís (791) en un espai d'unes 30.000 ha. El 70 % són finques de menys de 25 ha i només es troben 47 finques de més de 150 ha, el 5,94 % del total. A partir d'aquesta situació, el ponent feia una classificació de la propietat en tres grups. Un era el grup de propietaris agricultors i silvicultors que exploten directament la seva propietat i hi viuen. Un segon grup el constituïen els propietaris associats o sindicats, que representaven el 10 % i eren la veu oficiosa de la propietat forestal. El tercer grup serien els propietaris forestals aliens a cap associació. Hi hauria un possible quart grup integrat pels propietaris decantats al sector de serveis, cada vegada més important. Com és conegut, l'oposició contra el Pla Especial del 1977 la van protagonitzar bàsicament els propietaris del segon grup, amb el resultat que ja s'ha explicat (vegeu el capítol 10).

El Tribunal Suprem va sentenciar, al cap de deu anys d'haver-se iniciat el procés, a favor de la legalitat del Pla Especial i, per tant, del Parc Natural. En aquesta ponència es remarcava que el compliment del planejament i la consolidació actual del parc demostraven que el Pla Especial va tenir, durant aquells anys, el suport de la majoria del país, tant de les administracions i institucions de tota classe —privades i públiques— com de les universitats i la ciutadania. Per això, el nou pla que pugui sortir de la modificació de l'actual serà el més viable i democràtic, sempre que aconseguixi ser el fruit d'un arbitratge entre les orientacions existents.

Finalment, es remarcava en aquest informe que l'enquesta als visitants manifestava que la qualitat ambiental del Montseny s'estimava molt bona per al 98,4 % dels usuaris. Els paisatges i la resta d'indicadors superaven el 70 % de la valoració. Tot això feia bona la gestió de la Diputació i, en conseqüència, l'objectiu pel qual es va crear el Parc Natural.

12.4. Les modificacions o revisions de plans d'ordenació o de lleis i normes poden seguir, bàsicament, dos camins. El primer seria suprimir o afegir als textos normatius certes determinacions necessàries per a la seva actualització. En aquest cas, el gruix de la disposició seguiria intacte i vigent i només les modificacions puntuals entrarien en una nova discussió. La segona possibilitat representa començar de nou i passar a formular un nou pla o una nova llei o norma sobre el tema en qüestió, amb la qual cosa caldrà passar per tots els tràmits o fases d'una complexa tramitació fins a l'aprovació, si resulta positiva. Evidentment, aquesta via, en el cas del Montseny, comporta tornar al principi i repetir totes les vicissituds i tornar a discutir qüestions bàsiques que ja foren superades i fins i tot guanyades da-

vant dels tribunals. Aquest camí és el que va escollir la revisió del Pla Especial del Montseny i ara, després d'una colla d'anys, ens tornem a trobar amb la manca d'una solució definitiva i satisfactòria, com es veurà. El primer tipus de solució, per exemple, ha estat una llàstima que no s'hagi aplicat amb la Llei d'espais naturals del 1985, que exigia i mereixia una adaptació i actualització gradual i puntual per adequar-la a les noves disposicions internacionals i europees. En el seu lloc s'han anat proposant durant anys noves lleis sobre els espais naturals i la biodiversitat que encara avui no veiem tramitades i encara menys aprovades. Sembla que hagin anat de calaix en calaix.

12.5. A la memòria del nou pla especial es reconeixien uns fets ben evidents: «Després de trenta anys de gestió del massís, la consolidació de l'espai natural protegit del Montseny era una realitat. L'antic pla especial ha estat, no només un instrument cabdal en la protecció i millora del sòl no urbanitzable de divuit municipis, sinó que ha operat de fet com un pla director, que ha harmonitzat el projecte territorial del Montseny i ha permès mantenir un dels paisatges de més qualitat del nostre país.»

En altres moments de la memòria del nou pla es manifesta: «L'esquema d'ordenació ha mostrat una gran eficàcia respecte de les corporacions locals. El balanç de trenta anys s'ha de considerar com a molt satisfactori. Fou una iniciativa aleshores tan agosarada [...]. El pla de 1977 fou innovador.»

Cal també recordar ara i aquí la complexa batalla processal que es produí després de l'aprovació definitiva del Pla, amb la intervenció de diverses instàncies processals, que va durar pràcticament una desena d'anys, fins que finalment el Tribunal Suprem va resoldre definitivament i satisfactòria sobre la legalitat del Pla Especial.

12.6. L'entitat conservacionista DEPANA, en un text publicat el 1994 en un suplement de la revista *Muntanya*, en preguntar-se sobre si calia revisar o modificar el Pla Especial del Montseny, assenyalava que «hi havia motius positius per estudiar-ho, però calia anar-hi molt amb compte. [...] Una revisió feta sota criteris marcats per les pressions humanes de l'entorn podia ser una arma de doble tall. Podia significar obrir un procés el resultat final del qual sigui una pèrdua neta de protecció per al parc, quan s'ha vist que el que cal és augmentar-la [...]. Sense un plantejament ferm i seriós, es pot caure en un greu error històric, permetent que els interessos contraris al parc avancin posicions en una lluita de pressions, que difícilment aconseguirien resultats millors que els que ara tenim, no es pot badar.»

També, en l'apartat de consideracions generals, l'informe del 15 de març de 2008 del Consell de Pro-

tecció de la Natura assenyalava que «si bé cal estimar el contingut de la documentació que constitueix el nou Pla Especial del Montseny, com d'un alt nivell, essent exhaustiva, completa i positiva; cal preguntar-se si era necessari haver encetat un nou procés global sobre el Montseny, tenint en compte les dificultats i la complexitat de la llarga tramitació a què va haver de sotmetre's el pla vigent».

Amb anterioritat, el 2 d'abril de 2007, el director general de Polítiques Ambientals i Sostenibilitat del departament corresponent va emetre un informe sobre el nou Pla Especial en el qual indicava que no es trobava en els supòsits d'avaluació ambiental que estableix la legislació, i que, per tant, no era procedent formular el document de referència. Aquest fet, com es veurà més endavant, va tenir greus conseqüències per a la tramitació final del nou Pla Especial.

12.7. La Direcció General d'Urbanisme va obrir la tramitació del nou Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc del Montseny, per l'Acord del 3 de maig del 2007, i va aprovar-lo inicialment. Era promogut per les diputacions de Barcelona i Girona i, tot seguit, es va obrir la informació pública, i també l'audiència als organismes afectats i a altres corporacions interessades. El Consell de Protecció de la Natura, en l'esmentat informe del 13 de març de 2008, insistia que «la problemàtica sorgida els últims anys sobre un pla especial que havia resultat eficaç i positiu durant trenta anys podia solucionar-se mitjançant altres instruments d'ordenació complementaris, que haurien fet possible la modificació puntual d'algunes determinacions, completar aspectes insuficients o prescrits del Pla i adaptar les normes a la legalitat vigent. L'ampliació de l'àmbit territorial del parc només representava un 5 % d'augment i per tant no era argument suficient que justifiqués una revisió global del pla».

A l'informe també indicava que «evidentment calia harmonitzar uns àmbits territorials tan dispers». El pla vigent comprenia 30.063 ha, o 29.338 ha, segons unes altres fonts. El decret de declaració de parc natural afectava 17.126,34 ha, i el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), 28.959,73 ha. A la Xarxa Natura 2000 eren 29.059,63 ha i el nou pla afecta un àmbit territorial de 31.063,90 ha. O sia, que el Pla vigent s'ampliava en unes 1.725 ha (un 5 %). Tot això feia necessari que el nou decret, que ha de substituir el Decret 105/1987, de declaració del Montseny com a parc natural, harmonitzi i posi al dia aquestes discrepàncies o diferències en els respectius àmbits territorials.

El nou pla també presenta diferències en la zonificació, sobretot en el nom de les zones. En el Pla vigent la zona genèrica de parc és la «reserva natural». Ara el nou pla l'anomena «zona d'interès natural». La «reserva natural qualificada» del Pla vigent ara passa a anomenar-se «zona de reserva natural».

Aquestes dues noves denominacions es complementen amb una nova «zona d'interès natural ecològic i paisatgístic», que coincideix amb l'espai del Montseny conegut com l'Alt Montseny i que va constituir el territori protegit pel Reial decret llei del 1928.

Tot això, continuava l'informe, faria necessari dictar, més que un nou decret de declaració de parc natural, una llei específica que regulés aquesta nova zonificació i que podria declarar «paratge natural d'interès nacional» —una de les modalitats de protecció de categoria semblant al parc nacional— aquesta nova zona aplicada a l'Alt Montseny. Seria una solució semblant a l'atorgada al parc del Cap de Creus, en què davant d'un conjunt divers de zones que inclou un paratge natural d'interès nacional, una llei específica en fou la solució.

L'informe del Consell de Protecció de la Natura, si bé era favorable al nou pla especial, hi assenyalava una sèrie de punts específics que s'estimaven massa permissius i que calia modificar substancialment en benefici de mantenir una protecció suficient del massís del Montseny.

12.8. L'equip tècnic redactor del nou Pla Especial hi va donar una resposta adequada en l'informe del Consell de Protecció de la Natura (CPN) el juliol de 2008, cosa ben positiva i que no succeeix gaire sovint. El document, força complet, comentava les diferents al·legacions del CPN. Quant a la necessitat de revisió del vell Pla Especial, s'estimava que calia adaptar-lo, passats trenta anys, al context actual (conceptual, legislatiu, territorial i socioeconòmic), que és notablement diferent del propi dels anys setanta. L'ampliació de l'àmbit territorial en unes 1.700 ha, la definició d'una nova zonificació i l'establiment de les àrees d'interès per a la connectivitat del parc eren els arguments bàsics de la resposta. Això no desvirtuava l'opinió del CPN del fet que es podia haver aconseguit el mateix objectiu amb altres procediments menys traumàtics, ja que la resposta reconeix que la complexitat de la revisió del Pla Especial del Montseny era efectivament molt gran i ha exigint un llarg procés i un nou diàleg amb totes les parts afectades i interessades. Quant a les altres consideracions que feia el CPN, s'estimaven justificades. L'equip redactor expressava que compartia plenament amb el CPN l'objectiu de garantir la preservació del Montseny i dels seus sistemes naturals, però de manera compatible amb el desenvolupament de les activitats socioeconòmiques que han modelat secularment el paisatge.

Pel que fa a la connectivitat, s'indicava que en la memòria del Pla s'expressava la voluntat dels òrgans del parc de cercar fórmules de gestió que repercutissin en la millora de la connectivitat del Montseny i, al mateix temps, s'estimava positivament la proposta del CPN d'afegir els àmbits fluvials de les rieres de Breda i

de Sant Llop fins a la unió amb la Tordera, com a àrees d'interès per a la connectivitat ecològica.

12.9. L'11 de desembre de 2008, el conseller Joaquim Nadal va aprovar definitivament el nou Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc del Montseny i, en la nota explicativa publicada posteriorment, hom insistia en l'increment de la superfície del Parc Natural (1.765 ha), l'augment de la zona de reserva natural, la garantia de la connectivitat del Montseny i la redefinició de la xarxa de dotacions. També es remarcava la inversió anual de prop de 4 MEUR, uns 135 euros per hectàrea, i s'insistia que el Pla revisat, després de trenta anys, havia quedat obsolet. El nou Pla Especial s'havia aprovat inicialment el 3 de maig de 2007 i, provisionalment, el 5 de desembre de 2008 (figura 22).

L'entitat Polígon Industrial Can Sedó, SL va interposar un recurs contenciós administratiu contra la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona per la desestimació per acte presumpte del recurs de reposició formulat contra la resolució dictada l'11 de desembre de 2008 pel conseller de Política Territorial i Obres Públiques, que havia aprovat definitivament el Pla Especial del Montseny.

La part actora, després d'enumerar els fets i fonaments de dret, sol·licitava que es dictés una sentència, per la qual, estimant el recurs, es declarés la nul·litat total del Pla, per infracció legal, i subsidiàriament demanava la nul·litat d'un conjunt d'articles de la normativa i, en últim terme, que es reconegués el dret del recurrent a seguir exercint l'activitat de producció d'energia elèctrica a l'empara de les seves concessions.

En el tercer fonament de dret de la sentència es consigna que el marc legal del Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc del Montseny és de naturalesa urbanística, en tant que s'ha formulat a l'empara de la Llei d'urbanisme.

El fonament quart de la sentència dictada per la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en la part final, assenyala que «los efectos significativos sobre el medio ambiente del citado plan especial determinan la exigencia de una evaluación ambiental y su omisión ha de comportar la estimación del recurso para declarar la nulidad del acuerdo recurrido [...] sin necesidad de tratamiento de los demás motivos en los que, de forma subsidiaria, se hacen valer en la demanda». En conseqüència, la sentència de la Sala va ser estimar el recurs interposat per Polígon Industrial Can Sedó, SL.

Cal recordar que l'aprovació del Pla Especial de Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc del Montseny també va provocar que altres empreses, com Nestlé Waters España, Font del Regàs, SA, Mármoles y Triturados Deulofeu, Aymar i Endesa i alguns particulars interposessin els corresponents recursos contenciosos administratius. Set d'aquests es van resoldre de manera favorable a la Diputació; de l'interposat per Font del Regàs, se'n va decretar l'arxiu provisional, i, com hem vist, l'únic que va prosperar va ser l'interposat per Polígon Industrial Can Sedó, SL.

12.10. La Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya van recórrer davant el Tribunal Suprem contra la Sentència de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. En data 16 de desembre del 2016, aquest alt tribunal va dictar la sentència definitiva, per la qual es desestimava el recurs de cassació interposat per les dues institucions contra la sentència dictada pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya el 26 de juny de 2015.

El fonament bàsic de la resolució consistia a escatir quina era la naturalesa del nou Pla Especial del Montseny, atès que les administracions promotores sostenien que aquest pla, ben singular, era un pla especial de protecció del medi natural i del paisatge; per tant, per

FIGURA 22. Les tres delimitacions del Parc Natural del Montseny.
ELABORACIÓ: Josep Germain.

la seva naturalesa, no era dels tipus de plans que requereixen una avaluació ambiental pels seus efectes sobre el medi. Així, el Tribunal Suprem va confirmar el que ja havia establert el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, i va remarcar que el Pla Especial del Montseny no era un simple pla especial d'ordenació del medi natural, sinó que també era un veritable pla territorial, amb finalitats no solament de gestió de l'àmbit de protecció, eina que també incloïa determinacions de caràcter urbanístic. Per tant, el Pla és un pla especial complex que no pot quedar exempt d'una avaluació ambiental, i per això l'omissió d'aquest tràmit en va comportar la nul·litat de ple dret.

Les conseqüències immediates d'aquesta sentència han estat que a partir d'aquest moment ha tornat a entrar en vigor el Pla Especial anterior, el de l'any 1978, amb totes les complicacions i dificultats que això comporta, per l'evolució de la legislació i la realitat urbanística; encara que aquesta nova situació no sembla que hagi d'afectar o dificultar la gestió diària del parc del Montseny.

Evidentment, la casuística que es produirà pot ser molt diversa i caldrà l'estudi concret dels casos que es presentin o es produeixin.

12.11. La nul·litat del Pla Especial del Montseny ha obligat a iniciar un nou procés de tramitació des del principi i a incorporar a l'expedient l'estudi d'avaluació ambiental.

El 23 de febrer de 2017, el Ple de la Diputació de Barcelona va emetre una declaració institucional en què manifestava la ferma voluntat de treballar coordinadament amb la Generalitat i totes les parts afectades per consensuar i aprovar com més aviat millor un nou decret de declaració de parc natural del Montseny i l'estudi d'avaluació ambiental, així com iniciar els treballs per a l'aprovació del nou pla especial de protecció del massís del Montseny.

El projecte de nou decret sobre el Parc Natural del Montseny va iniciar la seva tramitació l'any 2017 i s'estructura en quinze articles, quatre disposicions addicionals, quatre de transitòries, una de derogatòria i una de final. Inclou també quatre annexos.

L'article 1 regula la denominació del parc, que passa a ser *Parc Natural del Montseny*, i el nou àmbit territorial, i se li adjudica la categoria v de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura, que correspon a un «paisatge terrestre protegit». L'article 2 tracta la nova delimitació del Parc, que és la definitiva a efectes legals, i del nou nom de l'àrea protegida.

Els objectius generals i específics són regulats per l'article 3, i un extens article 4 estableix les normes bàsiques de protecció.

L'ordenació, la planificació i la gestió del Parc s'han de dur a terme per mitjà del Pla de Protecció del Medi Natural i del Paisatge que es desplega en els articles 5,

6 i 7. Els òrgans de direcció, gestors i rectors són regulats pels articles del 8 al 12, que estableixen una Junta Rectora (de trenta-nou membres més el secretari) i una Comissió Executiva (de catorze membres). L'òrgan gestor del Parc correspon a les dues diputacions afectades mitjançant una unitat específica. El càrrec de director del Parc és regulat per l'article 10. També es configura un Consell Consultiu, com a òrgan cooperador, format per trenta-dos membres, i un Comitè Científic, com a òrgan assessor, d'onze membres.

La disposició transitòria primera estableix que, mentre no s'aprovi el Pla de Protecció del Medi Natural i del Paisatge del Parc del Montseny, s'apliquin al massís les determinacions del Pla Especial del Parc Natural de 1977 (Barcelona) i 1978 (Girona), en aquells aspectes que no s'oposin al decret actual.

Altres aspectes de la transitorietat són regulats per les disposicions segona, tercera i quarta. La disposició derogatòria deixa sense cap efecte el Decret 105/1987, que declarava parc natural el massís del Montseny.

12.12. Evidentment, fins al dia en què es redacti aquest text, el nou decret no estarà aprovat. En la seva tramitació, cal destacar l'informe que ha emès el Consell de Protecció de la Natura (5 de novembre de 2018), el qual, si bé emet un informe favorable sobre el nou projecte de decret, proposa una sèrie de prescripcions per millorar el grau de protecció d'un espai natural tan significatiu i facilitar-ne la gestió en el futur.

Entre aquestes prescripcions cal remarcar les següents:

— Els objectius de protecció d'aquest decret per al Montseny són tan genèrics que podrien servir per a qualsevol altre espai.

— L'aplicació a l'àmbit del Montseny del règim del sòl no urbanitzable és sorprenent. A un espai natural, i menys al Montseny, no pot ser aplicable la mateixa normativa que a qualsevol altre sòl no urbanitzable del país. El decret hauria de tractar de manera molt més acurada i detallada la qüestió dels usos i activitats admissibles en aquest espai.

— L'absència del pla de protecció del medi natural i del paisatge deixa la porta oberta a la qualificació de sòl no urbanitzable de tot un seguit d'actuacions que poden resultar clarament lesives per al massís del Montseny.

— En la qüestió de les infraestructures, es constata novament la subordinació de les polítiques de protecció de la natura a altres interessos i polítiques sectorials.

— Les normes bàsiques de protecció de l'article 4 són clarament insuficients i no aborden qüestions tan importants com la gestió forestal, la caça, la fauna, la flora i d'altres.

— El pla de protecció del medi natural i del paisatge que caldrà desplegar mitjançant un futur pla de gestió serà una figura per poder-ne disposar a llarg termini,

ja que és sabut que més de la meitat dels parcs naturals de Catalunya no tenen aprovat un pla de protecció. Per això caldria que la normativa del decret entrés a regular de manera detallada els usos i activitats permissibles a l'espai natural. El mateix cal dir de les àrees d'interès per a la connectivitat ecològica i sobre la circulació de vehicles motoritzats per les pistes forestals.

— S'estima que els òrgans rectors, gestors i col·laboradors representaran una càrrega administrativa feixuga pel seu volum, que en dificultarà el funcionament. Són excessius i caldria reduir-los de manera important. Al mateix temps, s'observa el fort paper que hi tenen els representants d'organitzacions vinculades a l'ús, els aprofitaments o l'explotació dels recursos (tot el contrari del poc paper que s'atorga als implicats en el coneixement o la preservació del medi natural i el paisatge). Per tant, al marge de reduir els òrgans, se n'hauria d'ajustar la composició per acomplir els objectius

bàsics de la conservació del Montseny com a parc natural.

Amb aquesta situació actual, i com a resultat final d'aquesta revisió que ens torna al principi, potser no calia fer aquest camí tan feixuc. Com hem dit en aquest text, les solucions dràstiques o totals, sobretot en temes tan delicats com és la protecció dels espais naturals, moltes vegades comporten pèrdues considerables. Sempre hem estat partidaris de les solucions progressives, senzilles i pràctiques, com fan a molts altres països; és a dir, aproximacions parcials o puntuals. Ara ens trobem amb un nou decret que no satisfà els partidaris de la protecció del Montseny. No sabem quin resultat final tindrà i menys encara el futur d'un pla especial de protecció del medi natural i del paisatge del Montseny, que veiem massa lluny.

13. BIBLIOGRAFIA

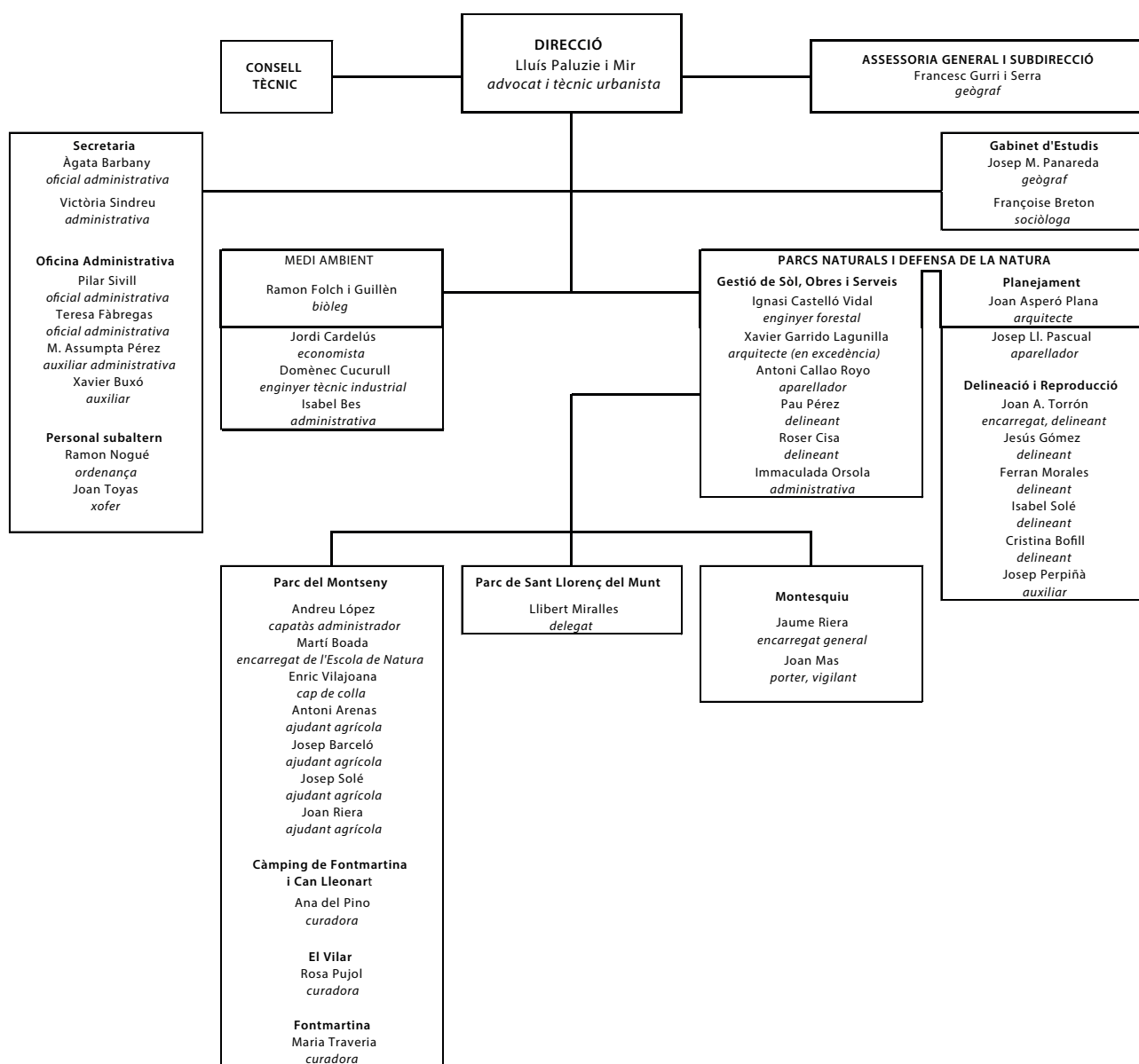
- ALBESA, C. (1978). *El Montseny com a pretext*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Aménagement et Nature (1977) [París], núm. 47: *Protection et aménagement - Catalogne*.
- ARIÑO, Gaspar; CUÉTARA, Juan M. de la (1982). *La protección jurídica de los espacios naturales*. Madrid: Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo.
- BASSOLS COMA, Martí (1988). «La protección de los espacios naturales a través de los planes especiales de urbanismo. Jurisprudencia sobre el Montseny y Sant Llorenç del Mund». *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. 3.
- BOADA, Martí (1995). *Rafael Puig i Valls, 1845-1920: Precursor de l'educació ambiental i dels espais naturals protegits*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (2002). *El Montseny: Cinquanta anys d'evolució dels paisatges*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BOADA, Martí; ROSELL, Carme (coord.) (1990). *Aixa: Revista Anual de la Gabella, Museu Etnològic del Montseny*, núm. 3: *Bibliografia del Montseny*.
- BOADA, Martí; ULLASTRES, Helena (1998). *El massís del Montseny: Guia per a visitar-lo*. Figueres: Brau, Columna.
- BOLÒS, Oriol de (1973). *La conservació de la natura i els seus fonaments*. Barcelona: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- (1983). *La vegetació del Montseny*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Servei de Parcs Naturals.
- BORDONS, J. (1973). «Descobrint el Montseny». *Muntanya*, núm. 668 (agost), p. 377-383.
- BRETON, F. (1992). «El territori del mas en el Montseny». *Aixa: Revista Anual de la Gabella, Museu Etnològic del Montseny*, núm. 5: *L'home i la muntanya*, p. 29-64.
- CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA (1920). *El Montseny*. Barcelona: L'Avenç.
- CHEVALIER, Marcel (1929). *Les paysages catalans*. París: Librairie Scientifique Albert Blanchard.
- COMISIÓN PROVINCIAL DE URBANISMO DE BARCELONA (1963-1969). *Plan General de Ordenación de la Provincia de Barcelona*.
- CRANDALL, Hugh (1977). *Yellowstone: The story behind the scenery*. Las Vegas: KC Publications.
- Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo* (1973) [Barcelona: Colegio Oficial de Arquitectos de Cataluña y Baleares], núm. 99: *Los parques naturales*.
- DELIBES, Miguel (1976). *S.O.S.: El sentido del progreso de mi obra*. Barcelona: Destino.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2003). *Diagnosi ambiental al Parc Natural del Montseny*.
- (2005). *Parc Natural del Montseny: Memòria 2005*.
- (2011). *El Parc Natural del Montseny: Un diàleg entre l'home i el territori*.
- (2014). *Cent anys de protecció del Montseny*.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. EQUIP TÈCNIC DEL SERVEI DE PARCS NATURALS (1976). *Pla Especial del Parc Natural del Montseny: Documento 0: Introducció general*.
- (1977). *Pla Especial del Parc Natural del Montseny: Documento 3: Texto normativo*.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. SERVEI DE PARCS NATURALS (1978). *El Montseny, parc natural de Catalunya*.
- (1980). *Els espais naturals a Catalunya*.
- (1995a). *El Montseny i el futur: Estat i evolució dels sistemes naturals al Parc Natural del Montseny: Eco-auditoria 1977-1995*.
- (1995b). *El Montseny i el futur: Debat sobre l'ordenació del Parc Natural del Montseny, taules rodones i jornades: gener-juny 1994*.
- DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE BARCELONA (1970). Aportació al XXX Congrés Mundial d'Urbanisme.
- (1972). *Diputació Provincial de Barcelona: 21 junio 1967-1972: Un lustro de gestió corporativa*.
- DOXIADIS IBÉRICA (1971). *Revisión del Plan General de Ordenación de la Provincia de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- DUFFEY, Eric (1971). *Conservación de la naturaleza*. Barcelona: Noguer.
- «El medi natural i el paisatge. Antecedents, problemàtica, marc competencial i legislació» (1996). (Prada, Universitat Catalana d'Estiu, 18-19 agost 1996).
- «El Montseny: les guies de la natura» (1981). *Ciència: Revista Catalana de Ciència i Tecnologia*, núm. 9 (setembre).
- «El Montseny, reserva ecològica, muntanya idíllica» (1979). *Destino* [Barcelona], núm. 2194 (24 octubre).
- ESTIVILL, L. (1944). *Montseny*. Barcelona: Velloso. [2a ed., Arimany, 1950]
- ESTRADA, F.; ROIGÉ, X. (2006). «Un mundo que ha desaparecido: La (re)construcció del pasadò y el presente en las masías del Montseny». *Globalización y localidad: Perspectiva etnográfica*. Barcelona: Universitat de Barcelona (Estudis d'Antropologia Social i Cultural), núm. 14.
- Estudi de descongestió de la comarca de Barcelona [abans, Pla AMB] (1966-1968). Comissió d'Urbanisme.

- FERRER, A. (1973). «Los parques naturales de la provincia de Barcelona». *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo* [Barcelona], núm. 99, p. 24-27.
- FOLCH, R. (coord.) (1976). *Natura, ús o abús?: Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. [2a ed. 1989]
- FONT, G. [et al.] (2002). *Torderades i eixuts: Els usos tradicionals de l'aigua al Montseny*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (2004). «El comerç de la neu del Montseny en època moderna». *Monografies del Montseny*, núm. 19, p. 133-156.
- FONT I QUER, Pius (1918). *Montseny, parc nacional*. Barcelona.
- FONTSERÈ, E. (1950). *Una visió meteorològica del Turó de l'Home*. Barcelona: G. Gili.
- GALLARDO, A. (1938). «Del Mogent al pla de la Calma». *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*.
- GURRI, F. (1975). *Les belleses tardorals del Montseny: Rutes turístiques*. Granollers: Alpina.
- INTERNATIONAL UNION FOR THE PROTECTION OF NATURE (IUPN) (1955). *Protégez aujourd'hui le monde de demain*.
- JONCH CUSPINERA, Antoni (1953). *El Montseny: Parque natural*. Granollers: Centro de Iniciativa y Turismo del Vallés Oriental.
- (1975). «Núcleos zoológicos y programación cultural en el parque regional del Montseny (Barcelona-Gerona)». *Ardeola* [Madrid], vol. 21, núm. 2, p. 1051-1077.
- (1979). *El Montseny i les seves quatre estacions*. Barcelona: Caixa d'Estalvis de Sabadell.
- LIOST, Guerau de (1908). *La muntanya d'ametistes*. Barcelona: O. Viader.
- (1948). *Obra poètica completa*. Barcelona: Selecta.
- LLOBET, Salvador (1944). *El medio y la vida en el Montseny*. Barcelona: Consejo Superior de Investigaciones Científicas.
- (1970). *El Montseny*. Granollers: Alpina. [Document cartogràfic]
- (1977). *El Montseny*. Granollers: Alpina. [Guia cartogràfica i excursionista]
- LLOPIS LLADÓ, N. (1942). «Sobre la estructura del Montseny». *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural* [Madrid].
- LÓPEZ LILLO, A. (1969). *Valoración del paisaje natural*. Madrid: Gráficas Reunidas.
- LÓPEZ RAMÓN, F. (1980). *La conservación de la naturaleza: Los espacios naturales protegidos*. Bolonya: Publicaciones del Real Colegio de España.
- LUNA, G.; MELERO, J. (2000). *Parc Natural del Montseny: Reserva de la Biosfera*. Barcelona: Diputació de Barcelona. (Guies dels Parcs; 1)
- MALAFOSSE, Jean de (1973). *Le droit de l'environnement, le droit à la nature*. París: Montchrestien.
- MARTÍN DIÉGUEZ, J. (1971). *El bosque en el silvetum del Montseny*. Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona.
- MESTRES, A. (1933). *Llegendes i tradicions del Montseny*. Barcelona: S. Bonavia.
- Monografies del Montseny* (1990) [Viladrau: Amics del Montseny].
- Muntanya* (1970) [Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya], núm. 652 (desembre).
- NUET BADIA, J. (1970). «Els pous de neu del Montseny». *Muntanya*, núm. 650 (agost), p. 75-86.
- OSONA, Artur (1879). *Excursió a la muntanya del Montseny*.
- (1880). *Guia general de les muntanyes del Montseny*. Barcelona: Impremta Renaixença.
- PALUZIE MIR, L. (1973). «Los espacios libres naturales, su regulación en nuestra legislación y algunas referencias sobre otros países». *Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo* [Barcelona], núm. 99, p. 8-15.
- (1975). «Els problemes del medi natural». *Muntanya*, núm. 682 (desembre), p. 507-519.
- (1977a). «Los problemas del medio natural. Legislación sobre protección y ordenación de los espacios rurales». *Revista de Derecho Urbanístico y Medio Ambiente*, núm. 51.
- (1977b). «Naturaleza y medio ambiente: Cuatro años de protección y defensa». *Sant Jordi* [Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona], núm. 101-102 (setembre).
- (1978). «El dret i els espais naturals protegibles». *Revista Jurídica de Catalunya*, vol. 77, núm. 4, p. 907-918.
- (1981). «La conservació de la natura a Catalunya». *Ciència: Revista Catalana de Ciència i Tecnologia*, núm. 9 (setembre).
- (1982). «Historique de l'établissement d'un parc naturel en Espagne: le Montseny». *Forêt Méditerranéenne*, núm. 1, p. 78-82.
- (1984a). «Els espais naturals protegibles. Alguns antecedents històrics». *Revista de l'ACM*, núm. 10.
- (1984b). «La situació de l'entorn i l'estratègia mundial per a la conservació». *Muntanya*, núm. 732 (abril), p. 58-60.
- (1990). *Los espacios naturales protegibles: su protección legal e incidencia en la ordenación del territorio*. Barcelona: Universitat Politècnica de Catalunya.
- (1994). «El Montseny» [Carpeta]. A: *Montseny i el futur: Debat sobre l'ordenació del Parc Natural del Montseny: Gener-juny 1994*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- (2003). «El Parc Natural del Montseny. El naixement d'una idea». Conferència dictada en l'aniversari (XXV) de l'aprovació del Pla Especial de Protecció (25 abril 2003).
- PANAREDA CLOPÉS, J. M. (1973a). *Estructura i dinàmica del paisatge del Montseny* [Tesi de llicenciatura]. Barcelona: Universitat de Barcelona.

- (1973*b*). «Estudio de paisaje integrado: ejemplo del Montseny». *Revista de Geografia*, vol. 7, núm. 1-2, p. 157-165.
- (1980). *Itinerari geogràfic al Montseny*. Barcelona: Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona.
- PARC NATIONAL DES PYRÉNÉES OCCIDENTALES (1968). *Programme de mise en valeur de la zone périphérique*.
- Pla General Metropolità de Barcelona* (1975). Comissió gestora de l'AMB.
- PLADEVALL, Antoni (1961). «Sant Marçal del Montseny». *Ausa* [Vic], núm. 35.
- (1991). «El Montseny a l'època medieval. Dominis i jurisdiccions». *Monografies del Montseny*, 6, p. 83-106.
- Primer Seminari sobre Espais Naturals (1977-1978). Diputació de Barcelona i I. E. A. local i Madrid. Barcelona.
- Primera Conferència Mundial de Parcs Nacionals (1965). Brussel·les.
- REALES, Lluís (2000). «Entrevista a Lluís Paluzie i Mir». *Medi Ambient, Tecnologia i Cultura*, núm. 27, p. 46-53.
- RIBOT, P.; CAMPRUBÍ, R. (1975). *El Montseny*. Barcelona: Destino.
- RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau M. (1932). *Regional Planning*. Generalitat de Catalunya.
- RUEDA, J. M.; TURA, J. (1995). *El Montseny*. Girona: Diputació de Girona.
- SAGARRA, Ignasi de (1927). «El Montseny». *Ciència*, vol. 2, núm. 20.
- SAINT MARC, Philippe (1972). *Socialización de la naturaleza*. Madrid: Guadiana de Publicaciones.
- San Jorge* (1964) [Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona], núm. 55-56 (segon i tercer trimestre).
- (1970) [Barcelona: Diputació Provincial de Barcelona], núm. 79-80 (tercer i quart trimestre).
- Síntesi del Pla General Metropolità* (1976). Corporació Municipal Metropolitana.
- SOLÉ SABARÍS, L. (1937). «El relleu del Montseny i de les Guillerries». *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*.
- SOLER INSA, Jordi (2010). *La política de protecció d'espais naturals de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- Vallés* [Granollers] (1974): *Especial Montseny*.
- VERDAGUER, Jacint (1901). *Ayres del Montseny*. Barcelona: Joventut.
- VIDAL I RIBA, Eduard (1912). *El Montseny: Itineraris*. Barcelona: L'Avenç.

ANNEX 1

Estructura i personal del Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient de la Diputació de Barcelona de l'any 1979

ANNEX 2

Finques adquirides en l'època de Joan Antoni Samaranch

L'any 1974 s'inicià la política d'adquisicions de sòl en les àrees naturals més qualificades del Parc del Montseny, actuació de la Corporació que reprenia la realitzada el 1929 amb l'adquisició de les finques El Vilar i Fontmartina.

La superfície adquirida els anys 1974-1977 representa unes 1.660,4 ha, la qual, sumada a l'existent el 1929, de 400 ha, fa que el patrimoni natural de la Diputació de Barcelona al Montseny fos, l'any 1978, de 2.060,4 ha, aproximadament un 15 % de tot el parc (figura 23).

Les finques adquirides durant aquesta etapa són les següents:

1a) **Can Leonart**. Fou adquirida el 5 d'abril de 1974 i es troba situada en el nucli de Santa Fe. S'ha destinat a la primera Escola de Natura en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona. És una casa ben conservada, amb tots els serveis, emmarcada per un espai lliure emmurallat, amb una superfície de 0,4 ha.

2a) **Masies L'Agustí i El Bellver** (figura 24), així com el **turó de Tagamanent**, amb les restes i ruïnes dels seus monuments històrics de considerable valor. L'església romànica conserva encara quelcom de la seva prestància i hauria d'ésser objecte d'urgents atencions de conservació. Al Bellver hi ha masovers. Aquestes finques formen un conjunt unit i foren adquirides de diferents propietaris el maig i el novembre del 1974. Assoleixen una superfície de 515 ha.

3a) **Masia La Morera**, adquirida en març de 1975, d'unues 100 ha, amb la casa ben conservada, amb masoveria.

4a) **Conjunt de masies i ermita de Santa Susanna**, situades en un indret de gran valor paisatgístic i tradicional del Montseny, d'una superfície aproximada de 135 ha. Adquirides en data 24 de febrer de 1976.

5a) **Finca El Cot (Sant Bernat) i masoveria Els Gorgs**. Finca important, d'unues 335 ha, arriba al Matagalls des del marge dret de la Tordera. Fou adquirida el 29 d'octubre de 1976. Inclou una reserva integral prevista en el Pla Especial del Parc Natural del Montseny.

6a) **Masia La Traüna**. Finca amb un edifici de valor tradicional i de considerable extensió superficial, està situada enfront de l'anterior (marge esquerre de la Tordera) i assoleix unues 220 ha.

7a) **Avetosa, turó de l'Home i les Agudes**. Comprèn la **reserva integral més important i coneguda del Montseny: els Avets de Santa Fe**, que formen la comunitat més meridional d'Europa. Representa una segregació de 135 ha de la finca més gran dels senyors de Capmany. Fou adquirida en data 5 d'abril de 1977.

8a) **Finca del coll de Santa Helena, riera de Gualba i turó de Morou**, d'unues 220 ha, és una altra segregació de la finca més gran dels senyors de Capmany. Es localitza també en uns punts de gran interès de la vall de Santa Fe, que inclou la **reserva integral del sot de Gualba**.

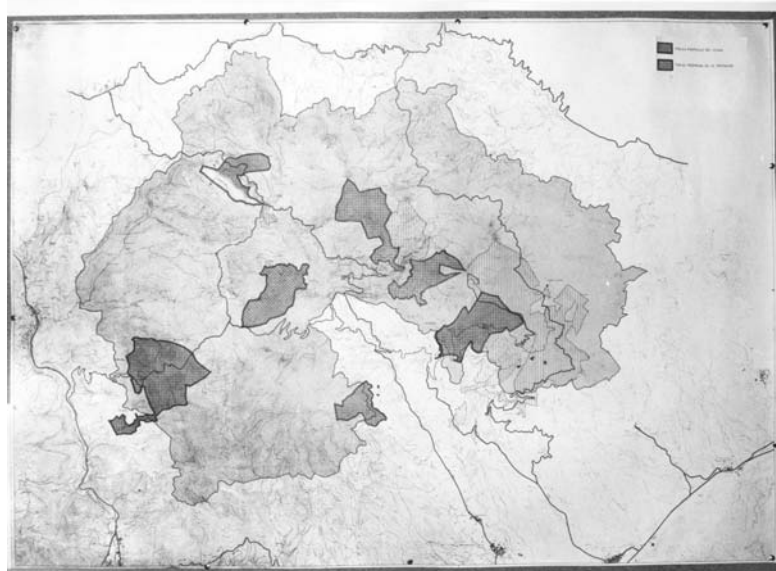

FIGURA 23. Plànol de les finques adquirides en l'època de Joan Antoni Samaranch.
FONT: Diputació de Barcelona.

FIGURA 24. Masia L'Agustí. Fotografia de Lluís Paluzie.

ANNEX 3

Finques adquirides per la Diputació de Barcelona fins a l'any 2016

	<i>Nom</i>	<i>Terme municipal</i>	<i>Hectàrees</i>
Finques que són propietat de la Diputació de Barcelona	El Vilar de la Costa	Fogars de Montclús	44,07
	Can Planes de Fontmartina	Fogars de Montclús	108,35
	Bosc de Can Riera de Ciuret	Fogars de Montclús	146,82
	Avetosa de les Agudes i turó de l'Home	Fogars de Montclús	135,00
	La Traüna	Fogars de Montclús, Montseny	205,54
	Sant Bernat i Can Gorgs	Montseny	318,47
	Coll Pregon	Viladrau	105,80
	Santa Helena i Morou	Fogars de Montclús	206,80
	Peça sot de Gualba	Gualba	3,23
	La Morera	el Brull	101,87
	El Bellver	Tagamanent	286,76
	L'Agustí	Tagamanent	190,26
	Santa Susanna	Sant Pere de Vilamajor	128,31
	Can Lleonart	Fogars de Montclús	0,85
	El puig de Sant Marçal	Montseny	43,42
	Peça Ros de Ramis	Fogars de Montclús	0,64
	Peça Layret	Montseny	1,00
	Peça Cortils	Fogars de Montclús	0,61
	Peça font del Profit	Fogars de Montclús	3,42
	Peça Carbonell	Fogars de Montclús	0,73
	Peça torrent del Clot	Tagamanent	18,53
	El Montgròs	el Brull	4,50
	Can Casades	Fogars de Montclús	0,60
	Peça Oriola	Viladrau	7,04
	Peça Jubany	Fogars de Montclús	2,60
	Peça les Illes	Montseny	22,03
	Rectoria de Vallcàrquera	Figaró-Montmany	1,71
	Finca del Cotolengo i font del Faig	el Brull	138,42
	Font de Passavets	Fogars de Montclús	14,50
	Peça del RACC (segregació de Cal Rei)	Fogars de Montclús	1,60
	Finca Santa Fe	Fogars de Montclús	535,60
	Can Terrer	Sant Pere de Vilamajor	87,00
	Casanova de Sant Miquel	Aiguafreda	94,00
	Esqueis del Bolivar	Montseny	8,00
	Cal Trompo	Fogars de Montclús	48,00
	Vallfornès	Tagamanent	681,00
	La Roureda del Puig	Montseny	15,05
	La Pedreguera	Montseny	18,47
	Sot de la Marleta	Viladrau	16,69
	Muntanya del Matagalls	Viladrau	66,90
Total finques de la Diputació de Barcelona			3.814,19
Finca propietat de la Diputació de Girona	Matagalls	Viladrau	361,22

Titularitat dels sòls del Montseny

Titularitat pública (Diputació de Barcelona)	3.814,19 ha	(12,28 %)
Titularitat pública (Diputació de Girona)	361,22 ha	(1,16 %)
Titularitat pública (Generalitat de Catalunya)	279,54 ha	(0,90 %)
Titularitat privada	26.608,95 ha	(85,66 %)

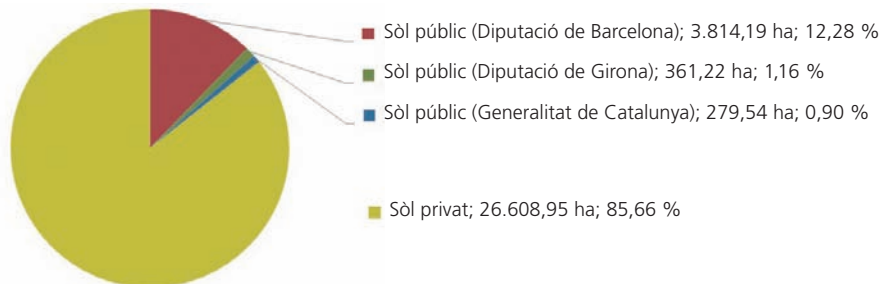

FIGURA 25. Titularitat dels sòls del Montseny.

FONT: Dades extretes de la Diputació de Barcelona i elaborades per Josep Germain.

ANNEX 4

Decret 127/2021, de l'1 de juny, sobre el Parc Natural del Montseny i sobre els espais del PEIN el Montseny i Cingles de Bertí¹⁰

L'article 144 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix que corresponen a la Generalitat la competència compartida en matèria de medi ambient i la competència per a l'establiment de normes addicionals de protecció. La competència compartida inclou, entre d'altres, la regulació dels recursos naturals, de la flora i la fauna i les mesures de protecció de les espècies, en el marc de les bases que fixi l'Estat com a principis o mínim comú normatiu.

La Llei 42/2007, del 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat, constitueix el marc jurídic bàsic per a la conservació, ús sostenible i millora del patrimoni natural i de la biodiversitat. L'article 37 de la Llei determina que són les comunitats autònomes les que han de declarar i determinar les fórmules de gestió dels espais naturals protegits. En aquest sentit, a Catalunya és aplicable la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, i d'una manera més específica l'article 25.2 determina que els parcs naturals es declaren mitjançant un decret del Govern.

El Montseny és el massís més enlairat, i un dels més extensos (més de 30.000 hectàrees), de la serralada Prelitoral Catalana. La seva altitud (1.706 m al turó de l'Home) i la seva situació propera al mar expliquen en gran manera la diversitat d'unitats del paisatge, d'hàbitats i d'espècies de flora i fauna d'aquesta muntanya mediterrània, on es troben representades tres de les quatre grans regions biogeogràfiques europees: la regió mediterrània, que defineix el massís, però també la regió atlàntica i la boreoalpina. Així mateix, conté una gran geodiversitat, amb quatre geozones incloses en l'Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya.

Tanmateix, les poblacions humanes han acabat de modelar el paisatge, afavorint determinades espècies enfront d'altres i substituint el bosc, en certes zones, per camps de conreu i pastures que, un cop abandonats, deixen pas a les brolles i matollars. Els elements del ric patrimoni històric i arquitectònic del massís van des de les restes paleolítiques, megalítiques i ibèriques a les mostres d'arquitectura religiosa o militar de l'edat

mitjana, el patrimoni industrial i l'extens conjunt de masies, que ens mostren una gran diversitat de tipologies en funció de les característiques de l'indret i del tipus d'explotació. En l'actualitat, el Montseny, bo i mantenint activitats agrícoles, ramaderes i forestals significatives, esdevé un espai de lleure per als quatre milions llargs de ciutadans que viuen a l'entorn i generen una bona part de les activitats econòmiques de la muntanya.

Aquests valors naturals i culturals expliquen que el massís hagi estat un dels primers espais naturals protegits de Catalunya. L'interès per la preservació del paisatge del Montseny es va fer palès ja al principi del segle xx de la mà dels primers excursionistes i va ser posat en relleu davant el ple de la Mancomunitat de Catalunya pel diputat Jaume Bofill i Mates l'any 1922, quan va presentar una moció per proposar la creació al Montseny del primer parc nacional de Catalunya. L'any 1928 un reial decret va crear el Patronat de la muntanya del Montseny, que havia de garantir un cert nivell de protecció al nucli central del massís, i esdevingué així el primer espai protegit del territori català.

A la dècada dels setanta, la Diputació de Barcelona i la Diputació de Girona van promoure un pla especial urbanístic de protecció del massís del Montseny, que va ser aprovat el 26 de juliol de 1977 per al sector barceloní i el 26 de gener de 1978 per a l'àmbit gironí. Aquest mateix any rebé també el reconeixement internacional amb la seva declaració com a Reserva de la Biosfera, dins el Programa MaB (Home i Biosfera) de la UNESCO. Amb l'aprovació del Pla Especial, es dotava el massís del Montseny d'un instrument de protecció amb una extensió d'unes trenta mil hectàrees.

Posteriorment, mitjançant el Decret 105/1987, del 20 de febrer, es va declarar Parc Natural el massís del Montseny —que només va abastar la part central del massís. L'any 1992 es va aprovar el Pla d'espais d'interès natural (PEIN mitjançant el Decret 328/1992, del 14 de desembre), del qual forma part l'espai Massís del Montseny (annex 1 de les Normes del PEIN), amb la delimitació que consta al document III de les Normes del PEIN. Més endavant, l'any 2006, aquest espai es va integrar dins la Xarxa Natura 2000.

En el moment present, és necessari consolidar el Parc Natural per desenvolupar i garantir la protecció del patrimoni natural i cultural d'aquest espai emble-

10. El Decret complet, amb els seus annexos (principalment plànols), que no han estat inclosos aquí, es publicà en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 8428, del 8 de juny de 2021. Podeu consultar el text complet del Decret a l'adreça següent: <https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/8428/1856211.pdf>.

màtic, aprofundir en l'equilibri entre la conservació del medi i el desenvolupament sostenible, promoure la valoració i l'ús social del seu paisatge i ampliar el seu àmbit, de tal manera que coincideixi amb la totalitat de l'espai natural protegit i el conjunt dels sistemes naturals d'interès del Montseny. D'acord amb això, escau aprovar un nou decret que substitueixi el Decret 105/1987 i que renovi el marc normatiu aprovat el 1987.

D'altra banda, i per tal d'unificar els límits de les diverses figures de protecció existents al massís, el present decret modifica també la delimitació dels espais del PEIN Massís del Montseny i Cingles de Bertí, inclosos en el PEIN d'acord amb el Decret 328/1992, pel qual s'aprova el Pla d'espais d'interès natural. Aquest decret amplia l'àmbit de l'espai Massís del Montseny i la seva delimitació coincideix amb la del Parc Natural. Això implica també modificar puntualment el límit de l'espai del PEIN Cingles de Bertí al terme municipal de la Garriga, de tal manera que el riu Congost passa a ser la divisòria entre els dos espais esmentats. També es canvia la denominació de l'espai (Massís del Montseny per «el Montseny»), de manera que a totes les figures de protecció s'utilitzi «el Montseny», nom tradicionalment utilitzat per usuaris, estudiosos i gestors.

Les modificacions del PEIN indicades s'han sotmès al tràmit d'avaluació ambiental estratègica ordinària, d'acord amb el que estableix la normativa aplicable. Aquest tràmit s'ha resolt amb la declaració ambiental estratègica, de caràcter favorable, continguda en la Resolució TES/507/2020, del 25 de febrer, publicada en el DOGC núm. 8074, de 28 de febrer de 2020.

El present decret estableix també un nou model de governança del Parc Natural, d'acord amb el debat i el consens global assolit al territori durant el procés de participació associat a la redacció i tramitació del Pla especial vigent entre el 2008 i el 2016. En aquest sentit, aquests òrgans aglutinen tant les administracions públiques directament implicades amb el territori —ajuntaments, diputacions i Generalitat de Catalunya— com les institucions i els representants de la societat civil. La composició d'aquests òrgans ha de respondre al principi de paritat entre dones i homes segons la legislació vigent.

El decret s'estructura en setze articles, cinc disposicions addicionals, dues disposicions transitòries, una disposició derogatòria, una disposició final i cinc annexos. L'article 1 determina la denominació i la delimitació del Parc Natural. L'article 2 modifica la denominació i delimitació dels espais del PEIN Massís del Montseny i Cingles de Bertí. Els articles 3, 4, 5, 6 i 7 se centren en els objectius i normes de protecció i l'ordenació i planificació de l'espai natural protegit. Els articles següents fins al 13 estableixen els òrgans de gestió, de govern i de participació del Parc Natural. Els articles 14 i 15 es refereixen, respectivament, al règim

de finançament i als beneficis aplicables en l'àmbit del Parc Natural. L'article 16 preveu el desenvolupament d'actuacions de divulgació, de recerca i de programes d'interpretació i educació ambiental. L'annex 1 correspon a la taula de superfícies dels espais naturals protegits desglossada per municipis i els annexos 2, 3, 4 i 5 corresponen a la cartografia de delimitació dels espais naturals protegits i als enclavaments del municipi de Montseny a diferents escales.

Les disposicions addicionals primera i segona aborden la relació del Parc Natural amb la Reserva de la Biosfera del Montseny. La disposició addicional tercera se centra en la gestió de les masses d'aigua subterrània vinculades al massís del Montseny. La disposició addicional quarta determina el foment d'acords entre les diferents entitats públiques i òrgans amb competències en l'àmbit del Parc Natural, així com amb entitats i propietaris privats concernits, amb l'objectiu d'incentivar externalitats positives. La disposició addicional cinquena fa referència a les directrius de planejament urbanístic del municipi de Montseny perquè els enclavaments exclosos del Parc Natural mantinguin la seva condició de sistema d'espais lliures. Finalment, la disposició addicional sisena preveu, en cas que correspongui, el traspass de les funcions de les diputacions de Barcelona i de Girona als consells de vegueria.

La disposició transitòria primera determina que el Pla Especial de protecció del medi natural i del paisatge del Parc del Montseny, aprovat l'any 1977-1978, s'aplica dins el seu àmbit mentre no s'hagi aprovat el Pla previst a l'article 5 del decret. La disposició transitòria segona resol el funcionament inicial de l'òrgan rector i inclou altres previsions relatives a la resta d'òrgans. Finalment, la disposició derogatòria única deroga el Decret 105/1987, del 20 de febrer, pel qual es declara Parc Natural el massís del Montseny, i la disposició final determina l'entrada en vigor d'aquest decret.

Amb els informes del Consell de Protecció de la Natura i del Centre de la Propietat Forestal es dona compliment als informes preceptius exigits per la normativa sectorial en matèria d'espais naturals.

En conseqüència, a proposta de la consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, d'acord amb el dictamen de la Comissió Jurídica Assessora, i prèvia deliberació del Govern,

DECRETO:

Article 1. *Denominació i delimitació del Parc Natural del Montseny*

1.1. El Parc Natural del massís del Montseny passa a denominar-se *Parc Natural del Montseny*.

1.2. S'amplia l'àmbit territorial del Parc Natural del Montseny. La nova superfície, desglossada per municipis, és la que consta a l'annex 1. S'aprova la nova delimitació geogràfica del Parc Natural que consta als plànols dels annexos 2 i 3 i al plànol de l'annex 5, que

delimita els enclavaments del municipi de Montseny que resten exclosos de l'àmbit del Parc Natural. Quan el límit del Parc Natural ressegueix un curs fluvial aquest límit es correspon amb el límit de la zona de flux preferent, d'acord amb la definició prevista a la normativa d'avaluació i gestió del risc d'inundacions.

1.3. El Parc Natural del Montseny se situa entre les províncies de Barcelona i Girona i comprèn territoris dels municipis del Brull, Seva i Viladrau, a la comarca d'Osona; d'Arbúcies, Breda, Riells i Viabrea, i Sant Feliu de Buixalleu, a la comarca de la Selva; i d'Aiguafreda, Campins, Cànoves i Samalús, Figaró-Montmany, Fogars de Montclús, Gualba, la Garriga, Montseny, Sant Esteve de Palautordera, Sant Pere de Vilamajor i Tagamanent, a la comarca del Vallès Oriental.

1.4. Als efectes de la identificació internacional homologada, al Parc Natural del Montseny se li adjudica la categoria v de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN), corresponent a un paisatge terrestre protegit.

Article 2. *Denominació i delimitació dels espais del PEIN el Montseny i Cingles de Bertí*

2.1. L'espai Massís del Montseny passa a denominar-se *el Montseny*.

2.2. S'amplia l'àmbit territorial de l'espai del PEIN el Montseny i es modifica la delimitació d'aquest espai i de l'espai Cingles de Bertí, d'acord amb el que s'estableix als plànols dels annexos 3 i 4. Al municipi de la Garriga, una part de l'espai Cingles de Bertí s'inclou a l'espai el Montseny.

2.3. La nova delimitació de l'espai el Montseny és la definitiva als efectes del que disposen l'article 16.2 de la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, i els articles 8.1 i 8.2 de les Normes del PEIN, aprovades pel Decret 328/1992, del 14 de desembre.

Article 3. *Objectius de protecció del Parc Natural del Montseny*

3.1. Els objectius de protecció del Parc Natural del Montseny, amb caràcter general, són la protecció, conservació i millora del patrimoni natural i cultural, i l'impuls del desenvolupament rural i l'ús públic d'acord amb el principi de l'ús sostenible dels recursos naturals, com a recurs ambiental estratègic en el si del sistema d'espais naturals protegits.

3.2. Amb caràcter específic, s'estableixen els objectius següents:

a) Establir un règim d'ordenació i de gestió adreçat al desenvolupament sostenible, que faci compatible la protecció dels valors geològics, hidrològics, biològics, ecològics, paisatgístics, etnològics i culturals, amb l'aprofitament ordenat dels recursos i l'activitat dels seus habitants.

b) Ordenar l'ús públic garantint-ne el gaudi equitatiu, fonamentat en l'estimació del patrimoni natural

i cultural, i el respecte dels drets i titularitats de caràcter privat que existeixen dins el seu àmbit, evitant-ne els efectes negatius sobre la conservació de l'espai.

c) Conservar i millorar la diversitat biològica, el patrimoni geològic i la viabilitat ecològica a llarg termini dels ecosistemes mitjançant la gestió activa i integral del conjunt dels seus recursos.

d) Planificar i gestionar el Parc Natural com a peça integrant d'estratègies territorials a gran escala, en especial del sistema d'espais naturals protegits, per contribuir a l'establiment i consolidació de xarxes ecològiques, i a la millora de la connectivitat amb els espais de l'entorn i de la funcionalitat del conjunt de la matriu territorial i dels seus processos ecològics.

e) Potenciar les activitats socioeconòmiques, en particular les activitats tradicionals com la gestió forestal, l'agricultura i la ramaderia extensiva, compatibles amb els objectius de conservació de l'espai, que contribueixin a perpetuar la qualitat ambiental i paisatgística del Parc Natural, així com la millora de la qualitat de vida dels seus habitants.

f) Conservar i millorar el patrimoni arquitectònic, arqueològic, històric i etnològic.

g) Fomentar la recerca científica i la transferència tecnològica dirigides a la gestió del patrimoni natural i cultural i a impulsar l'aprofitament sostenible dels recursos naturals i el desenvolupament rural i promoure el Montseny com a espai de coneixement.

h) Promoure el coneixement dels valors patrimonials i la seva utilització social òptima com a bé comú, mitjançant la interpretació i l'educació ambiental.

Article 4. *Normes bàsiques de protecció del Parc Natural del Montseny*

4.1. Els usos i aprofitaments s'han de desenvolupar de manera ordenada i compatible amb la conservació dels valors naturals de l'espai, d'acord amb les normes d'aquest decret i del que estableixin els instruments de planificació i ordenació corresponents i els règims específics aplicables.

4.2. Els usos públics s'han de desenvolupar congruentment amb els objectius de protecció de l'espai, i no poden representar efectes negatius sobre els valors protegits. Així mateix, l'ús públic s'ha de desenvolupar amb ple respecte als béns i drets privats i comunals. Les activitats d'ús públic col·lectives organitzades han de ser compatibles amb la conservació d'hàbitats i espècies i autoritzades per l'òrgan gestor del Parc Natural, sens perjudici de les competències d'altres administracions. Pel que fa a la pràctica d'esport i d'activitats de lleure a títol particular i de forma no organitzada, l'òrgan gestor del Parc Natural pot establir límits temporals i per zones per assegurar la compatibilitat esmentada, i quan sigui el cas d'acord amb l'administració competent en matèria de protecció de fauna i flora.

4.3. En l'àmbit del Parc Natural del Montseny és

aplicable el règim del sòl no urbanitzable fixat per la legislació urbanística vigent a Catalunya, així com el que estableixi el corresponent Pla de protecció del medi natural i del paisatge que preveu l'article 6.

4.4. S'admeten les obres de conservació, millora, ampliació i rehabilitació de les edificacions i les instal·lacions existents en el moment de l'entrada en vigor d'aquest decret, sempre que tinguin la cobertura jurídica corresponent i siguin destinades al desenvolupament dels usos i les activitats previstos pel planejament urbanístic i admesos per aquest decret. Les condicions i la regulació s'estableixen per mitjà del Pla de protecció del medi natural i del paisatge.

4.5. Es prioritza la reutilització dels edificis existents sobre la nova construcció i, per consegüent, la rehabilitació o restauració prevalen respecte a la reconstrucció.

4.6. Únicament s'autoritza la circulació de vehicles motoritzats per les pistes forestals i els camins rurals determinats a aquest efecte en el Pla de protecció del medi natural i del paisatge, amb les excepcions previstes a la normativa en matèria d'accés motoritzat al medi natural. En la determinació dels camins pels quals es permet la circulació motoritzada no restringida s'han d'evitar les zones de màxima sensibilitat ambiental.

4.7. No es permet la implantació de noves línies de transport i repartiment d'energia elèctrica d'alta tensió, de nous embassaments, de noves instal·lacions de generació d'energia hidroelèctrica amb finalitats comercials, d'instal·lacions de telecomunicació, llevat de les destinades a donar servei a la població dels municipis esmentats a l'article 1.3.

4.8. S'admeten les tasques de conservació i també les actuacions de condicionament o ampliació de les infraestructures existents dins l'àmbit del Parc Natural requerides per la planificació territorial o sectorial. En aquests dos casos es requereix l'informe previ del Parc Natural i, si és el cas, cal aplicar el procediment d'avaluació del seu impacte ambiental i l'estudi d'alternatives, d'acord amb el que preveu la Llei 21/2013, del 9 de desembre, d'avaluació ambiental, o la norma que la substitueixi.

4.9. Activitat cinegètica i piscícola

a) No es permeten les activitats cinegètiques i piscícoles amb caràcter de competició, demostració o formació.

b) L'òrgan gestor del Parc Natural, d'acord amb la legislació de pesca vigent, ha d'emetre un informe previ preceptiu sobre els plans tècnics de gestió piscícola de les zones de pesca controlada. Fora d'aquestes zones, d'acord amb la legislació de pesca vigent, resta expressament prohibida la pesca llevat que excepcionalment s'autoritzi per raons científiques, de gestió i de salvament d'espècies piscícoles per motius de conservació de la biodiversitat.

c) El control de depredadors, per raons cinegètiques o sanitàries, ha d'estar justificat de manera tècnica o científica. S'ha de vetllar per la no extinció de les poblacions de depredadors i aplicar un pla de seguiment per avaluar els resultats de les actuacions.

4.10. Protecció del regne mineral

a) Les administracions competents han de vetllar pel manteniment del bon estat de conservació de les localitats d'interès geològic (geomorfològic, mineralògic, hidrogeològic, petrològic, paleontològic, entre d'altres), dels sòls i del sistema hídric de l'espai. En particular, no s'admeten actuacions ni activitats que comportin efectes negatius sobre els valors patrimonials naturals dels espais inclosos en l'Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya que es troben dins l'àmbit del Parc Natural del Montseny, els quals són objecte d'especial protecció, com també les altres localitats que determini el Pla de protecció del medi natural i del paisatge.

b) Les actuacions, usos o activitats s'han de realitzar de manera que es minimitzin els processos erosius o la inestabilitat dels substrats geològics característics de l'espai.

4.11. Protecció dels recursos hídrics, dels cursos d'aigua i de les riberes

a) Les rieres i torrents, tant permanents com discontinus, són considerats elements de protecció especial a la totalitat de l'àmbit del Parc Natural. No s'admeten actuacions que puguin produir una alteració significativa de l'estat de conservació favorable de les espècies i hàbitats associats que són objecte de protecció. Així mateix, s'ha de fomentar la seva recuperació i restauració quan sigui el cas.

b) Les actuacions, usos o activitats que afecten les fonts, surgències naturals, àrees d'inundació natural i zones humides i cursos hídrics no poden comportar la disminució significativa de la qualitat i quantitat de les seves aigües ni afectar negativament l'estat de conservació favorable dels hàbitats associats.

c) Les noves infraestructures que puguin dificultar la mobilitat de les espècies aquícoles i el compliment del seu cicle biològic s'han de projectar i construir adequadament, per tal de preservar o millorar la connectivitat fluvial.

d) Per tal d'assegurar la funcionalitat ecològica de l'espai fluvial, quan les àrees d'interès per a la connectivitat ecològica es basin en cursos fluvials, s'ha d'assegurar que es respecti el cabal hidrològic establert per l'administració competent i que la morfologia de la llera i les vores, la qualitat de l'aigua i l'estat de conservació de les poblacions d'espècies ripàries i de la vegetació de ribera siguin les idònies per desenvolupar les funcions d'hàbitat i connector associades.

e) Les actuacions planificades en l'àmbit de les zones de ribera s'ordenaran mitjançant els instruments d'ordenació corresponents.

4.12. Protecció de la fauna, dels fongs, de la flora i de la vegetació

a) Només s'admet la reintroducció d'espècies quan siguin pròpies de la fauna i la flora autòctona de l'espai i amb l'informe favorable de l'òrgan gestor, i sempre d'acord amb la normativa aplicable en la matèria.

b) El tritó del Montseny (*Calotriton arnoldi*), com a endemisme d'aquest massís, catalogat com a espècie en perill d'extinció, gaudeix de protecció estricta, així com el seu hàbitat i els ecosistemes, comunitats i elements biològics associats. En conseqüència, només s'admeten, en el seu hàbitat, les activitats directament associades a la recerca i la conservació i es prohibeix qualsevol ús o aprofitament que pugui tenir un efecte negatiu significatiu sobre el seu estat de conservació.

Article 5. *Protecció, ordenació i gestió del Parc Natural del Montseny*

5.1. La protecció, l'ordenació i la gestió del Parc Natural s'han de dur a terme per mitjà del Pla de protecció del medi natural i del paisatge que preveu l'article 6 i el Pla de gestió previst a l'article 7.

5.2. El departament competent en matèria de patrimoni natural i biodiversitat pot formular altres plans i programes d'actuació de caràcter sectorial i específic per garantir els objectius de conservació del Parc Natural, d'acord amb la normativa sectorial aplicable i d'acord amb les altres administracions amb competències sectorials dins l'àmbit del Parc Natural.

Article 6. *Pla de protecció del medi natural i del paisatge del Parc Natural del Montseny*

6.1. El departament competent en matèria de medi natural i biodiversitat ha de formular un pla de protecció del medi natural i del paisatge, d'acord amb el que preveuen l'article 5 i següents de la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, o la norma que la substitueixi. El pla es tramita i s'aprova d'acord amb el que preveu la llei esmentada. En la tramitació del pla, a més dels informes previstos a l'article 5.ter de la Llei 12/1985, del 13 de juny, s'ha de sol·licitar un informe de la Junta Rectora del Parc Natural.

6.2. El Pla de protecció del medi natural i del paisatge, com a desplegament dels aspectes previstos a l'article 5.2 de la Llei 12/1985, ha d'incloure les determinacions següents:

- a) Els objectius generals i específics del Parc Natural.
- b) La delimitació de l'àmbit territorial objecte d'ordenació, i la descripció i interpretació de les seves característiques físiques, geològiques i biològiques.
- c) L'estructura general de l'ordenació del Parc Natural i les actuacions necessàries per implantar-la.
- d) Les directrius i les normes generals d'ordenació, ús i gestió del Parc Natural.
- e) L'ordenació i la regulació dels usos i les activitats

en l'àmbit del Parc Natural, d'acord amb el que estableix l'article 4.

f) La concreció i regulació de les activitats que puguin comportar un risc per a les espècies, els hàbitats i els sistemes naturals.

g) El tractament específic per al desenvolupament de les activitats agràries —agrícoles, ramaderes i forestals— que, a més de complir les normatives sectorials, tendeixin a afavorir l'assoliment dels objectius de conservació i altres determinacions del Pla de protecció.

h) El tractament específic de les espècies de fongs i de flora protegida de manera estricta per la legislació sectorial i aquelles que requereixen protecció a causa de la seva situació d'excepcionalitat, vulnerabilitat o perill d'extinció dins l'àmbit del Parc Natural.

i) El tractament específic de les espècies de fauna protegida de manera estricta per la legislació sectorial i aquelles que requereixen protecció a causa de la seva situació d'excepcionalitat, vulnerabilitat o perill d'extinció dins l'àmbit del Parc Natural.

j) Definir els hàbitats amenaçats dins l'àmbit del Parc Natural en els quals s'han d'evitar actuacions que puguin malmetre significativament el seu estat de conservació favorable i, així mateix, s'ha de fomentar la seva recuperació i restauració.

k) Definir les espècies de fauna cinegètica d'interès per la situació regressiva o expansiva de llurs poblacions dins l'àmbit del Parc Natural, a fi i efecte d'adoptar les mesures necessàries per tal de revertir aquesta dinàmica regressiva.

l) L'inventari, la valoració i la definició dels criteris de bon estat de conservació dels ecosistemes, dels hàbitats i de les espècies de flora autòctona i de fauna salvatge presents al Parc Natural, amb la determinació de les mesures de protecció adequades per a la seva defensa, recuperació i protecció.

m) L'inventari i la valoració de l'estat de conservació del patrimoni geològic del Parc Natural, amb les mesures de protecció adequades per a la seva conservació i les mesures específiques per preservar els valors geològics dels paratges inclosos en l'Inventari d'espais d'interès geològic de Catalunya.

n) L'inventari i la valoració de l'estat de conservació del patrimoni cultural del Parc Natural, amb les mesures de protecció adequades per a la seva conservació, millora i restauració.

o) La informació necessària sobre els valors naturals que concorren en l'àmbit del Parc Natural, i que justifiquen un grau de protecció contra el soroll elevat en les zones de sensibilitat acústica alta (A1) i d'especial protecció de la qualitat acústica (ZEPQA) d'acord amb el que preveuen la Llei 16/2002, del 28 de juny, de protecció contra la contaminació acústica, i els decrets que la despleguen.

p) Les mesures per evitar la fragmentació dels hàbitats i garantir la connectivitat ecològica en el Parc

Natural i en les àrees d'interès per a la connectivitat ecològica, amb una atenció especial a la conservació o recuperació d'elements i àmbits d'interès connector, i a la prevenció de l'aparició d'elements o canvis d'usos del sòl que comportin la formació de barreres.

q) Les condicions específiques per a la implantació, modificació i manteniment d'infraestructures de serveis tècnics dins de l'àmbit del Parc Natural.

r) Els criteris i les determinacions per a la màxima integració ambiental i paisatgística de les construccions i les activitats autoritzades dins del Parc Natural. S'ha de prioritzar la reutilització dels edificis existents sobre la nova construcció i, per consegüent, la rehabilitació o restauració prevalen respecte a la reconstrucció.

s) La zonificació del Parc Natural del Montseny, amb la reglamentació detallada de cada zona.

t) Definir les «àrees d'interès per a la connectivitat ecològica» del Parc Natural amb els espais d'interès natural de l'entorn, mitjançant els sòls de protecció especial d'acord amb el planejament territorial. Aquestes àrees han de ser de singular rellevància per a la biodiversitat, en concordança amb els objectius d'establiment i consolidació de xarxes ecològiques, i les mesures per garantir la connectivitat ecològica, definits a la Llei 42/2007, del 20 de febrer, del patrimoni natural i de la biodiversitat.

u) Les mesures necessàries per promoure i garantir el desenvolupament sostenible en l'àmbit del Parc Natural i els seus municipis, i la qualitat de vida dels seus habitants.

v) Totes aquelles altres mesures necessàries, especialment de compatibilitzar usos i activitats, per a la conservació dels sistemes naturals.

Article 7. *Gestió del Parc Natural del Montseny*

7.1. La gestió del Parc Natural es realitza mitjançant el Pla de gestió que, en aquells aspectes on calgui una concreció més gran, ha d'aplicar el Pla de protecció del medi natural i del paisatge detallant les directrius, programant les actuacions i establint les altres determinacions necessàries per a la gestió del Parc Natural.

7.2. El Pla de gestió ha d'incloure una anàlisi de la situació existent en el moment de la seva formulació, els objectius específics a assolir, els resultats previstos, les actuacions proposades i els programes de seguiment i avaluació associats. La seva aprovació correspon a la Junta Rectora, amb l'informe previ del Comitè Científic.

7.3. El Pla de protecció del medi natural i del paisatge pot preveure també plans específics de gestió que ha d'aprovar la Junta Rectora, previ informe del Comitè Científic. Tot això, sense perjudici de les competències que recaiguin sobre d'altres administracions.

Article 8. *Junta Rectora*

8.1. La Junta Rectora del Parc Natural està inte-

grada per persones que representen les administracions públiques i els àmbits econòmic, cultural i social.

8.2. La Junta Rectora té la composició següent:

a) La presidència, que és nomenada per la Diputació de Barcelona, d'entre les persones membres de la Junta Rectora, a proposta d'aquesta.

b) La vicepresidència, que és nomenada per la Diputació de Girona, d'entre les persones membres de la Junta Rectora, a proposta d'aquesta.

c) Una persona en representació de cadascun dels divuit ajuntaments de l'àmbit del Parc Natural.

d) Quatre persones en representació de la Generalitat de Catalunya: una persona en representació del departament competent en matèria de medi natural i biodiversitat, una persona en representació del departament competent en desenvolupament rural, una persona en representació del departament competent en ordenació del territori i urbanisme i una persona en representació del departament competent de boscos.

e) Tres persones en representació de la Diputació de Girona.

f) Quatre persones en representació de la Diputació de Barcelona.

g) Sis persones en representació de les associacions de propietaris i propietàries de sòl no urbanitzable.

h) Tres persones en representació de les associacions empresarials. Com a mínim una d'aquestes persones ha de pertànyer a les organitzacions professionals agràries més representatives, a proposta d'aquestes organitzacions.

i) Tres persones en representació de les associacions veïnals, culturals i ambientals.

j) La presidència del Comitè Científic o una persona en representació d'aquesta.

k) La presidència del Consell Consultiu o una persona en representació d'aquesta.

l) La direcció del Parc Natural actua, amb veu i sense dret de vot, com a secretari o secretària de la Junta Rectora.

Les entitats, organitzacions i sectors socials representats han de tenir una vinculació directa amb l'àmbit territorial del Parc Natural i han de gaudir de la màxima representativitat i legitimitat dins de l'associacionisme en cadascun dels seus àmbits. Les persones que els representen són designades, per períodes de quatre anys, per la presidència de la Junta Rectora.

8.3. Són funcions de la Junta Rectora:

a) Establir, d'acord amb el Pla de protecció del medi natural i del paisatge, les directrius per exercir la gestió del Parc Natural.

b) Formular i tramitar el Pla de gestió del Parc Natural.

c) Aprovar el Pla de gestió del Parc Natural.

d) Aprovar els plans específics que derivin del Pla de protecció del medi natural i del paisatge, i els programes previstos en el Pla de gestió.

e) Aprovar el programa d'actuació i el pressupost anual del Parc Natural, a proposta de l'òrgan gestor del Parc Natural d'acord amb la distribució pressupostària associada.

f) Supervisar l'execució del programa d'actuació.

g) Aprovar la memòria anual de gestió.

h) Efectuar el seguiment de les actuacions de les diferents administracions actuants, que afectin l'espai protegit.

i) Proposar i promoure mesures i actuacions per a la millor protecció del Parc Natural, per al foment del coneixement i el gaudi ordenat dels seus valors i per a l'afavoriment de les activitats que contribueixin al desenvolupament rural sostenible.

j) Proposar i, si escau, incrementar el grau de protecció per als espais que ho requereixin i proposar la declaració de noves figures de protecció en relació amb el que estableix el present decret.

k) Aprovar els reglaments de funcionament intern dels òrgans de govern del Parc Natural, del Consell Consultiu i del Comitè Científic.

l) Nomenar les persones que integren el Consell Consultiu i el Comitè Científic.

La Junta Rectora no pot delegar totes aquelles funcions relatives a aprovacions i nomenaments enunciatades en els epígrafs *c, d, e, g, k* i *l*.

8.4. Són funcions de la presidència de la Junta Rectora:

a) Fixar l'ordre del dia de les reunions de la Junta Rectora d'acord amb l'òrgan gestor.

b) Ordenar la convocatòria, presidir i aixecar les sessions de la Junta Rectora.

c) Designar les persones representants a la Junta Rectora proposades pel Comitè Científic i pel Consell Consultiu, respectivament, per al cas que la representació no sigui exercida per la presidència de l'òrgan indicat.

d) Designar les persones representants a la Junta Rectora de les associacions de propietaris en sòl no urbanitzable i de les associacions empresarials, a proposta de les entitats representades.

e) Designar les persones representants a la Junta Rectora de les associacions veïnals, culturals i ambientals, a proposta del Consell Consultiu.

f) Disposar del vot de qualitat en cas d'empat.

g) Totes aquelles que li siguin delegades per la Junta Rectora.

8.5. La Junta Rectora pot crear comissions específiques de caràcter temporal amb finalitats científiques i tècniques per a l'estudi i formulació de propostes per a la protecció dels valors del Parc Natural o en relació amb qualsevol altre aspecte de la gestió del Parc Natural.

8.6. La Junta Rectora té una Comissió Executiva que actua per delegació de la Junta Rectora en aquelles funcions que aquesta acordi. La Comissió Executiva és presidida per la persona designada per la Junta Rectora

d'entre les persones membres de l'esmentada Comissió, de la qual han de formar part amb caràcter permanent:

a) Sis persones en representació dels ajuntaments de l'àmbit del Parc Natural escollides pel conjunt dels alcaldes o alcaldesses.

b) Dues persones en representació de la Generalitat de Catalunya.

c) Dues persones en representació de la Diputació de Girona.

d) Dues persones en representació de la Diputació de Barcelona.

e) Tres persones en representació de les associacions de propietaris i propietàries de sòl no urbanitzable.

f) Una persona en representació de les associacions empresarials o professionals.

g) Una persona en representació de les associacions veïnals, culturals i ambientals.

h) Una persona en representació del Comitè Científic.

i) La direcció del Parc Natural actua, amb veu i sense dret de vot, com a secretari o secretària de la Comissió Executiva.

La Comissió Executiva pot convocar les persones representants dels ajuntaments implicats o les persones membres del Comitè Científic en funció dels temes que abordi. La seva participació és en tot cas amb veu i sense dret de vot.

Article 9. Òrgan gestor

9.1. La gestió del Parc Natural correspon a les diputacions de Barcelona i de Girona, sota les directrius de la Junta Rectora, que actuen com a òrgan gestor, mitjançant una direcció i un equip tècnic i administratiu.

9.2. L'òrgan gestor del Parc Natural té les funcions següents:

a) Les establertes per l'article 29.2 de la Llei 12/1985, del 13 de juny, d'espais naturals, o la norma que la substitueixi. En el territori circumdant del Parc Natural, i en especial a les «àrees d'interès per a la connectivitat ecològica» previstes a l'article 6.2.t del present decret, l'òrgan gestor del Parc Natural ha d'emetre un informe preceptiu previ a l'aprovació o l'autorització d'aquells plans, projectes, llicències d'obres i d'activitats que puguin afectar la continuïtat o la viabilitat ecològica dels hàbitats i altres elements connectors del Parc Natural.

b) Prestar suport i assessorar en relació amb els usos i les iniciatives públiques i privades congruents amb els objectius i la naturalesa del Parc Natural.

c) Elaborar el Pla de gestió del Parc Natural i programes previstos en el mateix Pla de gestió, així com els plans específics de gestió que puguin prevenir el Pla de protecció del medi natural i del paisatge.

d) Vetllar pel compliment de les previsions i determinacions del Pla de protecció del medi natural i del

paisatge i del Pla de gestió i dels plans específics de gestió.

e) Emetre autoritzacions, comunicacions i informes preceptius, d'acord amb les seves funcions i competències.

f) Elaborar la proposta de programes d'actuació, plans o projectes i executar els que siguin aprovats.

g) Executar, si escau, les obres i altres actuacions que requereixi la gestió de l'espai natural.

h) Executar el pressupost anual per al desenvolupament del programa d'actuacions, d'acord amb el pressupost del Parc Natural, aprovat per la Junta Rectora.

i) Fomentar l'aprofitament sostenible dels recursos i la millora de les condicions de vida de la població permanent que resideix dins del Parc Natural, en la mesura que ho permetin les seves disponibilitats.

j) Ordenar l'ús públic dins l'àmbit del Parc Natural d'acord amb el Pla de protecció del medi natural i del paisatge i el Pla de gestió.

k) Dotar-se dels instruments de vigilància que garanteixin el compliment de les determinacions d'aquest decret, del Pla de protecció del medi natural i del paisatge i del Pla de gestió.

l) Avaluar de manera permanent la gestió del Parc Natural, mitjançant els instruments previstos en el present decret, en el Pla de protecció del medi natural i del paisatge i en el Pla de gestió, així com en els plans específics de gestió, i tenint en compte els resultats de la gestió en la mesura que es disposi de dades al llarg del temps.

m) Dur a terme els actes administratius necessaris per tal de garantir el compliment de les determinacions i objectius generals d'aquest decret, del Pla de protecció del medi natural i del paisatge i del Pla de gestió.

n) Realitzar els treballs tècnics necessaris per al desenvolupament de la gestió del Parc Natural i, alhora, garantir i fomentar la iniciativa, la informació i la participació de la ciutadania en els processos de planificació i gestió del Parc Natural.

o) Executar els acords de la Junta Rectora, i adoptar les mesures addicionals que exigeixin el seu millor compliment.

p) Aquelles altres que li encomani la Junta Rectora.

Article 10. *Direcció*

10.1. La direcció del Parc Natural és nomenada per l'òrgan gestor, amb la consulta prèvia a la Junta Rectora, d'acord amb la normativa en matèria de provisió de llocs de treball aplicable a les diputacions de Barcelona i de Girona.

10.2. La direcció té les funcions següents:

a) Assumir la representació del Parc en l'àmbit de la seva competència.

b) Actuar com a secretari o secretària, amb veu i sense vot, de la Junta Rectora i de la Comissió Executi-

va, així com del Consell Consultiu i del Comitè Científic, i fer la tramitació administrativa dels seus acords respectius.

c) Establir el diàleg i la concertació amb els agents locals, per tal de canalitzar les seves demandes dins del Parc Natural i implicar-los en el seu desenvolupament.

d) Dirigir i coordinar els recursos humans, econòmics i materials de què disposi el Parc Natural.

e) Coordinar i supervisar la gestió de la xarxa de dotacions i serveis propis del Parc Natural.

f) Gestionar les finques propietat de les dues diputacions dins del Parc Natural, d'acord amb les directrius establertes des de cadascuna de les diputacions per a les finques respectives i en compliment de les determinacions del Pla de protecció del medi natural i el paisatge.

g) Orientar i dirigir l'execució del programa anual d'actuacions, d'acord amb les directrius de la Junta Rectora i de l'òrgan gestor.

h) Dirigir i coordinar l'activitat de l'equip tècnic i administratiu establert a l'article 9.1.

i) Proposar orientacions i directrius per a una millor prestació del servei i per a la formulació de programes.

j) Elaborar la memòria anual, l'avantprojecte del pressupost i el programa anual d'actuacions.

k) Programar i supervisar la realització d'estadístiques, indicadors i informes, que reflecteixin l'estat de la gestió de l'espai protegit.

l) Aquelles altres que li encomani l'òrgan gestor del Parc Natural.

Article 11. *Consell Consultiu*

11.1. El Consell Consultiu és l'òrgan de cooperació del Parc Natural.

11.2. El Consell Consultiu té la composició següent:

a) La presidència, designada per la Junta Rectora a proposta del Consell Consultiu, per un període de quatre anys.

b) La vicepresidència, designada per la Junta Rectora a proposta del Consell Consultiu, per un període de quatre anys.

c) El president o presidenta de la Junta Rectora.

d) El vicepresident o vicepresidenta de la Junta Rectora.

e) Una persona en representació de la Generalitat de Catalunya de les quatre que formen part de la Junta Rectora.

f) Tres persones en representació dels ajuntaments de l'àmbit del Parc Natural.

g) Dues persones en representació de les associacions de propietaris i propietàries forestals més representatives en l'àmbit territorial del Parc Natural.

h) Dues persones en representació de les associacions veïnals de l'àmbit territorial del Parc Natural.

i) Dues persones en representació d'associacions

agràries representatives en l'àmbit territorial del Parc Natural.

j) Una persona en representació del Comitè Científic.

k) Dues persones en representació de les associacions empresarials del sector turístic representatives en l'àmbit territorial del Parc Natural.

l) Dues persones en representació de les entitats de protecció i defensa de la natura representatives en l'àmbit territorial del Parc Natural.

m) Dues persones en representació de les organitzacions professionals agràries representatives en l'àmbit territorial del Parc Natural.

n) Dues persones en representació de les organitzacions cinegètiques que tenen activitat en l'àmbit del Parc Natural.

o) Una persona en representació de les organitzacions de pesca continental que tenen activitat en l'àmbit del Parc Natural.

p) Dues persones en representació de les associacions culturals de l'àmbit del Parc Natural.

q) Dues persones en representació de les entitats excursionistes que tinguin vinculació amb l'àmbit del Parc Natural.

r) Una persona en representació de les associacions esportives que tinguin vinculació amb l'àmbit del Parc Natural.

s) Dues persones en representació dels centres de documentació del Parc Natural.

t) Una persona en representació dels equipaments del Parc Natural.

u) Dues persones en representació d'altres sectors d'interès per a la gestió del Parc Natural, a proposta de la Junta Rectora.

v) La direcció del Parc Natural actua, amb veu i sense dret de vot, com a secretari o secretària del Consell Consultiu.

Les entitats, organitzacions i associacions representatives dels sectors socials interessats, que han de tenir una vinculació directa amb l'àmbit territorial del Parc Natural, proposen les persones que les representen per períodes de quatre anys, les quals són nomenades per la Junta Rectora. A més de les persones que són membres del Consell Consultiu poden assistir a les seves reunions, amb veu i sense vot, totes les entitats i organitzacions amb presència dins de l'àmbit territorial del Parc Natural.

11.3. Són funcions del Consell Consultiu:

a) Proposar criteris i promoure mesures per coordinar harmònicament els interessos i les activitats dels sectors representats amb els objectius i l'actuació del Parc Natural.

b) Fomentar la cooperació entre les entitats que hi són representades, o d'altres que es dediquin als mateixos objectius de l'article 3, amb el Parc Natural i la seva gestió, i concertar amb aquesta finalitat actuacions d'interès comú.

c) Plantejar a les administracions actuant iniciatives, propostes i suggeriments adreçats a la defensa dels interessos representats i a l'assoliment de les finalitats de cooperació, harmonització i participació i, en general, dels objectius específics de les àrees protegides.

d) Emetre informes sobre els assumptes que els altres òrgans del Parc Natural sotmetin a la seva consideració.

e) Informar sobre la proposta del programa d'actuació i les memòries anuals de gestió.

f) Proposar, d'entre les persones que són, la persona representant a la Junta Rectora.

11.4. El Consell Consultiu ha de ser informat regularment dels plans, els projectes i les actuacions duts a terme en la gestió del Parc Natural.

Article 12. Comitè Científic

12.1. El Comitè Científic és l'òrgan assessor del Parc Natural, i té la missió d'assessorar la resta d'òrgans, i en especial l'òrgan gestor, en els àmbits de la recerca i la gestió dels valors patrimonials del Parc Natural.

12.2. El Comitè Científic té la composició següent:

a) Un mínim de vuit persones i un màxim de dotze persones membres en qualitat d'expertes.

b) Una persona en representació de la Junta Rectora.

c) La direcció del Parc Natural.

Les persones expertes ho han de ser en l'àmbit de la recerca tècnica o científica i han de pertànyer a universitats, centres de recerca i institucions tecnològiques o d'estudis no lucratives de caràcter científic, tècnic o cultural, i han d'actuar en representació d'aquestes entitats. Les entitats i llurs representants han de tenir una vinculació directa amb l'àmbit territorial del Parc Natural.

12.3. El Comitè Científic és presidit per la persona que representa la Junta Rectora. La direcció del Parc Natural, o la persona de l'equip tècnic del Parc Natural que la substitueixi, actua com a secretari/secretària.

12.4. Les persones membres del Comitè Científic són designades per la Junta Rectora a proposta de l'òrgan gestor i per un període màxim de quatre anys. S'ha de vetllar per una composició pluridisciplinària i equilibrada que compregui els diferents àmbits de coneixement en les temàtiques rellevants per al Parc Natural.

12.5. Són funcions del Comitè Científic:

a) Vetllar per la qualitat de la recerca científica que es faci en l'àmbit del Parc Natural, en el marc dels programes de recerca que prevegin els plans específics de gestió que pugui establir el Pla de protecció del medi natural i del paisatge.

b) Proposar estudis i buscar sinergies que ajudin a un millor coneixement del massís del Montseny i que reverteixi en una gestió objectiva i rigorosa del Parc Natural.

c) Valorar els plans de seguiment del Parc Natural i proposar línies de treball noves.

d) Informar sobre temes que li sotmeti a consideració l'òrgan gestor del Parc Natural.

12.6. El Comitè Científic s'ha de reunir, com a mínim, amb periodicitat anual i ha de ser informat regularment dels plans, els projectes i les actuacions duts a terme en la gestió del Parc Natural.

A les sessions pot convocar, amb veu però sense vot, representants de l'equip tècnic de l'òrgan gestor, així com invitar puntualment persones expertes reconegudes en les matèries que s'inclouguin en els ordres del dia.

Article 13. *Disposicions comunes als òrgans col·legiats del Parc Natural del Montseny*

13.1. La Comissió Executiva, el Consell Consultiu i el Comitè Científic han de tenir un reglament intern de funcionament que ha d'aprovar la Junta Rectora, la qual també ha de disposar d'un reglament de funcionament intern, elaborat per ella mateixa, d'acord amb els criteris establerts per a aquests tipus de reglaments. En allò que no estigui previst per aquests reglaments s'aplica la normativa aplicable als òrgans col·legiats de l'Administració de la Generalitat.

13.2. La composició de la Junta Rectora i la Comissió Executiva, el Consell Consultiu i el Comitè Científic han de respondre al principi de paritat de dones i homes, per tal de donar compliment al mandat establert per la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes. La paritat s'aplica per als membres designats per cada administració i per als membres designats per cadascun dels organismes, entitats i col·lectius.

Article 14. *Règim de finançament*

El pressupost del Parc Natural es nodreix essencialment de les aportacions de les diputacions de Barcelona i Girona, que permetran atendre les despeses generals de funcionament. Així mateix, es podrà nodrir de les següents fonts de finançament complementàries:

a) Les aportacions de les administracions i entitats integrades en la Junta Rectora del Parc Natural.

b) Ingressos procedents de l'explotació dels serveis del Parc Natural.

c) Ingressos procedents de les línies d'ajut i beneficis establertes a escala comunitària, estatal i autonòmica.

d) Qualsevol altra aportació d'institucions, entitats, empreses o particulars destinada al finançament del Parc Natural.

Article 15. *Beneficis*

En l'àmbit del Parc Natural són aplicables els beneficis establerts per als espais inclosos en el Pla d'espais d'interès natural, sens perjudici dels altres de caràcter específic que puguin establir els departaments competents en matèria d'agricultura, espais naturals, ramaderia, pesca, caça i medi ambient per fomentar una gestió correcta

de l'espai protegit i dels seus recursos naturals, o bé els que puguin formular les altres administracions públiques actuants, o competents per raó de la matèria.

Article 16. *Informació i educació ambiental*

L'òrgan gestor del Parc Natural ha d'impulsar actuacions de divulgació del coneixement i de la recerca que s'hi fa i promoure programes d'interpretació i educació ambiental sobre els valors geològics, faunístics, botànics, ecològics, paisatgístics, etnològics i socioculturals del Parc Natural.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera

El Pla de protecció del medi natural i del paisatge del Parc Natural del Montseny ha de recollir les prescripcions i recomanacions que derivin de la figura de Reserva de la Biosfera, del Programa MaB de la UNESCO, declarada l'any 1978 dins del Programa MaB de la UNESCO i ampliada l'any 2014, o la norma que la substitueixi, així com de qualsevol altra designació d'espai protegit de rang internacional.

Segona

Als efectes dels òrgans de gestió i de participació pública que preveu l'article 70 de la Llei 42/2007, del 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat, els òrgans de govern de la Reserva de la Biosfera del Montseny són els mateixos òrgans de govern del Parc Natural que estableixen els articles 8, 9, 11 i 12. La direcció de la Reserva de la Biosfera serà assumida per la persona designada a tal efecte per l'òrgan gestor amb la consulta prèvia a la Junta Rectora.

A efectes de l'adequada coordinació entre les diverses figures de protecció, el Parc Natural del Montseny incorpora el desenvolupament dels objectius i les línies de gestió que deriven de la seva inclusió a la Xarxa Natura 2000 i a la Xarxa de Reserves de la Biosfera, del Programa MaB de la UNESCO.

Tercera

L'Agència Catalana de l'Aigua ha d'incorporar als plans de gestió del districte de conca fluvial de Catalunya l'estat quantitatiu de les diferents masses d'aigua subterrània vinculades al massís del Montseny. Aquest balanç quantitatiu ha de servir de base per prendre les mesures i les figures de protecció adients per tal de garantir l'assoliment del bon estat de les diferents masses d'aigua i dels ecosistemes que en depenen, tant subterrànies com superficials.

Quarta

Les administracions competents han de fomentar la formalització d'acords entre les diferents entitats públiques i òrgans amb competències en l'àmbit del Parc

Natural, així com amb entitats i propietaris privats afectats, amb l'objectiu d'incentivar les externalitats positives en aquest mateix àmbit i la custòdia del territori, de conformitat amb el que preveuen els articles 76 i 77 de la Llei 42/2007, del 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat.

Cinquena

En el terme municipal de Montseny, les directrius per al planejament urbanístic han de preveure que els enclavaments exclosos de l'àmbit del Parc Natural, assenyalats en el plànol de l'annex 5, han de tenir la consideració de sistema d'espais lliures en el desenvolupament urbanístic municipal. En els enclavaments indicats s'ha d'evitar la impermeabilització del sòl i s'ha de conservar l'entorn natural actual, d'acord amb els objectius del Parc.

Sisena

1. En cas que es faci el traspàs des de les diputacions als consells de vegueria, les funcions que exerceixen la Diputació de Barcelona i la Diputació de Girona han de passar a ser exercides pels consells de vegueria que correspongui per motiu d'àmbit territorial.

2. El nombre de representants de cada consell de vegueria als òrgans de govern del Parc Natural l'ha de determinar, en funció de l'àmbit territorial i dels recursos que aporti a la gestió cada consell de vegueria, una comissió paritària de traspàs formada per membres de les diputacions o els consells de vegueria, representants dels departaments amb competències de medi ambient i de governació de la Generalitat de Catalunya. Per fer efectiu el traspàs no és necessari modificar el present decret.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES

Primera

Mentre no s'aprovi el Pla de protecció del medi natural i del paisatge previst a l'article 6, s'apliquen les determinacions del Pla Especial del Parc del Montseny, promogut per la Diputació de Barcelona i aprovat per la Comissió Provincial d'Urbanisme de Barcelona de 26 de juliol de

1977 (publicat al BOP número 222, de 16 de setembre de 1977) i promogut per la Diputació de Girona i aprovat per l'Ordre del Ministeri d'Obres Públiques i Urbanisme de 26 de gener de 1978 (publicat al BOP número 62, de 16 d'abril de 1978), en tots aquells aspectes que no s'oposin al que estableix el present decret.

Segona

1. Fins que es constitueixi la Junta Rectora del Parc Natural, les funcions previstes en l'article 8.3 són exercides pel Consell Coordinador i la Comissió Consultiva del Parc.

2. La determinació de les entitats socials que formen part inicialment de la Junta Rectora ha de ser aprovada pel Consell Coordinador del Parc, després d'haver sotmès la proposta a informació pública per un termini de quinze dies.

3. El termini per constituir la Junta Rectora, la Comissió Executiva i el Consell Consultiu és d'un any des de l'entrada en vigor d'aquest decret.

4. L'acte de constitució de la Junta Rectora, la Comissió Executiva i el Consell Consultiu extingeix els actuals Consell Coordinador i Comissió Consultiva.

DISPOSICIÓ DEROGATÒRIA ÚNICA

Es deroga el Decret 105/1987, del 20 de febrer, pel qual es declara Parc Natural el massís del Montseny.

DISPOSICIÓ FINAL ÚNICA

Aquest decret entra en vigor als vint dies de la seva publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*.

Barcelona, 1 de juny de 2021

PERE ARAGONÈS I GARCIA
President de la Generalitat de Catalunya

TERESA JORDÀ I ROURA
*Consellera d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural*

EL CAS DEL MONTSENY

En la història de la protecció de la natura a Catalunya, el Montseny sempre hi ha estat present, com també ho ha estat l'urbanisme, l'eina fonamental per a la consecució dels objectius de conservació dels espais naturals del país.

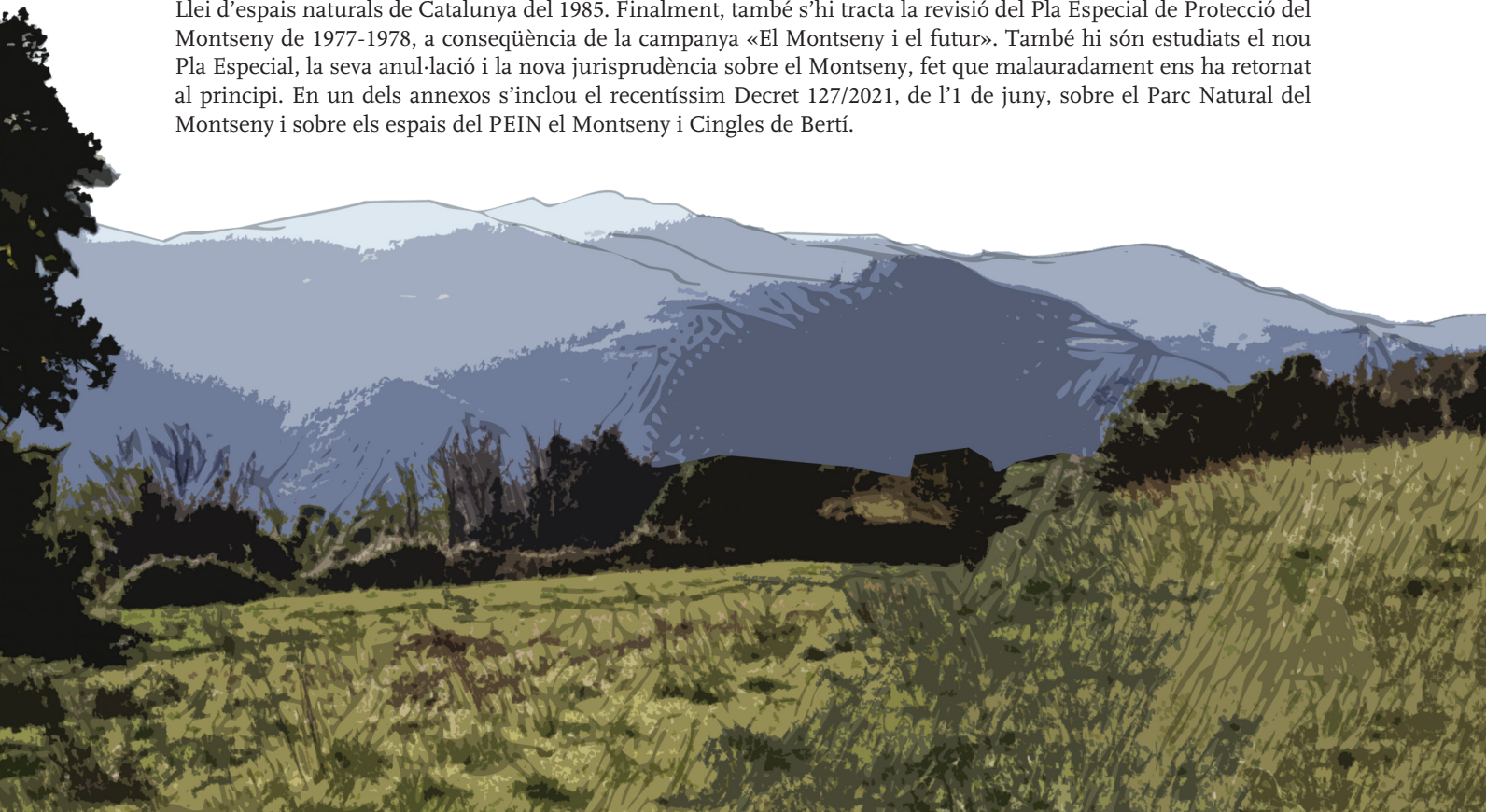
Aquest volum divulga alguns aspectes de l'evolució de la protecció del massís del Montseny al llarg del temps, en paral·lel a l'establiment de les estructures urbanístiques que han regulat l'ordenació del territori, les quals, des de la primera Llei del sòl del 1956, han previst i regulat la conservació del medi natural. Això ja es fa palès en el Pla Comarcal del 1953 i es detalla més en el Pla Provincial del 1963, amb un primer catàleg dels parcs naturals de la província de Barcelona.

Els primers capítols tracten temes bàsics per al coneixement, la valoració i l'estima de la muntanya del Montseny. Un d'aquests temes és l'excursionisme, que de fer «muntanya» va passar a estudiar els sistemes naturals. Un altre, fonamental per a la valoració i l'estima del massís del Montseny, és el fet que el Montseny ha estat una font d'inspiració literària per a molts autors, entre ells Jacint Verdaguer i Jaume Bofill i Mates (*Guerau de Liost*).

A la primera meitat del segle xx, la flora i fauna del Montseny foren objecte de molts estudis científics, que propiciaren propostes serioses de protecció del massís i que culminaren en el Reial decret llei del 1928, dictat a Estocolm pel rei Alfons XIII.

En altres capítols del llibre s'explica la influència del *Regional Planning* en la conservació del medi natural, reflectida en els plans comarcals i provincials de la dècada dels anys vint. Es remarca la funció pionera de la Diputació de Barcelona en les polítiques de protecció de la natura, que finalment va confluïr en la creació d'un servei específic per a la gestió i l'ordenació dels parcs naturals. El Servei de Parcs Naturals i Medi Ambient fou el primer i l'únic existent en la dècada dels anys setanta en les administracions locals i provincials de l'Estat.

En el llibre també es tracten altres qüestions que han incidit en la protecció dels espais naturals, com les «urbanitzacions» de segones residències de les dècades dels anys cinquanta i seixanta, així com la jurisprudència sobre les declaracions de parcs naturals i l'aprovació dels seus plans especials de protecció. La Constitució espanyola i l'Estatut d'autonomia de Catalunya van atorgar la competència sobre aquestes matèries a la Generalitat de Catalunya, cosa que va permetre que, des d'aquell moment, no calgués emprar la legislació estatal i urbanística per a la protecció dels espais naturals, atès que la Generalitat ja es podia dotar d'instruments legals propis, tal com va fer amb la Llei d'espais naturals de Catalunya del 1985. Finalment, també s'hi tracta la revisió del Pla Especial de Protecció del Montseny de 1977-1978, a conseqüència de la campanya «El Montseny i el futur». També hi són estudiats el nou Pla Especial, la seva anul·lació i la nova jurisprudència sobre el Montseny, fet que malauradament ens ha retornat al principi. En un dels annexos s'inclou el recentíssim Decret 127/2021, de l'1 de juny, sobre el Parc Natural del Montseny i sobre els espais del PEIN el Montseny i Cingles de Bertí.

Institut
d'Estudis
Catalans

